

A close-up photograph of a woman with blonde hair tied back, kissing a young girl on the cheek. The girl has blonde hair in a bun and is wearing a gold beaded necklace. The image is partially obscured by a magenta diagonal shape on the left side.

Methodiek gezinscoaching

Kristien Nys, Simonne Vandewaerde en
Esther Stoové
19 september 2024

Opgroeien

Vlaanderen
is zorgzaam en
gezond samenleven

Inhoudstafel

Inhoud

Inhoudstafel.....	2
1. Beschrijving kwaliteitsvolle praktijken in jeugd- en gezinsbeleid: een inleiding	3
1.1 Gezinscoaching beknopt	3
1.2 Belang van gezinscoaching	4
1.3 Insteek van deze methodiekbeschrijving	4
2. Praktijkbeschrijving	6
2.1 De aanleiding: probleem- en vraagstelling	6
2.2 Voor wie: doelgroep	8
2.3 Wat wil je bereiken: doelen	13
2.4 Uitgangspunten van je praktijk	15
2.5 Opbouw van je praktijk	18
2.6 Materialen en links	28
2.7 Verwante praktijken	29
3. Onderbouwing	33
3.1 Theoretisch kader	33
3.2 Argumenten op basis van onderzoek	37
4. Voorwaarden voor uitvoering	44
4.1 Competente medewerkers en lokale inbedding en draagvlak	44
4.2 Kwaliteitsbewaking	53
4.3 Ruimte en infrastructuur	58
4.4 Kostprijs	59
4.5 Overdracht en implementatie	62
5. Bronnen	65
6. Contactgegevens	70
7. Bijlagen	71

1. Beschrijving kwaliteitsvolle praktijken in jeugd- en gezinsbeleid: een inleiding

1.1 Gezinscoaching beknopt

Gezinscoaches gaan met gezinnen in de meest kwetsbare situatie aan de slag (Informatiebrochure lokale gezinscoaches, 2021; Van den Cruyce, Nys, Vandewaerde, Stoové en Hermans, 2024). Het gaat over gezinnen die moeilijkheden ervaren op verschillende levensdomeinen en die een belastende hulpverleningservaring met zich meedragen. Gezinscoaches werken, met de toestemming van het gezin en in de leefwereld van het gezin, aan de noden die in het gezin aanwezig zijn. Ze doen dat zonder enige voorstructurering op vlak van intensiteit en duur van het traject, de levensdomeinen en de ondersteuningsactiviteiten. Gezinscoaches zijn langdurig beschikbare spil- en vertrouwenspersonen én belangenbehartigers (sociale advocaten) van gezinnen, die aandacht en tijd nemen voor dagelijkse activiteiten met het gezin. Ze staan altijd, ook in moeilijke omstandigheden, naast het gezin.

Bij de gezinscoaching van Huis van het Kind focussen we ons op (toekomstige) gezinnen waar nog geen professionele hulpverlening aanwezig is rond het gezinsfunctioneren. Een belangrijke basisvoorwaarde is dat de gezinnen op de hoogte zijn en akkoord gaan met een aanmelding bij Huis van het Kind. We gaan aan de slag met de thema's die het gezin aanreikt: dit kan gaan over welzijn en psychische kwetsbaarheden, opvoeding gedrag of ontwikkeling, het organiseren van het huishouden, zwangerschap of geboorte, het individueel welzijn van de gezinsleden, alleenstaand ouderschap, financiën of rechtenverkenning, school... (www.huisvanhetkindregiomol.be/organisatie/detail/104/gezinscoachen-huis-van-het-kind).

Een Huis van het Kind (HvhK), een OCMW of andere laagdrempelige diensten en voorzieningen kunnen een gezinscoachwerking organiseren. Gezinscoaches kunnen binnen die werking aangesteld worden vanuit één dienst of voorziening of vanuit meerdere diensten of voorzieningen (HvhK, OCMW, buurtwerking, CAW, Home-Start, een ouder-kindwerking in een kinderopvang enz.).

Een gezinscoachwerking is structureel ingebed in een lokaal samenwerkingsverband (gemeentelijk of intergemeentelijk) en kan alleen werken als de gezinscoaches, vanuit een gedeelde visie en gedragen samenwerkingsafspraken, het mandaat krijgen van de betrokken diensten en hun medewerkers (OCMW, CLB, Kind & Gezin, materniteit, jeugdhulpvoorziening enz.). Gezinscoaches moeten kunnen terugvallen op een coördinator die de gezinscoaches ondersteunt, die verbindingsfiguur is met andere diensten en voorzieningen en met het (lokale) beleid. Kortom, gezinscoaches moeten ingebed zijn in een lokaal team van gelijkgestemden en bondgenoten.

We zijn echt veldwerkers, ik zie ons ook echt in dat veld staan ... in een open veld waar je dan ook in het vizier van heel veel mensen en dingen staat, je hebt dan ook rugdekking nodig, mensen die achter u staan die mee zorgen dat je uw werk kunt doen zoals je voor ogen hebt om het te doen... (Gezinscoach in Van den Cruyce, De Wilde, Hermans, & Van Lancker, 2023, p. 26)

1.2 Belang van gezinscoaching

Zowel gezinnen, als gezinscoaches, als medewerkers van andere diensten ervaren dat gezinscoaching voor gezinnen een concreet verschil maakt op verschillende levensdomeinen (microniveau). Uit onderzoek blijkt onder meer dat gezinnen minder (uitgesproken) problemen ervaren (zoals administratie, materiële en andere basisnoden), dat ze taken (weer) kunnen opnemen, een versterkte zelfstandigheid opbouwen (versus afhankelijkheid), hun netwerk versterkt zien, over grotere participatiemogelijkheden beschikken zoals een toegenomen vrijetijdsparticipatie en deelname aan laagdrempelige reguliere ondersteuningsinitiatieven. (Delanghe, Van Thielen, & Storms, 2024; Storms, 2019; Van den Cruyce et al., 2023; Van Lancker et al., 2020). Een gezinscoachwerking draagt bovendien bij aan een betere rechtentoekening, vergroot de toegankelijkheid van diensten en voorzieningen én de samenwerking tussen diensten en voorzieningen (mesoniveau).

Mijn gezinsbegeleider heeft ervoor gezorgd dat voltijds werken voor mij loont: ik moet maar een beperkt bedrag betalen voor de opvang van de kinderen. Hierdoor kan ik gaan werken en ook een deel van mijn schulden terugbetalen. Ook kan ze ervoor zorgen dat ik goedkoop pampers kan kopen. Dit is heel erg welkom. Pampers, maar ook vuilniszakken happen een groot deel uit mijn budget. Ik ben blij dat ze nog langskomt voor een praatje. Met haar heb ik geen bloedband, het is een professionele relatie, met haar kan ik praten zonder voortdurend te worden terechtgewezen. (Alleenstaande moeder, twee kinderen, in Storms, 2019, p. 96)

1.3 Insteek van deze methodiekb beschrijving

Deze praktijkbeschrijving is vooral gebaseerd op de ervaringen en bevindingen van het **onderzoeks- en ondersteuningstraject** (nov. 2021 - okt. 2023) voor **5 pilootprojecten 'lokale gezinscoaches'** die intekenden op de [projectoproep 'lokale gezinscoaches'](#) van de Vlaamse overheid. Het gaat over de gezinscoachprojecten van Baldemore (intergemeentelijke werking van Balen, Dessel, Mol en Retie), Bilzen (ondertussen fusiegemeente Bilzen-Hoeselt), Herenthout, Leuven en Oostende. Hun ervaringen en inzichten kregen een plaats in het onderzoek van het Steunpunt WVG (Van den Cruyce et al., 2023). Daarnaast kwamen hun werkingen uitvoerig aan bod in het lerend netwerk (nov. 2021 - okt. 2023), waarin ze werden gedocumenteerd (onder andere presentaties, informatie- en ondersteuningsmateriaal) en een geïntegreerde neerslag kregen (Nys, Vandewaerde, & Stoové, 2023a).

Deze inbreng scherpten we verder aan met inzichten uit **andere gezinscoachpraktijken** waarvoor de werking uitvoerig beschreven en onderzocht werd. Meer concreet gaat het over MISSION in Kortrijk (Van Lancker, 2023a; Van Lancker et al., 2020), Go-team (Storms, 2019; M. Matthys, lerend netwerk 20 september 2023) en OPkomst en OPkomst+ in Mechelen (Delanghe et al., 2024; M. Matthys, lerend netwerk 20 september 2023) en Gezinscoaches 03 in Antwerpen (Van Dam & Raeymaeckers, 2017). Aanvullend verwijzen we naar enigszins vergelijkbare praktijken (zie o.a. VBJK, 2021).

Kortom, deze praktijkbeschrijving, in opdracht van het **Departement Zorg**, is gestoeld op de aanpak, ervaringen en inzichten van een tiental gezinscoachwerkingen. Daarin zitten ook lokale meer specifieke werkingen vervat, zoals werkingen voor aanstaande ouders en ouders met heel jonge kinderen in Baldemore en Mechelen.

Die gezinscoachwerkingen vertrekken van een gemeenschappelijke kern van uitgangspunten en doelen. Voor een aantal punten zijn er verschillen tussen gezinscoachwerkingen (organisatievorm, samenwerkingspartners en lokale inbedding enz.). Omdat samenwerkende en op elkaar afgestemde partners belangrijk zijn, is en moet gezinscoaching een lokaal verhaal zijn en zal eenvoudig copy-pasten niet werken (Van den Cruyce et al., 2024; M. Matthys, lerend netwerk 20 september 2023). Lokale actoren moeten bekijken hoe ze gezinscoaching kunnen verankeren en hoe een netwerk van partners én het beleid het mee kunnen dragen (zie punt 2.4 en punt 4).

2. Praktijkbeschrijving

2.1 De aanleiding: probleem- en vraagstelling

De aanleiding om gezinscoaching op te starten en voort te zetten, is tweeledig:

- de grote groep gezinnen die in armoede leven, die in een uitgesproken kwetsbare situatie leven
- de vaststelling dat de hulp nog (te) vaak onvoldoende afgestemd is op de problemen, de uitdagingen en de noden waarmee die gezinnen geconfronteerd worden.

Hoge armoedecijfers

De armoedecijfers kenden tot een aantal jaren terug een gestage groei. Voor het Vlaamse Gewest steeg het percentage van 6% in 2001 tot 14,1% in 2018. Vanaf 2019 deed zich een lichte daling voor, gevolgd door een stabilisatie. Het percentage gezinnen dat op 3 of meer indicatoren van de [kansarmoede-index van K&G](#) scoorde, bedroeg in 2021 en 2022 respectievelijk 12,7% en 12,6%. Voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ligt dat percentage veel hoger (15,7% in 2001). Net zoals in Vlaanderen verdubbelde het aantal procentpunten nagenoeg (29,7% in 2019) en nam dat percentage daarna af tot 24,5% in 2022.

Op kindniveau blijkt uit de EU-SILC-bevindingen van 2021 (zie Guio & Van Lancker, 2023) dat in Vlaanderen 8,5% van de kinderen op 3 of meer items van de [Europese deprivatielijst](#) scoort. In Wallonië en Brussel bedragen die percentages respectievelijk 17,3% en 21% in. De meest uitgesproken risicofactoren voor deprivatie zijn: opgroeien in een gezin waar de ouder(s) niet werken of waar een lage arbeidsintensiteit is (54%), waar de ouder(s) een laag inkomen hebben (42%), ze huurder zijn (34%), uit een niet-EU-land afkomstig zijn (33%), waar er een alleenstaande (moeder) is (28%).

*Gezinscoaching is in elke gemeente wenselijk, maar de schaal is hier veel groter omdat de armoedecijfers veel hoger zijn... de cijfers variëren rond de 15% à 20% van alle gezinnen naargelang welke indicator voor kwetsbaarheid je gebruikt.
(Coördinator in Van den Cruyce et al., 2023, p. 21)*

Al de coördinatoren geven aan dat de insteek om met gezinscoaches aan de slag te gaan vertrekt vanuit de realiteit van de (kinder- en gezins-) armoede op het terrein. Het aantal kwetsbare gezinnen binnen de regio's varieert afhankelijk van de gehanteerde indicatoren, maar ligt tussen de 10% en 20%. Het is volgens de coördinatoren in toenemende mate een uitdaging waarmee de lokale besturen geconfronteerd worden. (Van den Cruyce et al., 2023, p. 21)

Bovenstaande cijfers staan niet op zich. Leven in een uitgesproken kwetsbare situatie heeft een **impact** op het gezinsleven, op onder meer de ontwikkelings- of groeikansen van kinderen en ouders, hun welbevinden, hun fysieke en mentale gezondheid, sociale participatie en dat zowel op korte als op lange termijn (cf. intergenerationele overdracht) (zie o.a. Delanghe et al., 2024; De Schrijver, 2024; Groenez, 2016 in Storms, 2019; Guio & Van Lancker, 2023; Kalthoff, 2020; Vlaams Instituut Gezond Leven, 2023; www.nji.nl/armoede).

Het (gezinscoaching) moet er zijn, dat mensen... dat ze de kansen krijgen voor de kinderen of zichzelf... als je de mensen niet wegwijs maakt, kunnen de mensen maar blijven staan waar ze staan... dan ben je binnen 10 jaar nog op dezelfde plek, omdat ik de ervaring nog niet heb of niet voldoende kennis heb... iedereen verdient de kans.
(Een ouder in Van den Cruyce et al., 2023, p. 43)

Zowel de hoge kansarmoedecijfers als de impact van kansarmoede op het gezinsleven en op kinderen en ouders, zijn uitgesproken drijfveren voor gemeenten en steden, diensten of samenwerkingsverbanden (OCMW-Sociaal Huis, HvhK- of CAW-samenwerkingsverband enz.) om een gezinscoachwerking op te starten. We zien gezinscoaching dan ook vaak ingebed in het lokale kinderarmoedeplan.

Ontoereikende steun of hulp aan gezinnen in een kwetsbare situatie

Uit het voorgaande blijkt dat gezinnen in een kwetsbare situatie geconfronteerd worden met problemen en uitdagingen op verschillende, in elkaar verweven, levensdomeinen. Die problemen en uitdagingen vragen een (boven)lokale structurele aanpak (Van Lancker, 2023a). Voor gezinnen in de meest kwetsbare situatie, vragen juist de veelheid en complexiteit van problemen dat iemand hen kan bijstaan, hen perspectief kan bieden, hen wegwijs kan maken in regels, procedures, rechten en voorzieningen én er mee voor kan zorgen dat die rechten hen toegekend worden, dat ze toegang krijgen tot diensten en voorzieningen (gezondheidszorg, kinderopvang, vrijetijdsactiviteiten enz.). De toegang tot inclusieve en betaalbare diensten en voorzieningen blijkt samen te hangen met lagere deprivatiecijfers (zie o.a. Guio & Van Lancker, 2023). Daarom zijn flankerende maatregelen die noden lokaal en op korte termijn aanpakken belangrijk. Dat kan door lokaal krachten te bundelen, door te snoeien in administratieve procedures en in belasting voor gezinnen en hulpverleners (Delanghe et al., 2024; Van Lancker, 2023a).

In de praktijk hebben gezinnen in een kwetsbare situatie nog (te) vaak geen toegang tot ‘gepaste’ hulp (zie o.a. de inbreng van gezinscoachprojecten in het lerend netwerk, 2021-2023). Ze zijn niet vertrouwd met ondersteuningsmogelijkheden, hebben een problematische hulpverleningsgeschiedenis ervaren, werden geconfronteerd met vooroordelen, stigma of discriminatie. Niet-toegankelijke procedures en mobiliteitsproblemen laten hen niet toe om hulp of ondersteuning te vinden. Daarnaast is er een groep gezinnen die hulp krijgt van een groot aantal diensten en voorzieningen. Verschillende hulpverleners formuleren, veelal onder tijdsdruk, uitgesproken verwachtingen of doelen ten aanzien van die gezinnen. De hulpverleners hebben niet altijd of niet allemaal het overzicht op al die hulp (versnipperd aanbod, fragmentair werken). Er is onvoldoende afstemming met elkaar én ze werken onvoldoende afgestemd op het gezin (Informatiebrochure lokale gezinscoaches, 2021). Ook voor de gezinnen zelf is het moeilijk om het overzicht te behouden én om aan al die verwachtingen tegemoet te komen.

Het is juist voor de gezinnen in de meest kwetsbare situatie – met zowel veel en complexe problemen en uitdagingen op verschillende levensdomeinen, als een gebrek aan hulp en ondersteuning – dat gezinscoaching aangewezen is (zie punt 2.2). Die gezinnen vragen een outreachende (in de leefomgeving van gezinnen), geïntegreerde en intensieve ondersteuning die afgestemd is op hun problemen, uitdagingen én mogelijkheden.

Hoewel er geen plan klaarlag, waren we ervan overtuigd dat een aanklappende, intensieve en generalistische aanpak nodig is om ervoor te zorgen dat deze gezinnen, en in het bijzonder hun kinderen terug aansluiting kunnen vinden bij het maatschappelijk leven. Trouwens, dit geldt niet enkel voor multiprobleemgezinnen, ook andere gezinnen zijn het beu zijn om 100 keer hun verhaal te moeten doen.
(Medewerker partnerorganisatie in Storms, 2019, p. 16)

Het is net voor de kwetsbare gezinnen dat ze het makkelijker zouden moeten maken, maar ze maken het net moeilijker ... heel die mollenmolen, die paperassen, (gezinscoaching) gaat niet veranderen aan de regelgeving in België maar ge kunt het wel vragen aan iemand, die er tijd voor heeft en het voor u kan opzoeken ... het pakt een hele last van uw schouders. (Een ouder in Van den Cruyce et al., 2023, p. 43)

2.2 Voor wie: doelgroep

2.2.1. Doelgroepbeschrijving: gezinnen in de meest kwetsbare situatie

Gezinscoaches werken met **gezinnen in de meest kwetsbare situatie**. 3 kenmerkenclusters bepalen of een gezinscoachtraject opgestart wordt: (1) de veelheid, complexiteit en intensiteit van kwetsbaarheden en uitdagingen in verschillende levensdomeinen, (2) een preciaire relatie met hulpverlening en (3) de toestemming / het mandaat van het gezin voor een toeleiding en opstart.

En laten we eerlijk zijn; het zijn juist de dossiers die niet worden opgepikt binnen die reguliere werking. Dat geeft nog eens weer hoe kwetsbaar gezinnen kunnen zijn. Het zijn ook echt de meest kwetsbare gezinnen. (Coördinator in Van den Cruyce et al., 2023, p. 24)

(1) Kwetsbaarheden en uitdagingen in verschillende levensdomeinen

Gezinscoaches werken met gezinnen die momenteel en/of in het verleden geconfronteerd worden/werden met een heel ruim scala aan kwetsbaarheden en uitdagingen die (vaak) met elkaar verweven zijn, die zich in verschillende levensdomeinen voordoen (complexiteit) en die een grote impact hebben op het dagelijkse leven van de gezinsleden (intensiteit). Voorbeelden van preciaire leefomstandigheden zijn:

- slechte woonomstandigheden: ondermaatse kwaliteit (veiligheid, gezondheid, beschikbare ruimtes enz.), moeilijk of niet betaalbaar, afgelegen (incl. beperkte mobiliteitsfaciliteiten)
- preciaire financiële situatie: o.a. gezondheidskosten, nutsvoorzieningen, levensmiddelen, huisraad en/of dringende uitgaven niet kunnen betalen (materiële deprivatie), schulden
- slechte gezondheid: fysiek, mentaal
- beperkt of ontbrekend sociaal netwerk
- problematische opvoedingssituatie
- ...

Die kwetsbaarheden en uitdagingen zijn niet altijd gelijktijdig aanwezig of zijn niet altijd duidelijk of zichtbaar bij de start van de gezinscoaching. Dat betekent dat bovenstaande elementen géén integraal af te vinken lijst van toeleidings- of opstartcriteria zijn (zie ook verder, punt 2.5). De ernst en duur van een (beperkt aantal) probleemervaring(en) is dan mee richtinggevend.

(2) Een preciaire relatie met hulpverlening

De relatie met hulpverlening kan op verschillende manieren verstoord zijn. Gezinscoaches werken met gezinnen:

- met negatieve ervaringen met hulpverlening: intergenerationeel trauma, ervaring(en) van vooroordelen of discriminatie in reguliere hulpverlening...

- voor wie de (veelheid aan) hulpverlening te weinig afgestemd is op de ondersteuningsnoden (ontoereikende ondersteuning)
- die geen toegang krijgen tot hulpverlening, die door de mazen van het net vallen
- die mede door een of meerdere van de voorgaande ervaringen, wantrouwen opbouwden tegenover hulpverlening.

(3) Vrijwilligheid en mandaat van het gezin

Een gezinscoach werkt alleen met gezinnen die toestemming gegeven hebben om een traject op te starten. Toeleiders moeten vóór de aanmelding bij de gezinscoachwerking de mogelijke toeleiding én toestemming met het gezin besproken en verkregen hebben. Het mandaat van het gezin kan in de loop van het gezinscoachtraject uitdijen. Naarmate een vertrouwensrelatie met de gezinscoach opgebouwd wordt, kunnen aanvankelijk onduidelijke of onbespreekbare problemen of ondersteuningsnoden (zie supra) zichtbaar en bespreekbaar worden. Een gezinscoach kan dan ook voor die problemen of noden het mandaat van het gezin krijgen om daar samen met het gezin mee aan de slag te gaan.

Illustraties van de wijze waarop gezinscoachwerkingen die 3 kenmerkenclusters beschrijven, vind je terug in

Bijlage 2.

Uit **onderzoek** blijkt dat gezinscoachprojecten wel degelijk gezinnen in de meest kwetsbare situatie bereiken.

- In de 5 pilootprojecten (Van den Cruyce et al., 2023) is bij 50 van de 56 gezinnen sprake van kansarmoede (3 of meer indicatoren van de K&G-kansarmoede-index). Van die 50 gezinnen is er bij 36 sprake van zware kansarmoede (4 of meer indicatoren). Uit de meting met de [CEBUD-schaal](#) blijkt dat de gezinnen vooral uitdagingen ervaren op het vlak van huisvesting (ruim 1 op de 3 heeft 'tijdelijke woonst' of vertoont die 'grote gebreken', 2 op de 3 hebben 'betaalproblemen'), op financieel vlak (2 op de 3 hebben 'schuldenlast') en op het vlak van ondersteuning (60% heeft geen of onvoldoende sociaal vangnet en ruim 2 op de 3 vinden onvoldoende steun voor hun noden).
- Voor de ondersteunde gezinnen in de gezinscoachwerkingen in Mechelen komt een soortgelijk profiel naar voren:
 - o Go-team (Storms, 2019): 41% van de gezinnen woont in een niet-kwaliteitsvolle woning, 75% heeft geen buffer voor onverwachte uitgaven, 92% heeft schulden, 80% geen of een beperkt sociaal vangnet, 43% van de ouders heeft een slechte gezondheid (enkele tot zeer veel belemmeringen), 60% minstens 3 problemen die kansen op werk bemoeilijken (gebrek aan werkervaring, lage opleiding, geen rijbewijs, moeilijke combinatie gezin/werk enz.). Op het vlak van de leefsituatie van de kinderen (fysieke behoeften, gezondheidssituatie, vrije tijd en school) was er bij 80% van de gezinnen een probleem en bij 47% van de gezinnen waren er 3 tot 4 problemen. In 34% van de gezinnen was er sprake van regelmatig intrafamiliaal geweld. Van de ondersteunde gezinnen ervaart 88% problemen op 6 of meer levensdomeinen.
 - o OPkomst en OPkomst+ (Delanghe et al., 2024): 80% van de moeders heeft geen inkomen uit arbeid, 16% van de moeders en 11% van de vaders heeft een precair verblijfstatuut, 43% heeft geen vaste betaalbare en kwalitatieve huisvesting, veel moeders (voornamelijk in OPkomst+) ervaren een of meerdere psychosociale problemen.

- Ook het MISSION-project (Van Lancker et al., 2020; Van Lancker, 2023a) bereikte zeer kwetsbare gezinnen: 91% wordt als arm ingeschat volgens de relatieve armoedenorm, 63% kan niet rondkomen, 87% kan geen onverwachte uitgaven van 1.000 euro aan, 58% is materiaal gedepriveerd, 48% doet een beroep op materiële hulp (voedselbank, pamberbank enz.), 40% heeft achterstallen (elektriciteitsfacturen, gezondheidskosten, huur), 63% van de gezinnen heeft geen inkomen uit betaald werk. De gezinnen hebben een significant lager welbevinden en sociaal vertrouwen dan 'gemiddelde Vlaamse gezinnen met kinderen'.

Het **aantal bereikte gezinnen** verschilt van werking tot werking en van jaar tot jaar. Elementen die meespelen in het bereik zijn:

- het voorkomen van gezinnen in een uitgesproken kwetsbare situatie
- de al dan niet meer specifieke afbakening van de doelgroep (bv. drugafhankelijke ouders)
- de omvang van het werkingsgebied
- de financiering en het daaraan verbonden aantal vte-gezinscoaches.

De complexiteit en de ernst van problemen, net als het belang om afgestemd op de gezinnen te werken (in hun tempo, nabij, met hun noden op verschillende levensdomeinen), vraagt veel tijd, een intensieve en tegelijkertijd flexibele beschikbaarheid van de gezinscoach. Dat kan alleen met een lage caseload. Verder zal blijken dat de intensiteit van de ondersteuning, naargelang de gemaakte vorderingen of terugval, niet alleen tussen gezinnen, maar ook in een gezin kan variëren (zie punt 2.5).

Werking	Aantal gezinnen (op jaarbasis, per gezinscoach e.a.)	Aantal gezinscoaches
Leuven	75 gezinnen (2021) 45 gezinnen (2022)	20-tal gezinscoaches
Bilzen	7 à 12 gezinnen per gezinscoach	2 gezinscoaches
Baldemore	15 à 20 gezinnen per gezinscoach (2021) 98-tal gezinnen op jaarbasis	3 gezinscoaches
Herenthout	35-tal gezinnen	1 gezinscoach
Oostende	10 tot 32 gezinnen op jaarbasis	2 gezinscoaches
Mechelen Go-team (M. Matthys, lerend netwerk 20 sept. '23)	6 à 10 gezinnen per gezinscoach	7 gezinscoaches
Mechelen OPkomst en OPkomst+ (Delanghe et al., 2024)	303 moeders in OPkomst en 20 moeder in OPkomst+ (begin '20 t.e.m. eind '23)	
Kortrijk (MISSION) (Van Lancker et al., 2020)	16 gezinnen per outreachende casemanager (OCM)	5 OCMW's

Schema 1: Illustraties van bereik en caseload van gezinscoaching

Om ervoor te zorgen dat daadwerkelijk gezinnen aangemeld worden die ‘het meest kwetsbaar’ zijn, is het belangrijk om de doelgroep voor de gezinscoaches, de coördinator en de toeliders (partnerorganisaties) duidelijk te omschrijven en continu in herinnering te brengen. Er zijn verschillende ondersteunende documenten en informatie- en uitwisselingskanalen die je daarbij kunt inzetten: intern teamoverleg en intervisie, een informatiefolder of een online-informatiepagina voor partnerorganisaties, partner- en netwerkoverleg, een aanmeldingsformulier of aanvraagdocument. In de beschrijving van de opbouw van de praktijk (2.5) gaan we daar uitvoeriger op in en verwijzen we naar praktijkvoorbeelden.

2.2.2. Diversiteit in de doelgroep

Gezinscoaches werken in de praktijk met een grote variëteit aan gezinnen op verschillende vlakken. Dat komt zowel in praktijkgetuigenissen als in onderzoek op basis van registratiedata naar voren (zie o.a. Delanghe et al., 2024; Van den Cruyce et al., 2023; Van Lancker et al., 2020):

- gezinssamenstelling:
 - o eenoudergezinnen, tweeoudergezinnen, nieuw samengestelde gezinnen, gehuwden / al dan niet wettelijk samenwonenden, wettelijk/feitelijk gescheiden ouders, weduwen, ouder(s) die een eerste kind verwacht(en), gezinnen met een of meer kinderen (tot 8 kinderen)
 - o meergeneratiegezinnen (bv. inwonende grootouder) of gezinnen met een ander inwonend familielid of een inwonende vriend of kennis: de vragen en de ondersteuningsnoden van de ouders en de kinderen vormen de insteek van de ondersteuning. De andere bewoners kun je op vraag van het gezin mee betrekken of om te werken aan netwerkversterking (zie verder).
- leeftijd van de kinderen: jonge en oudere kinderen (ouders die een kind verwachten, ouders met minstens een kind tot 12 jaar, tot 13 jaar of tot 18 jaar)
- plaatsingsvoorgeschiedenis of -ervaring: o.a. geen plaatsingsvoorgeschiedenis of -ervaring, een ouder die als kind geplaatst werd, een of meerdere kinderen die in een voorziening verblijven, een van de ouders die in een voorziening opgenomen werd
- andere gezins(leden)kenmerken: onder andere moeders en vaders, leeftijd van de ouders, al dan niet met migratieachtergrond, mate van geletterdheid, thuishalen, opleidingsniveau, tewerkstelling of dagbesteding, verstandelijke mogelijkheden/beperkingen, mentaal welbevinden (psychische problemen, afhankelijkheids- of verslavingsproblematiek...) enz.

Gezinscoachprojecten kunnen ervoor kiezen om zich alleen of in een van hun deelwerkingen tot een heel specifieke groep van gezinnen te richten. Bijvoorbeeld:

- POWer-werking in Baldemore: gezinscoachtrajecten vanaf de zwangerschapswens tot een jaar na de geboorte.
- OPkomst en OPkomst+ in Mechelen (zie Delanghe et al., 2024): respectievelijk trajecten met kwetsbare aanstaande moeders tot 6 maanden na de bevalling en trajecten met kwetsbare aanstaande moeders zonder een stabiele partnerrelatie met een looptijd tot het kind naar de kleuterschool gaat.
- Gezinscoachwerking in Oostende waar ze werken met aanstaande ouders die drugs gebruiken en ouders met minstens een kind onder de 12 jaar.

2.2.3 Tegenindicaties

Tegenindicaties voor de opstart van een gezinscoachtraject weerspiegelen logischerwijze dat de 3 aanmeldingscriteria (zie punt 2.2.1) niet vervuld zijn. Aanmeldingen die niet aan die criteria voldoen kunnen gepaard gaan met onrealistische verwachtingen ten aanzien van de werking (waar de gezinscoach voor staat, wat de gezinscoach in het gezin kan veranderen of realiseren enz.).

Ze kunnen ook het bereik en de ondersteuning voor de beoogde doelgroep (gezinnen in de meest kwetsbare situatie) onder druk zetten.

Hoewel gezinscoachwerkingen toeliders en partnerorganisaties regelmatig informeren over de toelidingscriteria, krijgen gezinscoachwerkingen soms aanmeldingen die ze niet kunnen opnemen:

- Het gezin is niet op de hoogte van de aanmelding of het gezin gaat niet akkoord.
- Het gezin woont niet in het (gemeentelijke, intergemeentelijke) werkingsgebied.
- De gezinscoach, al dan niet tegenover de al ingeschakelde hulp, kan geen meerwaarde bieden, bijvoorbeeld in deze gevallen:
 - o Er is al integrale begeleiding, er is al een thuisbegeleidingsdienst in het gezin die aan de slag kan gaan met de reden van de aanmelding.
 - o Er is enkel een vraag naar psychologische hulp, crisisbegeleiding enz.
 - o Er is enkel een vraag naar individuele begeleiding van de kinderen.
 - o ...

Zodra een gezinscoachtraject opgestart is en zich in de loop van dat traject een van de bovenstaande tegenindicaties voordoet (ingeschakelde psychologische hulp, opname enz.), dan is dat op zich geen reden om het gezinscoachtraject stop te zetten. Ook dan bekijkt de gezinscoach mét en in functie van het gezin of en zo ja op welk vlak een gezinscoach een meerwaarde is. Als het gezin naar een ander werkingsgebied verhuist, is een zorgzame overdracht essentieel (continuering van de ondersteuning).

Gezinscoachwerkingen verschillen in de praktijk op het vlak van al dan niet werken met gezinnen die toegeleid worden vanuit een gemandateerde voorziening: het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ) of het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK). Waar dat in het Go-team en OPkomst (Mechelen) soms gebeurt, gebeurt dat in andere werkingen niet. Gezinscoaches melden dat wanneer in de loop van een ondersteuningstraject een andere organisatie een 'motivatiedocument' (M-doc) indient, het gezin kan afhaken.

2.2.4 Intermediaire doelgroepen

Naast het outreachende werk van gezinscoaches om gezinnen te bereiken, nemen medewerkers van andere diensten en organisaties een belangrijke rol op in de toeleiding van gezinnen. Andere diensten en organisaties én het (lokale) beleid moeten ook mee duurzame veranderingen realiseren (signaalfunctie met het oog op rechtentoekekening, afbouw van uitsluitingsmechanismen enz.), de toegankelijkheid van basisdienstverlening en meer specialistische dienstverlening versterken enz. Diensten, organisaties en het (lokale) beleid zijn 'intermediaire doelgroepen' van gezinscoaching. Gezinscoaching werkt vanuit die optiek zowel op microniveau als op mesoniveau.

Structurele knelpunten en signalen, maar ook goede praktijkvoorbeelden worden regelmatig gebundeld voor de stuurgroep en het bestuur van Huis van het Kind Leuven. De signaalfunctie kan vanuit de stuurgroep van Huis van het Kind Leuven krachtig doorgegeven worden aan (boven)lokale overheden of partnerorganisaties met als doel om structurele drempels aan te kaarten vanuit de stem van kwetsbare gezinnen en om ze via verbeteracties aan te pakken. (Leuven, projectaanvraag 2021, p. 8-9)

2.2.5 Betrokkenheid van de doelgroep bij de (ontwikkeling van de) praktijk

Bij een aantal pilootprojecten lag een bevraging van ouders (interviews bij Oostendse ouders), dan wel een traject met ervaringsdeskundigen en een bevraging van het werkveld (Werf Gezinscoach Leuven) aan de basis van de gezinscoachwerking. Daarnaast geven de gezinscoachwerkingen te kennen dat hun werking op basis van hun 'dagelijks werken met gezinnen en samenwerken met organisaties' verder afgestemd wordt op de (noden van de) gezinnen.

Verder zal blijken dat het **gezin** van bij de aanmelding dé **spilfiguur** is voor de **uitvoering van een gezinscoachtraject**. Gezinscoaching vertrekt van het mandaat van het gezin. Het gezin bepaalt wat met en in het gezin gebeurt, en waarop de coaching inzet. De regie ligt bij het gezin.

2.3 Wat wil je bereiken: doelen

Hoofddoel

Zoals in punt 2.1 vermeld, is gezinscoaching een van de initiatieven in de strijd tegen (kinder)armoede. Vanuit die optiek is **'de aanpak en de vermindering van (kinder)armoede'** (zie 'Informatiebrochure lokale gezinscoaches', 2021), een hoofddoel. De realisatie van dat hoofddoel is in belangrijke mate afhankelijk van bovenlokale structurele maatregelen en daar kan gezinscoaching alleen indirect – via de signaleringsfunctie – toe bijdragen.

Vanuit dat hoofddoel ontvouwen zich verschillende sub- en tussendoelen op gezins- en organisatieniveau. We merken op dat, aansluitend bij de **werkingspecifieke omgevingsanalyse**, die doelstellingen een meer **lokale of regionale invulling** of concretisering kunnen krijgen. De doelen en operationalisering kunnen bovendien **van gezin tot gezin verschillen**. Want een gezinscoach werkt met wat zich in en vanuit een gezin aandient en dat betekent dat de hoeveelheid, de aard en de complexiteit van problemen en noden (incl. prioriteitenstelling) van gezin tot gezin kunnen verschillen (zie doelgroepomschrijving in punt 2.2).

Ook in de loop van het ondersteuningstraject kunnen zich nieuwe of tot dan toe onbesproken elementen aandienen. Dat is de reden dat we doelen, indicatoren en ondersteuningsactiviteiten niet in een actie- of handelingsplan vastleggen. Gezinscoaching is niet voorgestructureerd en vraagt een grote flexibiliteit van gezinscoaches (zie punt 2.4 en punt 2.5).

Wat volgt is dan ook een indicatief (en geen exhaustief of vooraf integraal aan te vinken) overzicht van mogelijke doelen van gezinscoaching.

Doelstellingen op gezinsniveau

Algemeen geformuleerd beoogt gezinscoaching een vooruitgang/verbetering op verschillende levensdomeinen/kansarmoede-indicatoren. Voor een aantal levensdomeinen/indicatoren kunnen veranderingen doorgaans alleen op lange termijn gerealiseerd worden (bv. opleidingsniveau, huisvesting).

De doelstellingen op gezinsniveau richten zich zowel tot de kinderen en de ouders, als tot het gezinsleven en de nabije omgeving van het gezin. Die doelstellingen staan niet los van elkaar. Verbeteringen op het ene niveau kunnen bijdragen tot verbeteringen op een ander niveau. Bijvoorbeeld: voorzien in materiële basisbehoeften of toegang tot diagnosestelling kan stress van ouders verminderen of het welbevinden van kinderen vergroten.

- Kinderen:
 - voelen zich erkend en gehoord
 - versterken of uitbreiden van hun ontplooiings- en ontwikkelingskansen : fysieke en mentale gezondheid (welbevinden, zelfvertrouwen), vrije tijd, school(start), talenten ontdekken en aanwenden enz.

- Ouders:
 - voelen zich erkend en gehoord
 - persoonlijk functioneren: ervaren verminderde stress, versterkt zelfvertrouwen (eigenwaarde), versterkte draagkracht (moeilijk situaties in de toekomst aankunnen), versterkte autonomie (nieuwe talenten ontdekken en aanboren, geïnformeerde keuzes kunnen maken), en kunnen vragen en noden verwoorden
 - opvoeding(srelatie): versterkte interactie met hun kind(eren), zorg, stimulatie niveau, schoolparticipatie enz.; zien zich bevestigd en versterkt in hun ouderrol, de relatie met de kinderen
 - verbeteren van het opleidingsniveau (o.a. geletterdheid, volgen van een opleiding/bijtscholing)
 - verbeteren van de arbeidssituatie (bv. van precare/onzekere tewerkstelling, werkloosheid naar stabielere tewerkstelling).

- Gezinsleven (kinderen en ouders) en leefomgeving van het gezin:
 - [kansarmoede-indicatoren van Kind & Gezin](#): verbetering van:
 - het maandinkomen van het gezin (bv. verlaagde schuldenlast, inkomen uit arbeid)
 - de huisvesting (bv. betere kwaliteit, veiligheid, grootte in relatie tot aantal gezinsleden, nutsvoorzieningen)
 - de gezondheid en de toegang tot gezondheidszorg (tandarts, gynaecoloog, psycholoog/psychiater met het oog op diagnosticering enz.).
 - positief gezinsklimaat: gezinsfeer, positieve, ontspannende (gezins)activiteiten en -ervaringen, stabiliteit in het gezinsleven (proactief ondersteunen, nieuwe of een escalatie van problemen voorkomen)
 - toegang tot hulpbronnen om sociale grondrechten te realiseren: rechten, diensten, hulpverlening, middelen, kennis, vaardigheden, inzicht enz.
 - volwaardige deelname aan de samenleving:
 - (weer) aansluiting vinden bij de maatschappij: (zie supra) toegang tot hulpbronnen
 - het informele en het formele ondersteunend netwerk verruimen en versterken (grotere draagkracht, meer mensen uit de nabije omgeving die ze kunnen aanspreken, waar ze een beroep op kunnen doen enz.)
 - vrijetijdsparticipatie enz.
 - kloven in de leefwerelden overbruggen.

Doelstellingen op organisatieniveau: (boven)lokale diensten en voorzieningen

- **Samenwerking in de ondersteuning van gezinnen verbeteren:**
 - meer vertrouwen en netwerkvorming tussen de diensten en organisaties: bijvoorbeeld op het gezin afgestemde toeleiding, afstemmingsoverleg en gezamenlijke omgevingsanalyse
 - expertise en krachten van partners bundelen: bijvoorbeeld gezamenlijke vorming of intervisie, backoffice-ondersteuning voor specifieke thema's (school, tewerkstellingsstatuten, ontwikkelingsbeperking enz.)
 - alert zijn voor de noden van gezinnen en tot een meer op de gezinnen afgestemde en geïntegreerde ondersteuning komen (wat in/met/voor gezinnen nodig is, rekening houdend met hun mogelijkheden enz.). Dat vraagt van diensten en organisaties dat ze:

- de eigen werking kritisch bekijken
 - de doelstellingen en handelingsprincipes van gezinscoaching onderschrijven en mee uitdragen
 - een mandaat en handelingsvrijheid aan gezinscoaches geven (versus belastende en tijdrovende administratieve last, procedures)
 - samenwerkingsafspraken opmaken en naleven.
 - meer geïntegreerd aanbod, ondersteuning of hulp (versus versnippering)
 - toegankelijkheid van het aanbod vergroten: bijvoorbeeld bekendmaking op maat van de diversiteit aan gezinnen, drempels voor aanmelding wegwerken (procedures vereenvoudigen) enz.
 - verhoogde efficiëntie en effectiviteit van de ondersteuning: bijvoorbeeld belastende en tijdrovende administratieve lasten (getrapte beslissingsprocedures enz.) verminderen.
- **Gesignaleerde systeemfouten capteren** (bv. uitsluitingsmechanismen) en **zoeken naar structurele oplossingen** op lokaal en bovenlokaal niveau (politisierend werken: maatschappij- en beleidsbeïnvloeding om rechtentoekenning te bevorderen, de beeldvorming over gezinnen in een kwetsbare situatie bij te stellen enz.).

2.4 Uitgangspunten van je praktijk

*Het belangrijkste is denk ik het werken met gezinnen en ernaartoe kunnen gaan. Dus het werken met gezinnen **op maat** ook **van dat gezin**. De sterkte is denk ik het kunnen **op huisbezoek** gaan. Het kunnen bezoeken van die gezinnen in de eigen comfortzone en niet op een kantoor. Ik denk dat dat al een heel groot belangrijk punt is ... Op maat ook. En dat is voor ons wel belangrijk als team; ook **vrijwillig**. Het gezin moet echt instemmen met die begeleidingen... Wat ook nu wel een heel belangrijke is voor mij, maar dat wordt ook door het team gedragen, is **generalistisch**. Vanaf het moment dat je ergens op een thema komt dat echt wel veel meer expertise nodig heeft, dan gaan we op zoek naar een partner of een andere organisatie. Dat is niet eenvoudig...Het kan zijn dat je dan in samenwerking wel verder blijft werken met dat gezin, maar de gezinscoach staat echt naast dat gezin op een meer algemene manier en gaat niet te diep op die thema's in.... Dus het is wel **constant in elk gezin zoeken van wat is onze rol**. Maar die is heel laagdrempelig, generalistisch, op maat en vooral vrijwillig. (Coördinator in Van den Cruyce et al., 2023, p. 24)*

Gezinscoaching krijgt, los van de schaal waarop je de methodiek organiseert (gemeentelijk of intergemeentelijk, gezinscoaches vanuit een dienst dan wel vanuit meerdere diensten), vanuit 6 uitgangsprincipes of fundamenteën een invulling. Die fundamenteën zijn gestoeld op een intensief traject (2021-2023) waarin praktijk-, ondersteunings- en onderzoeksbevindingen centraal stonden (Van den Cruyce et al., 2024). Ze sporen met de uitgangs- en werkingsprincipes die in de 'Informatiebrochure lokale gezinscoaches' (2021) en in ander onderzoek naar voren komen (Delanghe et al., 2024; Storms, 2019, Van Lancker et al., 2020). We volgen in deze beschrijving grotendeels de formuleringen van de Position Paper (Van den Cruyce et al., 2024, p. 2-3).

2.4.1 Werken met de meest kwetsbare gezinnen

De doelgroep van gezinscoaching zijn de meest kwetsbare gezinnen. Het gaat om een heel **ruim scala aan kwetsbaarheden** die zowel in het heden als in het verleden een rol kunnen hebben gespeeld. Denk aan slechte woonomstandigheden (kwaliteit en betaalbaarheid), een preciaire financiële situatie, een slechte gezondheid (fysiek, mentaal en sociaal), problematische opvoedingssituaties enz. Die kwetsbaarheden zijn niet altijd duidelijk of zichtbaar bij de start van de begeleiding.

Daarnaast legt gezinscoaching zich toe op gezinnen die negatieve ervaringen gehad hebben met hulpverlening (bv. intergenerationeel trauma, ervaring van discriminatie in reguliere hulpverlening), gezinnen voor wie de hulpverlening te weinig afgestemd was op hun verwachtingen en noden, gezinnen die mede daardoor wantrouwen tegenover hulpverlening opbouwden. Ook gezinnen die geen toegang kregen tot hulpverlening en gezinnen die door de mazen van het net vallen maken deel uit van de doelgroep (zie punt 2.2 Doelgroep).

We werken met gezinnen die vaak enorm het vertrouwen zijn verloren in hulpverlening, administratie. Die zitten al met zoveel problemen en vragen. Die willen niet nog eens afspraken en regeltjes. Dat is een dunne lijn hé, maar ik merk wel dat het belangrijk is voor onze coaches om het vertrouwen van een gezin te kunnen krijgen. (Coördinator in Van den Cruyce et al., 2023, p. 22)

2.4.2 Langdurig beschikbare vertrouwenspersoon

Gezinscoaching vertrekt van een langdurige begeleiding door eenzelfde persoon. De gezinscoach wordt een ware **vertrouwenspersoon** bij wie het gezin langdurig, **zonder vooropgestelde eindtermijn**, terecht kan. De gezinscoach staat niet beoordelend, met oog en waardering voor de mogelijkheden en krachten van het gezin, naast het gezin en zoekt samen met en op vraag van het gezin naar mogelijke oplossingen voor uitdagingen, ook wanneer het niet goed gaat met het gezin. Telkens opnieuw probeert de gezinscoach het **mandaat** te verwerven **van het gezin** en zal de gezinscoach niks doen als dat niet afgestemd is met het gezin.

We werken eerst aan het vertrouwen van gezinnen en een mandaat. Bijvoorbeeld: 'Mag ik contact opnemen met je moeder, broer of zus?' Het is voor een ouder ook heel confronterend als bijvoorbeeld op een ronde tafel met veel hulpverleners de vraag gesteld wordt: 'Op wie kan je nog rekenen?' (Gezinscoach in lerend netwerk 2 februari 2023)

Die langdurigheid vertaalt zich in een **lage caseload** en **flexibele opstelling van de gezinscoach**. De intensiteit en de looptijd van een begeleiding door de gezinscoaches is variabel en volledig afhankelijk van de **wensen en noden van het gezin**. Waar een begeleiding op het ene moment zeer intensief kan zijn (dagelijks of wekelijks fysiek contact), is dat op andere momenten veel minder het geval (maandelijks) en kan zelfs een rustpauze ingelast worden zonder dat dat controlesystemen in gang zet. De gezinscoach is zich ook bewust van alle perspectieven binnen het gezin, van de mogelijke intergenerationele aspecten die spelen en de coach werkt met alle personen in het gezin. Dat vraagt een voortdurende meervoudige partijdigheid van de gezinscoach.

2.4.3 À la carte in plaats van voorgestructureerd

Het meest typerende kenmerk van gezinscoachwerk, is dat het niet voorgestructureerd is. Gezinscoaches werken niet vanuit een bestaand aanbod aan diensten, hulpmodules of begeleidingstrajecten van hun eigen organisatie.

Gezinscoaches werken ten volle, altijd en overal vanuit **een zo open mogelijke en generalistische blik op de verschillende levensdomeinen**. De gezinscoach is bovenal specialist in het **zoeken naar oplossingen samen mét de gezinnen** voor de uitdagingen waarmee ze geconfronteerd worden. Gezinscoaches gaan ook zelf aan de slag met het gezin. Ze helpen gezinnen met praktische administratieve taken, begeleiden gezinnen op overlegmomenten, verwijzen gezinnen naar het bestaande hulpaanbod door enz. Ze **staan altijd naast het gezin** in contacten met andere hulpverlening die betrokken is. Gezinscoaches vertrekken volledig vanuit het perspectief van het gezin en werken volgens de noden van het gezin. Ze werken geïntegreerd én met het gezin en beperken zich met andere woorden niet tot ‘afstemmen van de bestaande hulp’ en ‘het gezin het bos door de bomen helpen zien’.

Hier was dat echt zo van ik ben hier en ik kan al mijn vragen stellen... X [de gezinscoach] die vroeg ook altijd zo van wat kan ik nu voor u betekenen? En dat is echt zoiets dat X [de gezinscoach] ook elke keer vroeg... ik vind dat persoonlijk heel belangrijk... dat echt iemand vraagt wat kan ik voor u doen, wat kunnen we vandaag aanpakken... dat was gewoon zo fijn om iemand om jou heen te hebben, ik dacht echt van ze verwacht niks, ze oordelen ook niet, ook niet over uw keuzes en zo ... ze kan gewoon begrip uiten... (Een ouder in Van den Cruyce et al., 2023, p. 40)

2.4.4 Belang van dagelijkse activiteiten

Een specifiek en essentieel onderdeel van gezinscoaching is de aandacht én de tijd nemen voor dagelijkse, soms zelfs schijnbaar banale activiteiten die integraal deel uitmaken van de hulpverlening.

Een koffie drinken, mee op uitstap gaan met het gezin, informeel contact en andere mogelijkheden van **nabij zijn** creëren ontspannende en vooral positieve momenten tussen het gezin en de gezinscoach. Die **bouwen de vertrouwensband mee op en behouden die**. Door in die momenten en activiteiten te investeren, kun je de **noden in de gezinnen (beter) opmerken** en krijg je een accurater **inzicht in de realiteit waarin zij leven**. Daarnaast kan je die momenten gebruiken om aan *modeling* te doen, waarbij je gezinnen op een natuurlijke wijze op sleeptouw neemt in het dagelijkse samenleven, in de nabije leefomgeving en in de bredere samenleving.

Voor veel mensen brengt dat ontmoeten een positieve en herstellende dynamiek op gang. Wij stellen vast wat ook ouders merken in hun gezin of hulpverleners in de leefgroep: de belangrijkste gesprekken gebeuren aan de afwas, niet in de therapieruimte. Daar waar niets moet, gebeurt vaak veel. (Delville in Goris, 2024)

2.4.5 Belangenbehartiger

Gezinscoaches zijn de ultieme **belangenbehartiger** van de gezinnen. Ze zorgen ervoor dat de gezinnen krijgen waar ze recht op hebben en correct behandeld worden door de hulpverlening.

Gezinscoaches staan **altijd aan de zijde van het gezin**, ook wanneer het moeilijk is. Ze signaleren wel degelijk aan de nodige diensten wanneer ze bijvoorbeeld dienen op te treden om de veiligheid te garanderen. Dat gebeurt evenwel pas na een gesprek daarover mét het gezin. Gezinscoaches zullen ook in crisissituaties altijd naast het gezin blijven staan en als **sociale advocaat** hun rechten blijven vrijwaren.

Ik vind dat stuk rechtendetectie heel belangrijk. Als je start in een kind zijn of haar leven, dat betekent ook dat daar een inkomen moet zijn. Je kunt het bijna niet voorstellen, maar er zijn heel veel mensen die gewoon hun rechten niet uitputten, maar het is de manier waarop je binnenkomt en de manier waarop je verdergaat met mensen en daar heb je wel die context nodig en gewoon tijd nodig. (Coördinator in Van den Cruyce et al., 2023, p. 26)

2.4.6 Laagdrempelige lokale inbedding

Het is niet eenduidig te ontwaren vanuit welke organisatie de gezinscoaches het meest op maat (lokaal) kunnen werken. Goede praktijken situeren zich zowel in een OCMW, in een Huis van het Kind, als in een combinatie van verschillende diensten en organisaties (bv. nulde, eerste en tweede lijn). Een gemeenschappelijk kenmerk is dat het vooral over **lokale laagdrempelige diensten** gaat die – als ze voorhanden zijn – ook gemakkelijk de link kunnen leggen naar andere lokale laagdrempelige activiteiten (vrije tijd, ontmoeting enz.) en op die manier netwerkversterkend kunnen werken.

Van doorslaggevend belang is het positieve (vertrouwen opwekkende) **imago van gezinscoaches**. Gezinscoaches moeten in de eerste plaats vertrouwen kunnen opbouwen bij de gezinnen en worden bijgevolg in naam beter niet gelinkt aan meer controlerende organisaties in de hulpverlening. De niet-controlerende rol moet uiteraard niet alleen in naam maar ook in de praktijk worden waargemaakt.

Laagdrempelig refereert niet alleen aan de dienst of organisatie van waaruit de gezinscoach werkt. Het gaat erom dat de gezinscoach ‘op de meest aangewezen locatie voor het gezin’ werkt en ‘waar de ondersteuning het best kan werken’. Gezinscoaches zoeken de gezinnen zelf op (outreaching), ze ondersteunen gezinnen thuis, gaan met hen mee naar andere diensten en voorzieningen, en kunnen ook op die locaties ondersteuning bieden (eerste kennismaking met de kinderopvang, in de school ouders ondersteunen bij het inbrengen van hun vragen enz.).

Ja, ze is heel vaak bij mij thuis geweest. Omdat ik echt niet gemakkelijk naar een afspraak kon gaan, omdat mijn zoontje nog vaak wakker werd 's nachts. Ze [MA] kwam dan echt helemaal tot bij mij thuis en dat werkte heel goed. Ze had ook veel geduld want ik maakte veel afspraken en kwam die dan vaak niet na. Ik wou gaan, maar ik kon het gewoon niet. En dan bleef ze kei veel geduld hebben, ja ze hielp me daar echt door. (Mama 5, OPkomst in Delanghe et al., 2024, p. 99)

2.5 Opbouw van je praktijk

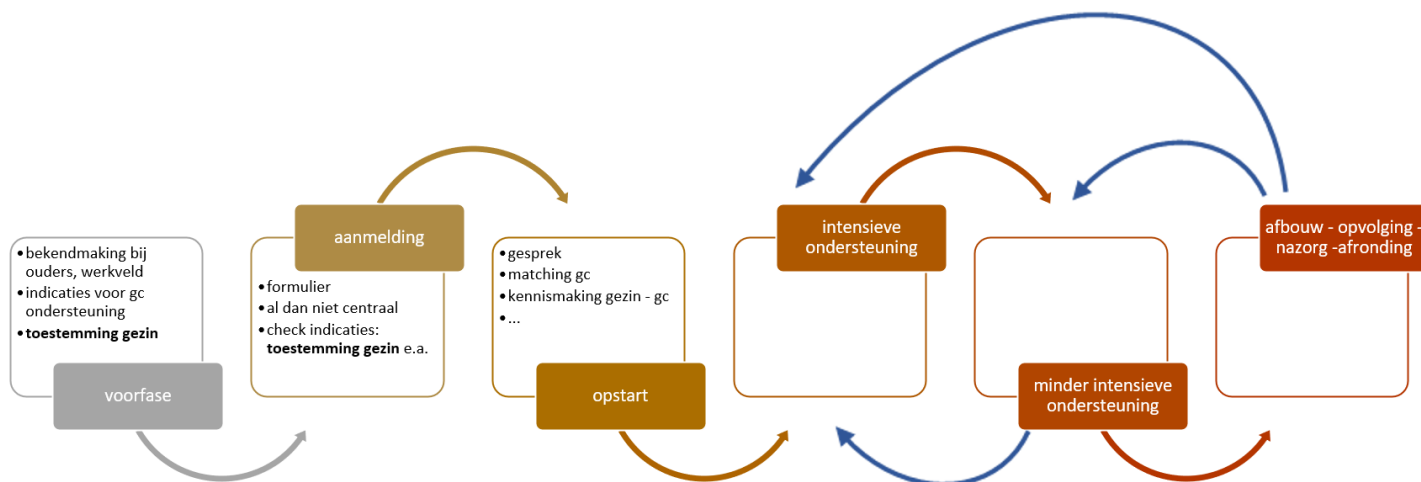
2.5.1 Globaal verloop van gezinscoachtrajecten

Belangrijk is dat een gezin langdurig, zonder vooropgestelde eindtermijn, bij 1 gezinscoach terecht kan. Het traject dat de gezinscoach met het gezin doorloopt is volledig afhankelijk van de wensen en de noden van gezinnen (zie ook punt 2.4):

- Wat in de ondersteuning aan bod komt, wat een gezinscoach met en in een gezin doet, én de intensiteit van de ondersteuning wordt bepaald door het gezin, door hun vragen, hun ondersteuningsnoden en hun ervaren uitdagingen en mogelijkheden.

Dat betekent dat gezinscoachtrajecten variabel zijn en dat ze niet altijd een lineair proces van opeenvolgende fasen volgen. We onderscheiden weliswaar 6 fasen, maar verschillende fasen kunnen in een ondersteuningstraject meermaals aan de orde zijn (zie blauwe pijlen in Figuur 1). Na een minder intensieve ondersteuningsperiode kan bijvoorbeeld weer meer intensieve ondersteuning volgen omdat onduidelijke of nieuwe problemen en noden aan de oppervlakte komen. Denk aan een ouder die geconfronteerd wordt met een onverwachte zwangerschap, gezinsleden bij wie zich een ernstig gezondheidsprobleem voordoet, de schoolloopbaan van een van de kinderen die onder druk komt te staan, aanslepende relatieproblemen die tot dan toe onbesproken bleven of een grote schuldenlast die aan de oppervlakte komt. Ook na de afbouw of een luwere periode van opvolging, kan een traject om soortgelijke redenen heropgestart worden, hetzij opnieuw heel intensief dan wel minder intensief.

De laatste 3 fasen kregen in de figuur geen ‘inhoudelijke invulling’. Dat weerspiegelt het à-la-cartepincipe (zie punt 2.4.3). In de toelichting van die fasen geven we voorbeelden van thema’s, domeinen enz. waarmee de gezinscoach met het gezin aan de slag kan gaan.

Figuur 1: Verloop van ondersteuningstrajecten

2.5.2 Voorfase

Gezinnen kunnen pas aangemeld worden als voor de verschillende betrokkenen een aantal zaken duidelijk zijn. **Kernopdrachten** en doelen in deze voorfase zijn:

- een gedeelde en gedragen visie op gezinscoaching, een goed beeld van wat gezinscoaching kan doen en betekenen (verwachtingen, doelen, uitgangspunten)
- gedragen samenwerkingsafspraken met partnerorganisaties
- een goed zicht op de doelgroep: toeleiding van gezinnen in de meest kwetsbare situatie voor ogen (blijven) houden
- belang van het toeleidingsproces mét het gezin (toestemming, mandaat van het gezin) scherpstellen
- informatieverstrekking over hoe de aanmelding verloopt.

Die kernopdrachten en doelen moet je op continue basis onder de aandacht brengen. Denk aan de uitbreiding van partners, personeelsswissels, een dreigende of vastgestelde wijziging van de doelgroep ten gevolge van ‘onterechte’ aanmeldingen onder druk van bijvoorbeeld uitdagingen bij een of meerdere diensten of organisaties.

Vandaar het belang van **doorlopend, structureel partner- en afstemmingsoverleg**. De omvang en intensiteit van dergelijk overleg verschilt van werking tot werking en is in belangrijke mate afhankelijk van de aanwezige diensten en voorzieningen in het werkingsgebied en de constellatie van de samenwerkingsverbanden en werkgroepen (bv. werkgroep kinderarmoede, perinataal overleg, GBO (geïntegreerd breed onthaal), outreachend werken, HvhK, kansrijk onderwijs, werkgroep armoedeverenigingen). Dergelijk overleg met het integrale netwerk of in werkgroepen vindt minstens jaarlijks plaats.

Ook in **individuele contacten** met diensthouders of medewerkers van diensten en organisaties is het aangewezen om de eigenheid van gezinscoaching toe te lichten en dat gezinscoaches een mandaat krijgen van organisaties en hun medewerkers.

Gezinscoaches kunnen ook zelf gezinnen op het spoor komen (outreaching werken). In verschillende werkingen zijn gezinscoaches aanwezig of betrokken bij laagdrempelige lokale ondersteuningsactiviteiten (bv. spel- of ontmoetingsinitiatief, buurtwerking, ruilwinkel) of hebben ze de mogelijkheid om in de buurt (al dan niet op de (terug)weg van een ander gezin) gezinnen aan te spreken. Dergelijke meer informele contacten, die tijdens het ondersteuningstraject kunnen doorlopen, dragen bij tot vertrouwensopbouw.

... die nulde lijn bereikt de meest kwetsbare mensen, we zijn dikwijls in buurtwerkingen in buurten waar de mensen wonen en waar ze gebruik maken van diensten waar iedereen gebruik van maakt... we moeten niet direct iets van hen, we zijn er gewoon... je bouwt zo vertrouwen op met het gezin. (Gezinscoach in Van den Cruyce et al., 2023, p. 30)

Om van de voorfase de stap naar de aanmelding te kunnen zetten is de **toestemming van het gezin** een **absolute vereiste**. Het gezin moet akkoord gaan met de aanmelding, met het feit dat hun contact- en andere gegevens doorgegeven zullen worden en dat een gezinscoach ondersteuning zal bieden. Dat vraagt dat gezinnen een begrijpelijke toelichting gekregen hebben over gezinscoaching en over wie in welk tijdsbestek contact zal opnemen enz. De wijze waarop je een dergelijk gesprek voert, moet de houding en competenties die van een gezinscoach verwacht worden weerspiegelen (zie punt 4.1).

Gezinscoaching 'goed voor ogen krijgen' kun je op verschillende manieren ondersteunen. Voor partner- en afstemmingsoverleg kun je een **beknopte nota of presentatie** met de kernelementen inzetten. Hoewel elke werking al over een dergelijke presentatie beschikt (zie Bijlage 3 voor een voorbeeld), is er een 'presentatiesjabloon' waarin naast die kernelementen ook de onderzoeksbevindingen een plaats krijgen (zie Bijlage 4). Dat kan bijdragen tot een beter zicht op wat je van gezinscoaching mag verwachten en wat dat van de verschillende betrokkenen vraagt (tijd, handelingsruimte, mandaat enz.).

Je kunt ook een **informatiefolder** (zie Bijlage 5) of een **online-informatiepagina** inzetten om anderen zicht te geven op de werking. In Baldemore bijvoorbeeld is er een [webpagina voor professionals](#) met informatie over de ondersteuning, de voorwaarden en de procedure. Leuven geeft online een beknopte beschrijving van gezinnen die in aanmerking komen voor gezinscoaching en wat een gezinscoach kan doen (www.huisvanhetkindleuven.be/gezinscoaching):

The screenshot shows the website 'HUIS VAN HET KIND' with a search bar and a 'Zoek' button. The page title is 'Gezinscoaching' and the breadcrumb is 'Home > Ondersteuning en informatie > Kwetsbaar gezin'. The main text asks if the user's family is having long-term financial difficulties and offers help from a family coach. The text explains that a family coach can help with these questions and starts with a discovery conversation to understand the user's needs and preferences. The coach is active and intensive, asking questions to help the user and their family. The coach works with the user and their family members, and everything happens in consultation and at the user's pace. The coach can be reached at home, school, in the neighborhood, or at the family center.

2.5.3 Aanmelding

De beschrijving van de voorfase laat zien dat er 3 aanmeldingspistes zijn:

- Een partnerorganisatie kan een gezin aanmelden: bij sommige werkingen is er een gerichte aanmelding via 'vaste' aanmelders zoals gemeentelijke hulp- of dienstverleners, HvhK, OCMW, het ziekenhuis en/of anderen.
- Via outreachend werken kan de gezinscoach (aanwezigheid in de openbare ruimte, op evenementen, op laagdrempelige initiatieven) gezinnen zelf aanmelden.
- Gezinnen kunnen zichzelf aanmelden (gebeurt in de praktijk minder).

Aanmeldingen van nieuwe gezinnen gebeurt in verschillende werkingen via een **aanmeldingsformulier** of een **aanvraagdocument**. Dat document **moet je samen met het gezin bespreken**. Bij aanmelding door een partnerorganisatie voert de medewerker van de partnerorganisatie dat gesprek. In de 2 andere gevallen voert respectievelijk de gezinscoach, dan wel de gezinscoach of de coördinator dat gesprek.

Het aanmeldingsformulier geeft zowel de aanmelder als de gezinscoachwerking een 'check' van de toestemming van het gezin (vrijwilligheid) en een overzicht van een aantal gezinskenmerken (o.a. gezinssamenstelling, leeftijd van de kinderen). Daarnaast polst het formulier naar de situatie of het probleem dat de aanleiding is voor de aanmelding (al dan niet met aandachtspunten bij de gezinsleden, sterktes, stressfactoren, prioriteiten voor het gezin), naar de al betrokken diensten, de contactpersoon in afwachting van de opstart (bv. in het geval van een wachtperiode) en 'waarom een gezinscoach een goed antwoord op de zorgvragen van het gezin zou kunnen zijn'. Voorbeelden van aanmeldingsformulieren zijn terug te vinden in bijlage 6 en bijlage 7.

Waar je in de ene werking het aanmeldingsformulier aan een van de gezinscoaches kunt overmaken, werken andere initiatieven met een centrale aanmelding.

Zodra het formulier is ingediend, doorlopen het gezinscoachteam en/of de coördinator en/of de vaste partners de volgende stappen: ze screenen en beoordelen of het aangemelde gezin in aanmerking komt voor ondersteuning (al dan niet nadat ze extra informatie hebben opgevraagd); ze koppelen terug naar de aanmelder; die koppelt terug naar het aangemelde gezin. Figuur 2 geeft een aantal voorbeelden van aanmeldingsprocedures.

<u>Baldemore</u>	<u>Leuven</u>	<u>Mechelen</u> OPkomst (M. Matthys in lerend netwerk 20 sept. 2023)
Aanmeldingsformulier invullen en bezorgen aan de verantwoordelijke dienst/coördinator	Brede doorverwijzing via netwerkpartners: Wil je als professional een gezin hiervoor [gezinscoaching] aanmelden? Gebruik dit aanmeldformulier zodat we al een eerste beeld krijgen van de situatie.	1 centraal aanmeldpunt: project-e-mailadres Merendeel wordt doorverwezen via interne of externe organisaties.

<p>Aanmeldingen worden om de 2 weken besproken in het team. Als er bijkomende vragen zijn, wordt er contact opgenomen met de aanmelder om die te bespreken. Daarna wordt de aanmelding opnieuw besproken in het team.</p>	<p>Opgelet, elke vraag wordt grondig overwogen, maar een aanmelding leidt niet noodzakelijk naar de opstart van gezinscoaching.</p> <p>➤ Screening: gezinscoach of andere ondersteuning nodig?</p>	<p>Wekelijks OPkomst-overleg om met vaste partners de nieuwe aanmeldingen te bespreken en lopende dossiers op te volgen</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Bij positief advies: de gezinscoach stemt af met de aanmelder op welke manier de ouder(s) het best gecontacteerd worden om de gezinscoaching op te starten. - Bij negatief advies: de gezinscoach neemt geen contact op met het gezin. De aanmelder koppelt het advies terug. 	<p>Na de aanvraag ontvang je per mail een overzicht van de informatie die je hebt doorgegeven. De verantwoordelijke gezinscoaching zal nadien verder met jou overleggen.</p>	

Figuur 2: Voorbeelden van aanmeldingsprocedures voor gezinscoaching

Via de screening en beoordeling willen werkingen vermijden dat ze een ondersteuningstraject starten met gezinnen die niet tot de doelgroep behoren of waarvoor gezinscoaching niet de aangewezen ondersteuning is (zie tegenindicaties, punt 2.2.3).

In het verlengde daarvan is de aanmeldingsprocedure (formulier en/of verder verkennend gesprek met de aanmelder) niet alleen een middel om zicht te krijgen op de gezinnen, het is ook een **toetssteen** van de mate waarin de aanmelders voldoende zicht hebben op de gezinnen die voor gezinscoaching in aanmerking komen en het kan een opstap zijn om op individueel aanmeldersniveau en/of breder partnerschapsniveau de eigenheid van gezinscoaching weer aan te scherpen.

Het Go-team kiest bewust voor een centrale aanmelding én betreft de gezinscoaches niet bij de aanmeldingsprocedure. Op die manier wil de werking voorkomen dat gezinscoaches onder druk van de nieuwe aanmeldingen minder goed vorderende trajecten voortijdig zouden stopzetten.

De beslissing ‘welke gezinnen worden door een gezinscoach begeleid?’ wordt genomen door het diensthofd [coördinator] die de toegangspoort is. Het diensthofd contacteert aanmelders als er ruimte is. Je wil niet dat maatschappelijk werkers weten dat er een wachtlijst is. Je wil een lang traject aan kunnen gaan. Stel dat een gezinscoach geen vooruitgang ervaart, dat het heel moeilijk loopt, dan zou de gezinscoach vanuit de druk van een wachtlijst de gezinsbegeleiding kunnen/willen stopzetten om met een ander gezin te starten en meer vooruitgang te kunnen boeken. (M. Matthys in lerend netwerk 20 september 2023)

2.5.4 Opstart

Waar bij de ene werking de coördinator het eerste kennismakingsgesprek voert en op basis daarvan een gezinscoach matcht (‘keuze’ uit een grotere pool van gezinscoaches), voert in andere werkingen de gezinscoach, al dan niet samen met een collega-gezinscoach (tandem of back-up) het kennismakingsgesprek.

Van bij dat kennismakingsgesprek staat de **opbouw van een vertrouwensrelatie** en het werken met de noden van het gezin centraal (zie punt 4.1). Ook als bij de aanmelding behoorlijk wat ‘geregistreerde’ informatie over het gezin beschikbaar is, is het vooral belangrijk om die kennismaking een ‘eerste contact van mens tot mens’ te laten zijn.

Zowel het gezin als de gezinscoach stellen zich voor. Vragen en informatie over de ondersteuning, zaken waar het gezin ondersteuning bij wil, zaken die voor het gezin goed lopen of verwachtingen van het gezin kunnen in dat gesprek aan bod komen. Een gezinscoach moet daarbij de **‘taal van het gezin’** hanteren, dat wil zeggen aansluitend en afgestemd op wat de gezinsleden inbrengen, in heldere of voor de gezinsleden bevattelijke woorden.

Aan deze opstartfase kun je een rechtenverkenning koppelen. Je kunt daarbij zowel een lokale brochure (Bilzen werkt met een rechtenbundel op maat van het gezin) als een digitale tool inzetten (bv. [SIEN online](#) voor burgers en professionals in MISSION, de [online Rechtenverkenner 2.0](#)).

Het vertrekt vanuit een gesprek van mens tot mens, niet van hulpverlener tot cliënt... ze komen al naar het koffiemoment voor gezinnen en daar wordt dan vermeld dat ze een brief mee hebben gekregen en deze niet verstaan, ja dan kunnen we gewoon zeggen oh heb ik ook al eens meegemaakt, willen we er samen eens naar kijken... en dan ben je vertrokken. (Gezinscoach in Van den Cruyce et al., 2023, p. 30)

2.5.5 Intensieve – minder intensieve ondersteuning

De variatie aan domeinen en ondersteuningsactiviteiten kan zowel in een intensieve als in een minder intensieve ondersteuningsfase voorkomen. Daarom lichten we ze geïntegreerd toe. Ze vloeien, afgestemd op de evolutie en gebeurtenissen in het gezin, in elkaar over en dat kan in beide richtingen (zie punt 2.5.1).

Het verschil tussen die fasen zit in de meer uitgesproken complexiteit, veelzijdigheid, urgentie enz. van de ondersteuningsnoden die zich vooral in de fase van intensieve ondersteuning voordoen. Waar in de intensieve fase de contacten (huisbezoeken, telefonische contacten, bezoek aan dienst of voorziening met de ouders en/of de kinderen) van wekelijks tot meerdere keren per week kunnen oplopen, gaat het in een minder intensieve periode doorgaans over een contact om de 3, 4 of meer weken.

We proberen hen wekelijks te contacteren, telefonisch of via een huisbezoek, in een crisis soms dagelijks of als er voor een diagnose van het kind naar het COS moet worden gegaan, dan komen we soms meerdere keren per week in het gezin. We werken in het ritme en op vraag van het gezin. Er zijn gezinnen die regelmatig bellen en andere gezinnen die je die week niet willen zien. Het is schitterend dat mensen kunnen zeggen dat ze je niet willen zien. Als het nodig is, dan staan we er elke dag. (Gezinscoach in lerend netwerk 2 februari 2023)

Ik heb haar [gezinscoach] op Whatsapp. Ik kan haar altijd sturen als er iets is. En zij stuurt als ze een tijdje niks van mijn heeft gehoord, dan contacteert ze me en vraagt of alles goed gaat met mij en de kinderen, of ik nog iets nodig heb? Dat is echt fijn. (Moeder, OPkomst+, in Delanghe et al., 2024, p. 100)

In deze fasen gaat de gezinscoach, in overleg en in het tempo van de gezinsleden, aan de slag met de vragen en noden van het gezin, van de ouders en de kinderen. De gezinscoach kan zowel meer preventief (een ouder informeren over de start van de inschrijvingen voor de school, een vakantieactiviteit enz.) als probleemoplossend het gezin ondersteunen.

De vragen en noden kunnen het brede spectrum van levensdomeinen omvatten. De gezinscoach moet daar met een zo open mogelijke en generalistische blik samen met het gezin aan werken (zie punt 2.4).

In de praktijk betekent dat letterlijk ‘samen doen’ om de dagelijkse leefomstandigheden te verbeteren, toegankelijkheidsdrempels te overbruggen, het vertrouwen en welbevinden te versterken en het gezin geleidelijk aan, in hun tempo (als het gezin er klaar voor is), (weer) meer autonomie te geven en mogelijkheden om te participeren in de samenleving enz. (zie punt 2.3). Dat samendoen betekent ook **samen fijne activiteiten** doen, en aandacht en bevestiging geven voor wat goed gaat in het gezin, waar de gezinsleden plezier aan beleven (bv. samen een koffie drinken, het kind of de ouder feliciteren met de verjaardag).

Omdat **rechtenverkenning en -toekenning** (financiële tegemoetkomingen, voorrangregels enz.) een grote impact heeft op verschillende levensdomeinen én voor gezinnen een verschil kan maken, is het een centraal gegeven in de ondersteuning. Het vraagt afstemming met andere diensten en organisaties én een uitdrukkelijk pleidooi (gezinscoach als sociale advocaat) én organisatieveranderingen om rechten toe te kennen. Inzetten op geïntegreerde ondersteuning en zorg (over domeinen, hulpverleners en diensten heen) is een essentiële opdracht, net zoals gezinnen (verder) toeleiden naar reguliere, laagdrempelige of meer specialistische hulp.

Andere meer specifieke ondersteuningsdomeinen die aan bod kunnen komen zijn: **financieel, materieel, huisvesting, administratie en juridische kwesties, mobiliteit, gezondheid, opvoeding, ouder-kindrelatie en kindontwikkeling, taal, kinderopvang, opvang en vrije tijd, onderwijs, tewerkstelling en dagbesteding** en het **sociale leven**.

Die beschrijving en het overzicht in Figuur 3 kan verkeerdelijk de indruk geven dat al die ondersteuningsinitiatieven aan bod moeten komen (het is géén af te vinken lijst) of dat een gezinscoach in al die domeinen een specialist moet zijn. Zoals in punt 2.4 vermeld, is de gezinscoach een generalist die vanuit de noden van de gezinnen en mét gezinnen een aanpak en oplossingen zoekt.

Rechtenverkenning en -toekenning Geïntegreerde dienstverlening en zorg		
Financieel ➤ toelagen stad/gemeente, tegemoetkomingen mutualiteit, groeipakket, leefloon, toeslag maatschappelijke participatie ➤ opvolging rechten bij verhoogde tegemoetkoming (bv. vuilniszakken) ➤ ...	Dagelijkse activiteiten: aandacht en tijd nemen voor fijne activiteiten: ➤ nabij zijn en blijven ➤ samen een koffie drinken ➤ op uitstap gaan met het gezin ➤ informele contacten in de buurt ➤ kind of ouder feliciteren met verjaardag (tijdens huisbezoek, via whatsappbericht) ➤ ...	Administratie en juridische kwesties ➤ ondersteuning bij (digitale) aanmeldings- en inschrijvingsprocedures ➤ contact met dienst Burgerzaken (bv. verwantschapskwesties na gezinshereniging) ➤ contact met advocaat ➤ ...
Huisvesting ➤ problemen signaleren ➤ mee zoeken naar alternatieve huisvesting ➤ toeleiden naar huurdersbond, sociale huisvesting ➤ ...	Materieel ➤ speelgoed, kinderkleding, babyuitzet... ➤ fiets ➤ schoenen, kledij ➤ ...	Mobiliteit ➤ mee oplossingen zoeken als kind/ouder niet op school, kinderopvang, vrijetijdsactiviteit, werk, opleiding enz. geraakt ➤ openbaar vervoer uitleggen ➤ fietstaxi of mindermobielen centrale inschakelen, vrijwilligers zoeken ➤ ...

<p>Gezondheid</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ gezinsleden bevestiging en erkenning geven > versterken van zelfvertrouwen, eigenwaarde, emotioneel welzijn ➤ begeleiding zwangerschap ➤ afstemming met gezondheidspartners: opvolging zwangerschapsbegeleiding, aanvraag kraamzorg, aanvraag starttoelage groeipakket... ➤ thuiszorg en kraamzorg inschakelen in kraamperiode of bij ondersteuningsnoden ➤ toeleiding naar initiatieven rond voeding (inschrijving sociale kruidenier, toeleiding sociale buurtrestaurants of thuiszorgmaaltijden) ➤ individuele somatische zorg voor het hele gezin: <ul style="list-style-type: none"> • ouders aanmoedigen om (elk jaar) met de kinderen naar de tandarts, de oogarts, de oorarts te gaan (bv. verder onderzoek en behandeling kan veel veranderen voor een kind, als hulpverlener kunnen zeggen dat je eigen kinderen ook naar die tandarts gaan) • proberen een vaste huisarts te zoeken • moeders aanmoedigen om jaarlijks naar de gynaecoloog te gaan ➤ gespecialiseerde hulpverlening inschakelen: geestelijke gezondheidszorg (eerstelijnspsycholoog, cgg's, Tejo enz.), medisch sociaal opvangcentrum enz. ➤ ... 	<p>Opvoeding, ouder-kindrelatie en kindontwikkeling</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ nagaan of het kind nog kind kan zijn, nog onbezorgd kan zijn, of het kind vriendjes heeft op school, of het ergens kan gaan spelen enz. (zie ook vrije tijd) ➤ ingaan op vragen van kinderen (bv. 'Is het mijn schuld dat er niet voor mij gezorgd wordt zoals bij een vriendje op school?'), op de vragen die ze zich stellen over het gedrag van moeder of vader, over wat zich thuis voordoet ➤ ouders ondersteunen om zelf hun kinderen te informeren over hun situatie, over wat moeilijk voor hen is en wat wel nog lukt ➤ in samenspraak met de ouders de kinderen informeren ➤ structuur aanbrenge in het gezinsleven ➤ een opvoedconsulent HvHK, psychopedagoog, jeugdhulp enz. inschakelen ➤ ouders informeren over de mogelijkheid om hun geplaatste kind te bezoeken, daarover contact opnemen met de voorziening en dat bezoek al dan niet mee ondersteunen ➤ ... 	
<p>Taal</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ toeleiding naar taallessen, oefenkansen Nederlands en taalkriebels (oefenkansen voor ouders en kinderen) ➤ toeleiding taalstimulering en leesbevordering: lidmaatschap bibliotheek, deelname aan voorleesactiviteiten, Thuis in Taal-koffers, Boekstart enz. ➤ ... 	<p>Kinderopvang</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ toeleiding naar opvang baby's en peuters ➤ inschrijven voor (dringende) opvang via loket kinderopvang ➤ berekening inkomenstarief ➤ hertalen/vertalen huishoudelijk reglement ➤ begeleiden wenperiode, meegaan op rondleiding ➤ bijkomende dringende opvangplaatsen voorzien in het kader van opleidings- of inburgeringstrajecten ➤ ... 	<p>Opvang en vrije tijd</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ toeleiding naar opvang en activiteiten op school ➤ toeleiding naar vrijetijdsactiviteiten: kinderwerkings, speelpleinwerkings, vakantiecampen, jeugdwerk, sport ➤ kansentarium via UitPAS ➤ ...
<p>Sociaal netwerk</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ het informele ondersteuningsnetwerk van het gezin versterken (al dan niet herstel): <ul style="list-style-type: none"> • familie, burens en vrienden • inzet vrijwilliger of buddy, contact leggen met burgerinitiatieven • toeleiding naar spel- en ontmoetingsinitiatieven en gezinswerkings ➤ ... 	<p>Onderwijs, tewerkstelling en dagbesteding</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ toeleiding naar onderwijs: bezoek, digitaal aanmelden, gesprekken begeleiden op school, hertalen/vertalen huishoudelijk reglement, opstart op school van dichtbij opvolgen ➤ contacten met klasleerkracht, zorgteam, CLB ➤ toeleiding naar huiswerkondersteuning: aan huis, op school, in kinderwerkings ➤ ondersteunen naar en van activering: opleiding, VDAB, OCMW, daginvulling ➤ ... 	

Figuur 3: Overzicht mogelijke ondersteuningsdomeinen en ondersteuningsinitiatieven in gezinscoaching

Aansluitend bij de mogelijke toeleiding naar ontmoetingsinitiatieven, geven we mee dat bij gezinscoachwerkingen die een specifieke deelwerking voor aanstaande ouders en ouders met pasgeborenen of heel jonge kinderen hebben (bv. POWer in Baldemore; OPkomst (+) in Mechelen, zie Delanghe et al., 2024), aan de 'individuele' gezinscoaching een groepswerking gekoppeld is. (Aanstaande) ouders kunnen in die groepswerking met elkaar ervaringen uitwisselen en elkaar ondersteunen. Een begeleider of een voor een specifiek thema uitgenodigde expert kan er ingaan op hun vragen, informatie verstrekken enz.

Die fasen worden mee ondersteund door tussentijdse opvolging, intervisie met de gezinscoaches (o.a. casusoverleg, positie en mandaat voor de gezinscoach vanuit het gezin en het netwerk) en afstemmingsoverleg met partnerorganisaties (zie punt 4.1). In deze periode van intensieve tot minder intensieve ondersteuning biedt de inbreng van de gezinsleden, hoe ze naar de ondersteuning kijken, naar wat zich voordoet in hun gezin en hoe dat evolueert een kompas voor de verdere ondersteuning en al dan niet afbouw. Gezamenlijke tussentijdse registratie (zie punt 4.2) en/of bijvoorbeeld een (half)jaarlijkse terugblik kan een dergelijk reflectieproces voor gezinnen en de gezinscoach ondersteunen.

Nu heb je ergens een back-up, ook al gebruik je die niet altijd iedere week, je weet dat die er is ... ik heb wel al schrik dat voor wanneer dat gaat wegvallen. (Een ouder in Van den Cruyce et al., 2023, p. 41)

2.5.6 Afbouw, opvolging, nazorg, afronding

Naarmate de ondersteuningstermijn vordert en blijkt dat vragen en problemen een antwoord of oplossing kregen, dat gezinnen (weer/meer) zelfstandig met uitdagingen kunnen omgaan, de weg blijken te vinden tot (informele en formele) ondersteuningsbronnen, dan kun je de ondersteuning afbouwen. Die periode van opvolging en nazorg kun je niet vooraf afbakenen.

De gezinscoach blijft de vertrouwenspersoon, en blijft aanspreekbaar en beschikbaar voor het gezin. Het gezin kan en mag vragen, problemen of nieuwe uitdagingen signaleren. De gezinscoach gaat daar opnieuw mee aan de slag, mét het gezin en al dan niet andere betrokkenen. Dat draagt ertoe bij dat vragen zich niet opstapelen en dat problemen niet escaleren. Dat illustreert het preventieve werk van een gezinscoach.

De gezinscoach kan met het oog op verdere informatieverstrekking of toeleiding naar initiatieven ook zelf het contact met het gezin onderhouden. Denk aan de start van een aanmeldings- of inschrijvingsprocedure voor de school, voor opvang- en vrijetijdsinitiatieven, de start van een nieuw buurt- of ontmoetingsinitiatief enz. Als ouders aangeven daarbij hulp nodig te hebben, dan zal de gezinscoach die bieden.

Gezinscoaches geven ook aan dat bepaalde gezinnen terugkeren na een korte of langere onderbreking. Ook hier wordt niet oordelend naar gekeken. Voor de meest kwetsbare gezinnen is een gezinscoach een soort permanente hulpbron die een warme toeleiding verzorgt naar bestaande hulpverlening, maar ook zelf het gezin 'nooit' volledig loslaat. Het is de gezinscoach die de constante is waarop teruggevallen kan worden, binnen een hulpverleningslandschap dat onbetrouwbaar en onoverzichtelijk overkomt op de meest kwetsbare gezinnen. (Van den Cruyce et al., 2023, p. 60)

Ik weet dat ze er is, ze is er altijd... dat weten maakt het verschil... en soms is dat gewoon een whatsappje of zo, nu is het ook al even geleden dat ik X gezien heb... maar ik weet dat ze er is mocht het nodig zijn. (Een ouder in Van den Cruyce et al., 2023, p. 41)

Als een traject afgerond of stopgezet wordt, dan is dat een beslissing van het gezin en de gezinscoach samen. In een afrondingsgesprek wordt aan het gezin meegedeeld dat ze altijd opnieuw contact mogen opnemen.

2.5.7 Duur, looptijd van gezinscoachtrajecten

Zoals eerder vermeld is er geen vooropgestelde of vaste looptijd van de trajecten. Over de verschillende werkingen en gezinnen heen varieert de looptijd van minder dan een maand tot 2,5 jaar. Een aantal werkingen geeft aan dat het soms moeilijk is om trajecten stop te zetten (MISSION, Van Lancker, 2023a), dat tot op heden weinig trajecten stopgezet werden (Leuven, M. Mattelaer in lerend netwerk 20 april 2023), of dat contactnames (informereren over lokale activiteiten, aanmeldingsmomenten voor de school, vrijetijdsactiviteiten enz.) lang blijven doorlopen (Bilzen).

Although the intervention consisted of an intensive period of counselling lasting 6 to 8 months followed by a phase out period of about 4 to 6 months. In reality, this turned out to be difficult, and less than half of the files were closed within the foreseen duration of the intervention (42% of all cases for which we have data up until 1 year). (Van Lancker et al., 2020, p. 102)

2.6 Materialen en links

In het ondersteuningstraject (Odisee-hogeschool – vzw deLink , 2021-2023) gingen we met verschillende kaders en thema's aan de slag en stelden we ondersteunend materiaal ter beschikking van de 5 pilootprojecten. Al het materiaal werd gebundeld in een 'ondersteuningsmap'. Bijlage 7 geeft een geïntegreerd overzicht van dat ondersteuningsmateriaal, inclusief de linken naar het materiaal dat digitaal beschikbaar is.

Beknopte overzichten van gezinscoaching

- Informatiebrochure lokale gezinscoaches (2021): zie bijlage 1, <https://armoede.vlaanderen.be/projecten>
- Geïntegreerde overzichtspresentatie 'Gezinscoaching': zie bijlage 4
- Gezinscoaching Leuven:
 - o beknopte beschrijving (Huis van het Kind Leuven, 2023): <https://www.opgroeien.be/kennis/toolbox/praktijk-gezinscoaching-leuven#:~:text=Afgestemd%20op%20unieke%20behoefte%20versterken,van%20de%20meest%20kwetsbare%20gezinnen.>
 - o presentatie en video: zie <https://www.opgroeien.be/kennis/toolbox/presentatie-leuven-gezinscoaches>

Onderzoek waarin gezinscoachwerkingen beschreven en geëvalueerd worden

- Zie punt 3.2 en zie punt 5

Ondersteunend materiaal over uitgangspunten, de basis- en handelingsprincipes van gezinscoaching

- Armoede, sociale ongelijkheid en uitsluiting (politisierend werken)
 - o zie onder andere Wim Van Lancker (2023b), video 'Armoede, sociale ongelijkheid en uitsluiting als uitdaging voor een solidaire en inclusieve samenleving', <https://socius.be/organisatiebeleid/civiel-actorschap-in-een-wereld-in-verandering/toekomstverkenning/>
 - o Van Lancker, W. (2023a). *Structureel en flankerend armoedebeleid: wat is de rol van politiserend werken?* Presentatie op het lerend netwerk lokale gezinscoaches (12 oktober 2023). KU Leuven, Centrum voor Sociologisch Onderzoek.
 - o Van Lancker, W. & Denoo, H. (2021). Hoe effectief is outreachend casemanagement in het werken met kwetsbare gezinnen. In D. Van Haute, L. Reyntjens, & K. Caimo (Reds.), *Gezinsvol ondersteuning. Gezinsondersteuning als hefboom voor armoedebestrijding*, p. 37-43. Caritas Vlaanderen. https://caritasvlaanderen.be/sites/default/files/inline-files/Gezinsvol%20ondersteunen%20web_0.pdf
- Outreachend werken
 - o zie onder andere Beelen, S., De Maeyer, J., Dewaele, C., Grymonprez, H., Mathijssen, C. (2014). *Reach out! Praktijkboek voor outreachend werken*. Lannoo Campus.
 - o zie [ondersteuningsaanbod SAM vzw](#)
 - o presentatie 'vorming outreachend werken' voor zorgzame buurten: https://media.kbs-frb.be/nl/media/9531/Outreachend%20werken_SAM

- factsheet outreachend werken: https://thomasmore.be/sites/default/files/2023-12/Factsheet16_OutreachendWerken.pdf
- Ethische knopen
 - zie onder andere Stas, K., Verbruggen, A., & Vlaeminck, H. (2021). *Ethische knopen. Leidraad voor doordacht sociaal werk*. Kalmthout: Pelckmans.
- Krachtgerichte en waarderende basishouding voor luisteren en gespreksvoering
 - zie onder andere De Ganseman, N., Dewispelaere, J., Goossens, A., Lecoyer, K., Sannen, K., Van der Straeten, L., & Vanarwegen, H. (2023). *In gesprek geraakt. Handboek voor hulpverleners: van basis tot verdieping*. OWL Press.

Brochures en aanmeldingsformulieren voor gezinscoaching

- zie bijlage 6 en 7 voor aanmeldingsformulieren van Baldemore en Leuven.
- zie bijlage 5 voor flyer Opkomst.

Overzicht van bijzondere thema's en groepen in gezinscoaching

- Nys, K., Vandewaerde, S., & Stoové, E. (2023b). *Ondersteunend werken met specifiek thema's en noden van gezinnen. Ondersteunend materiaal dat in 2021-2023 verzameld werd in het traject 'coaching en intervisie van de pilootprojecten lokale gezinscoaches'*. Kenniscentrum Gezinswetenschappen en Orthopedagogie (Odisee-hogeschool) – vzw deLink.
- divers-sensitief werken, zie <https://kcgezinswetenschappen.odisee.be/toolbox-voor-een-diversiteits-sensitieve-ondersteuning-van-gezinnen>

2.7 Verwante praktijken

Verskillende initiatieven om gezinnen in een kwetsbare situatie te ondersteunen hebben een of meerdere raakvlakken met gezinscoaching (Informatiebrochure lokale gezinscoaches, 2021; Van den Cruyce et al., 2024). Tegelijkertijd tekenen zich essentiële verschillen af.

In dit punt situeren we gezinscoaching ten aanzien van trajectondersteuning en beschrijven we de belangrijkste gelijkenissen en verschillen van gezinscoaching met 'Eén gezin één plan' (1G1P), met geïntegreerd breed onthaal (GBO), met buddywerkingen die gezinsondersteuning aan huis bieden en met het brede spectrum van 'privé(gezins)coaches'.

De doelgroep en de daarin verweven uitdagingen (zie punt 2.2) bepalen de keuze voor de ene, dan wel de andere 'praktijk'.

2.7.1 Trajectondersteuning

In het kaderdecreet over de organisatie van een geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid (2023) wordt trajectondersteuning aangebracht om bij te dragen in de inclusiviteit, de integrale, de toegankelijkheid, de effectiviteit, de adequaatheid en de continuïteit van zorg en ondersteuning (zie art. 8 tot en met 12). Trajectondersteuning moet er ook voor zorgen dat zorg- en ondersteuningstrajecten vorm krijgen vanuit participatie en in cocreatie met gezinnen en hun context. (art. 7)

De Position Paper Gezinscoaching, die op basis van de bevindingen vanuit een onderzoeks- en ondersteuningstraject en door een klankbordgroep mee onderschreven werd, stelt het volgende over 'trajectondersteuning' (Van den Cruyce et al., 2024, p. 5):

Tegelijkertijd wijzen we erop dat gezinscoaching een specifieke methodiek is met een specifieke invulling en bedoeld voor een specifieke doelgroep, zijnde de meest kwetsbare gezinnen. Niet elke trajectondersteuner dient te werken volgens de principes van gezinscoaching, maar wel als het gaat om gezinnen die duidelijke overeenkomsten vertonen met de hierboven omschreven doelgroep. Kortom, trajectondersteuning valt niet exclusief samen met gezinscoaching, er zijn verschillende varianten van trajectondersteuning mogelijk met verschillende specifieke kenmerken.

2.7.2 Eén gezin één plan

In de algemene beschrijvingen van 1G1P (zie bv. www.jeugdhulp.be/netwerken/een-gezin-eeen-plan-1g1p; www.xn--ngezin-nplan-9dbaha.be/#/) zijn een aantal parallellen met de gezinscoachwerking te lezen. Bijvoorbeeld: 'Het gezin staat centraal en bepaalt mee de regie over het verdere verloop van de hulpverlening', 'Elk gezin krijgt een begeleider die als constante aanwezig blijft in het traject van het gezin.' Dat neemt niet weg dat in de praktijk een aantal meer dan wel minder uitgesproken verschillen naar voren komen, die generiek dan wel specifiek bij een of meerdere 1G1P-werkingen voorkomen.

De verschillen tussen de 1G1P-werkingen maken het niet evident om een globale vergelijking te maken tussen 1G1P en gezinscoaching (zie o.a. Van Loon & Melis, 2022). Zo zijn er bijvoorbeeld grote verschillen in de positie en de rollen die een 1G1P-ankerfiguur opneemt. Bij sommige werkingen gaat de 1G1P-ankerfiguur concreet met gezinnen aan de slag (bv. samen administratieve, huishoudelijke en andere dagelijkse activiteiten doen), bij andere ligt de klemtoon op coördinatie ('klassieke casemanager'). Een ander verschil tussen 1G1P-werkingen zien we bij de aanmelding: waar bij de ene 1G1P-werking gezinnen zichzelf kunnen aanmelden (bv. Roeselare), is dat bij andere niet het geval (bv. Vilvoorde).

Al dan niet afhankelijk van de wijze waarop 1G1P een invulling krijgt, zien gezinscoaches en hun coördinatoren dat gezinscoaching zich op 'uitvoeringsniveau' (invulling van de ondersteuning), op de volgende punten van 1G1P kan onderscheiden.

Een gezinscoach:

- werkt met gezinnen in de meest kwetsbare situatie
 - o versus 1G1P dat werkt met gezinnen in een crisissituatie, en meer preventief (met de 'middenmoot') of werkt 'met gezinnen die voldoende kracht hebben om aan de situatie te werken'
- werkt niet alleen met gezinnen die zich vanuit de jeugdhulp aandienen
 - o versus 1G1P dat rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp wil uitbreiden en sneller beschikbaar maken in afwachting van een aanbod in de jeugdhulp (zie ook 'Druk op de eerste lijn', 2023)
 - o versus 1G1P dat vertrekt van vragen over de opvoeding, al dan niet in combinatie met zorgen op andere levensgebieden (wonen, gezondheid, onderwijs...). (Informatiebrochure lokale gezinscoaches, 2021, p. 7)
- investeert langdurig in vertrouwensopbouw om onder meer continu ondersteuningsvragen of -noden op het spoor te kunnen komen
 - o versus vraagverheldering die in de meeste gevallen tijdelijk van aard is en gericht is op de opmaak van een gezinsplan en doorverwijzing mocht bijkomende hulpverlening nodig zijn
- vertrekt niet vanuit de opmaak van een gemeenschappelijk plan voor het gezin en de betrokken diensten (zie ook voorgaande)

- werkt actief in en mét het gezin, krijgt en maakt tijd en ruimte voor dagelijkse activiteiten met het gezin versus coördinatie van hulp
- loopt met het gezin een langdurig, niet op voorhand vastgelegd ondersteuningstraject
 - o versus een kortdurende begeleiding of interventie
- werkt met een gezin aan noden die zich voordoen, in welk domein dan ook.

Op **organisatieniveau** krijgen al de **erkende** afgebakende regionale 1G1P-samenwerkingsverbanden (16 in Vlaanderen en Brussel) middelen om gezinnen te begeleiden en een sterk netwerk uit te bouwen rond die hulpverlening aan gezinnen (www.jeugdhulp.be/netwerken/een-gezin-eeen-plan-1g1p). Voor gezinscoachwerkingen is een dergelijke erkenning en financiering vanuit de Vlaamse overheid tot op heden niet voorhanden. Daarbij aansluitend kan een gezinscoach in of vanuit een gemeente of vanuit een intergemeentelijk samenwerkingsverband werken terwijl 1G1P werkt vanuit de regionaal erkende samenwerkingsverbanden (verschil in schaalgrootte).

2.7.3 Geïntegreerd breed onthaal

Zoals in de Position Paper gesteld (Van den Cruyce et al., 2024, p. 5) zijn verschillende opdrachten van het GBO ook bij gezinscoaching aan de orde. Outreachend werken, vraagverheldering en opvolging van de continuïteit van de hulpverlening zijn daar voorbeelden van. “Het grote verschil is dat de gezinscoachbegeleiding geen einddatum heeft en verder gaat dan het louter ‘opvolgen’ van de continuïteit van de hulpverlening (mét het gezin aan de slag blijven gaan).”

Op het vlak van doelen is zowel gezinscoaching als GBO erop gericht om onderbescherming tegen te gaan (rechtenverkenning en -toekenning) en om de toegankelijkheid van hulp- en dienstverlening te versterken. Uit [het onderzoek van Benoot et al. \(2022, p. 3\)](#) blijkt dat de daartoe vereiste doorgedreven samenwerking, afstemming en integratie vanuit een GBO moeilijk te realiseren zijn en veelal stranden in ‘doorverwijzen naar elkaar’. Uit dat onderzoek blijkt ook (p. 5) dat er basiswerkers zijn die vooruitgang willen maken bij GBO en voluit voor een proactieve en generalistische en krachtgerichte manier van werken willen gaan, maar daarbij botsen op de grenzen van hun eigen organisatie en hoe die gepositioneerd is in het samenwerkingsverband. Het GBO blijkt nog ‘overwegend’ te werken vanuit een aanbodlogica. Laatst vermelde is een essentieel verschil met gezinscoaching waar de ondersteuning in functie en op maat van gezinnen een invulling krijgt en ook op dat vlak niet voorgestructureerd is.

Op organisatieniveau wordt een GBO-samenwerkingsverband vanuit een Sociaal Huis gerealiseerd (minimale partners: OCMW, CAW en dienst Maatschappelijk Werk van het ziekenfonds) en bakenen de eerstelijnszones het werkingsgebied af ([Druk op de eerste lijn, 2023](#)). Gezinscoaching kan vanuit verschillende constellaties (grootorde en samenstelling) van samenwerkingsverbanden en werkingsgebieden (gemeentelijk, intergemeentelijk) vorm krijgen.

2.7.4 Buddywerkingen en gezinsondersteuning aan huis

Buddywerkingen en gezinsondersteuning aan huis die zich tot gezinnen in een kwetsbare situatie richten, zoals bijvoorbeeld Home-Start (zie o.a. [praktijkbeschrijving van Craps, 2024](#)) hebben een aantal gelijkenissen met gezinscoaching. De basishouding (o.a. naast het gezin staan, niet overnemen, de noden en het tempo van het gezin volgen), het belang van tijd en ruimte om een vertrouwensrelatie op te bouwen zijn daar voorbeelden van.

De meest uitgesproken verschillen zitten in de complexiteit en veelzijdigheid van de problemen en uitdagingen in de ondersteunde gezinnen (doelgroep) en de intensieve ondersteuning en langdurige beschik- en aanspreekbaarheid van de gezinscoach. Hoewel Home-Start ook te maken krijgt met complexere problematieken, gaat het om gezinnen die door de band genomen via een contact in de week en voor een periode van om en bij een jaar door een vrijwilliger ondersteund kunnen worden.

Gezinscoaching is intensiever ondersteuningswerk, er is overleg met lokale diensten en voorzieningen, en dat voor een langere periode. Gezinscoaches zijn overwegend beroepskrachten. Het blijkt niet evident om vrijwilligers te rekruteren voor het intensieve ondersteuningswerk in combinatie met onder meer partner- en teamoverleg (M. Mattelaer, persoonlijke communicatie, 20 april 2023).

2.7.5. Breed spectrum van 'privé(gezins)coaches'

De hier beschreven 'methodiek gezinscoaching' onderscheidt zich uitdrukkelijk van het brede spectrum van '(gezins)coaches' (zie bv. www.vind-een-coach.be/coaching/gezinscoaching.html) die privé (al dan niet ingebed in de groepspraktijk) aan de slag gaan met ouders, kinderen of jongeren. Onderscheidende kenmerken zijn onder meer:

- de doelgroep, waarbij in het bijzonder de ernst, de intensiteit en de complexiteit van de problemen verschillen: ouders, kinderen of jongeren met 1 specifieke vraag (bv. onrustig kind, problemen op school), een moeilijke hanteerbare situatie of een transitie moment (bv. verhuizing, scheiding) versus gezinnen die door de mazen van het net vallen, die op meerdere levensdomeinen uitgesproken belemmeringen of moeilijkheden ervaren enz.
- de fundamenten van de werking (uitgangspunten, doelen, opbouw enz.): beperkt aantal gesprekken en korte looptijd (6 maanden met mogelijke verlenging) versus intensief, langdurig, niet-voorgestructureerd, outreachend, samen dagelijkse activiteiten doen, rechtenverkenning en belangenbehartiging inclusief (pro)actief samenwerken met andere diensten en organisaties (belangenbehartiging) enz.
- de kostprijs: betalend versus gratis.

3. Onderbouwing

3.1 Theoretisch kader

De methodiek gezinscoaching is gestoeld op sterk bij elkaar aansluitende kaders en modellen: de benadering van onder meer Van Lancker over ‘armoede, sociale ongelijkheid en uitsluiting’ (politisierend werken); outreachend werken; de presentietheorie; en een reflectiekader om met ethische knopen om te gaan en dat een basis biedt voor (motiverende) gespreksvoering en ‘samen doen’.

Gezinscoaching krijgt ook een invulling vanuit organisatiemodellen, bijvoorbeeld interprofessioneel handelen (dat veel aanknopingspunten heeft met het reflectiekader) en geïntegreerd werken. We beperken ons hier tot de kaders en modellen die specifiek gelieerd zijn met de doelgroep, aan wat de gezinscoach met en in het gezin doet. Het interprofessionele organisatiemodel komt wel in rubriek 4.5 aan bod.

We gaan hier ook niet in op onderzoek dat de betekenis of impact van die specifieke kaders en modellen in kaart brengt. Wat vanuit die kaders en modellen ‘bevorderend werkt’ komt (in)direct aan bod in rubriek 3.2.

Analysemodellen voor ‘armoede, sociale ongelijkheid en uitsluiting’ (o.a. Van Lancker, 2023a en b, Van Lancker et al., 2020)

België kent in vergelijking met andere Europese landen een relatief hoog armoederisico (15% van de bevolking). Armoede blijkt kinderen voor een lange periode te treffen en kinderen die in armoede opgroeien hebben een grotere kans om ‘arme ouders’ te worden (intergenerationele armoede).

Van Lancker (2023a) beschouwt gezinscoaches als een radar in een groter geheel om armoede te bestrijden. Dat grotere geheel staat voor structuren in de samenleving en structurele maatregelen die nodig zijn om armoede te verminderen. Enerzijds zijn er beleidsdomeinen waarvan de maatregelen een directe impact hebben op armoede. Denk aan maatregelen op het vlak van sociale zekerheid, fiscaliteit, gezinsbijslagen, huisvesting, werk en activering die mee de kosten en inkomsten van een gezin bepalen. Anderzijds zijn er beleidsdomeinen die een indirecte impact op armoede hebben: onderwijs en kinderopvang maken activering op de arbeidsmarkt mee mogelijk.

Flankerende armoedebestrijdingsmaatregelen kunnen het best worden ingebed in een lokaal armoedeplan en gedragen worden door lokaal gebundelde krachten, door verschillende diensten en organisaties en het beleid. De inbedding van gezinscoaching in een lokaal netwerk van diensten en organisaties, én de acties die van daaruit ondernomen worden, kunnen “het structurele beleid ondersteunen en de sociale mobiliteit vergroten”. Aandachtspunt bij het uittekenen van acties (bv. aanvullende financiële tegemoetkomingen) is dat je het perspectief van gezinnen in armoede daarin meeneemt en geen nieuwe drempels of stressfactoren creëert (bv. toekennings- en verantwoordingsprocedures). Net op dat punt komt de rol van de gezinscoach als belangenbehartiger, als “sociale advocaat voor gezinnen die advocaat van de duivel speelt in de organisatie en in de ruimere context” naar voren.

Outreachend werken (zie o.a. Beelen et al., 2014; Dewaele, 2023)

Voortbouwend op het analysemodel voor ‘armoede, sociale ongelijkheid en uitsluiting’, wordt outreachend werken gezien als een van de pistes van armoedebestrijding. Outreachend werken beoogt zowel bij te dragen aan flankerende als aan structurele maatregelen die het welzijn van personen in maatschappelijk kwetsbare situaties bevorderen.

Outreachend werken is een werkwijze die uitgaat van een actieve benadering en gericht is op het bevorderen van welzijn. De werker vertrekt vanuit de participatieve basishouding en richt zich op personen in maatschappelijk kwetsbare situaties, die niet of ontoereikend bereikt worden door het huidige dienst-, hulp- en zorgverleningsaanbod. Dit door zich te begeven in hun leefwereld met erkenning van de daar geldende waarden en normen. Met outreachend werken streeft men naar een wederzijdse afstemming tussen de doelgroep, haar netwerk, het maatschappelijk aanbod en de ruimere samenleving. (Dewaele, De Maeyer, & Beelen 2012 in Beelen et al. 2014, p. 97)

Net zoals voor andere praktijken en methodieken biedt dit kader voor gezinscoaching een basis- en reflectiekader én een handelingskader dat dienstbaar is voor de bepaling van:

- de doelgroep: gezinnen in de meest kwetsbare situatie, gezinnen die niet of ontoereikend bereikt worden
- de doelen: sociale grondrechten, kwaliteit van leven enz. op gezinsniveau, en diensten en organisaties versterken in hun ondersteuning van gezinnen in een kwetsbare situatie
- de uitgangspunten:
 - o actief: naar gezinnen gaan (laagdrempeligheid)
 - o participatief werken:
 - basishouding om met gezinnen en partnerorganisaties te werken: echtheid, betrokkenheid, gelijkwaardigheid, openheid, onvoorwaardelijkheid, positieve ingesteldheid, professionele nabijheid, betrouwbaarheid, respect
 - vrijwilligheid.
 - o in de leefwereld van gezinnen: bij gezinnen thuis, belang van opbouw van een vertrouwensrelatie (vraagt tijd, ruimte, flexibiliteit van de gezinscoach).

Outreachend werken vertrekt vanuit een mens- en maatschappijvisie waarin 3 ethische stelsels (zie ook verder) vervat zitten die een vertaalslag krijgen in gezinscoaching:

- sociale grondrechtenethiek: doelen en handelingskader over rechtenverkenning en -toekenning
- individuele bestaansethiek: recht op zelfbeschikking, autonomie en vrijheid om keuzes te maken, gezinnen ondersteunen om autonomie te versterken, belang van vraaggericht werken enz.
- wederkerige zorgethiek: verbinding met anderen, inclusie, meetellen (versus sociale ongelijkheid en uitsluiting), iets betekenen (zelfwaardegevoel in relatie tot anderen).

We stellen het individu en de mogelijkheden voorop: positieve zaken eruit filteren, in de verf zetten, bevestigen, zoeken naar energie. Bv. een moeder met een zware bagage, met een medisch moeilijke achtergrond en die het soms nog heel moeilijk heeft, werd in de school in het kader van de wijkwerking ingeschakeld. Ze zorgt voor decoratie enz. Dat compenseert de miserie, dat ze zich ambetant voelt... (Gezinscoach in Nys, et al., 2023a, p. 73)

Presentietheorie (zie Baart, 2004)

In de presentiebeoefening wordt er gestreefd naar 'er zijn met' en zo ook 'er zijn voor' de behoeftige ander die aangewezen is op (professionele) hulp en steun. Dat geschiedt allereerst door het tot stand brengen van aansluiting bij en afstemming op de leefwereld en levensloop van de ander en het aangaan van een relatie die zowel weldadig is als richting geeft aan de gezochte hulp en steun. Presentie biedt hulp, steun en zorg in de vorm van een werkzame, effectieve bekommernis die het verhaal en leven van de ander helpt te verstaan en verder te brengen. Ze geeft de hulpzoekende daarbij de erkenning en steun dat hij/zij, hoe anders ook, voluit in tel is, geëerd wordt en een gerechte maatschappelijke positie mag innemen. Presentie bevordert dat de ander tevoorschijn kan komen, het beste van zijn of haar mogelijkheden waar kan worden en wenst daarbij niemand af te schrijven.
(www.andriesbaart.nl/presentie/)

In ondersteuning vanuit de presentietheorie staat **relationele nabijheid**, de relatie met de cliënt en afstemming op de leefwereld van de cliënt centraal (zie o.a. Dickmans 2022 in De Ganseman et al., 2023). De vragen die een professional zich in dit 'zorg'kader stelt, weerspiegelen verschillende elementen van de basishouding van een gezinscoach (zie punt 4.1) die nodig zijn om een vertrouwensrelatie op te bouwen en mét het gezin aan de slag te gaan (De Ganseman et al., 2023, p. 77-78):

- Hoe kunnen we vertrekken vanuit het **perspectief van de cliënt**, vanuit diens **leefwereld**?
- Hoe kunnen we **aansluiting vinden met de cliënt**?
- Hoe leren we relationeel zorg verlenen om **datgene te doen wat de cliënt écht nodig heeft**?
- Hoe leren we **werken vanuit bekommernis voor de cliënt**?

De Ganseman et al. (2023, p. 79) maken een koppeling tussen 'relationeel werken' en 'wie je voor de ander kan zijn en passende hulp'. We voegen daar, vooruitlopend op punt 4.1, een aanvullende vertaalslag in termen van basishouding en vaardigheden van gezinscoaches toe:

Relationeel werken	Vanuit de relatie leren wie je voor de ander kan zijn en wat passende hulp is ➤ <i>Basishouding en vaardigheden van gezinscoaches</i>
Open waarnemen	Snelle aannames, interpretaties, diagnoses opschorten zodat de ander zich kan laten zien zoals die echt is ➤ <i>Oprecht geïnteresseerd zijn, respectvol zijn, open houding zonder (voor)oordeel, openstaan voor anders zijn, oprecht connectie maken, positieve open basishouding, kunnen luisteren...</i>
Aansluiten en afstemmen	Dicht bij de andere komen. Terughoudend zijn met handelen ➤ <i>Tijd maken/nemen om mensen echt te leren kennen, er gewoon zijn voor gezinnen...</i>
Tempo aanpassen	Ongehaast zijn, niet alleen je ding willen doen ➤ <i>Geduldig zijn, in het tempo van het gezin kunnen werken, regie bij het gezin...</i>
Niet alleen op routine werken	Zorg op maat ➤ <i>Vraaggericht kunnen werken, vanuit de noden van gezinnen vertrekken en (blijven) werken, met de prioritaire noden van het gezin kunnen werken...</i>
Niet verkokerd werken	Ruimte maken voor wat de andere ook wil zeggen ➤ <i>Participatief werken, met de ervaring en de competenties van de gezinsleden werken...</i>
Niet verlaten	Erbij blijven, ook als er niets op te lossen valt ➤ <i>Naast gezinnen (blijven) staan, onvoorwaardelijk aanwezig zijn, blijven kansen geven...</i>

Het allerbelangrijkste was dat ze altijd kon luisteren, zij kan goed luisteren en ze oordeelt niet, dat vooral. En ze helpt waar ze kan. [...] Het belangrijkste is vooral blijven luisteren en mama's helpen. (Mama 9, OPkomst+ in Delanghe et al., 2024, p. 103)

We houden dat [ouders die een voorstel van gynaecologische zorg of opvolging van hun kind niet oké vinden] in het achterhoofd. We proberen hen bij gelegenheid daarop attent te maken. We willen geen conflict daarover, maar wijzen wel op de belangrijkheid van die zorg. Dat is constant puzzelen, zoeken om ouders te motiveren. We kunnen dat niet opleggen, maar we blijven er alert voor. Zodra we mogelijkheden zien om hen te motiveren, dan proberen we dat opnieuw. [...] We blijven zo veel mogelijk naast de gezinnen staan en proberen argumenten aan te halen die voor het gezin belangrijk zijn, een voordeel geven. (Gezinscoach in lerend netwerk 2 februari 2023)

Ethisch reflectiekader (zie o.a. Stas, Verbruggen & Vlaeminck, 2021)

Gezinscoaches worden in hun dagelijkse werk geconfronteerd met spanningen of situaties waarin 'een keuze' niet voor de hand ligt. We kunnen die situaties omschrijven als ethische knopen die een reflectieproces vragen van de gezinscoach, afstemming en een aanpassing van structuren en (uitsluitings)mechanismen. Dat sluit aan bij het analysekader 'armoede sociale ongelijkheid en uitsluiting'. Dat stelt bijvoorbeeld voorop om hulpverleners, leerkrachten enz. met een open en brede blik naar gezinnen in armoede laten kijken en op die manier breder te werken dan 'alleen gezinnen naar onderwijs toeleiden'. Het ethische reflectiekader toegepast op gezinscoaching betekent onder meer:

- dat je als gezinscoach 'voor de gezinnen moet gaan en dat je betrokken moet zijn'
- dat vertrouwen essentieel is, dat het een wederkerig cadeau is ("een glazen bol die je heen en weer geeft")
- dat je waardegedreven handelt.

Verskillende elementen in het stappenplan van Stas, Verbruggen en Vlaeminck (2021) om met ethische knopen om te gaan, raken aan de kern en randvoorwaarden van gezinscoaching:

De knoop ontrafelen:

- Waar loop ik vast? Waarover twijfel ik? Wat weet ik? Wat denk ik te weten? Wat vraagt een verdere exploratie? Wat moet ik precies weten?

Positioneren: breed denken en kijken:

- Wat is mijn mandaat? Wie vraagt wat van mij en waarom?
 - o Gezinscoaching in functie van gezinnen, mandaat vanuit het gezin (voortdurend aansluiten, afstemmen enz.) en vanuit de organisatie(s).
 - o Ook anderen hebben een rol op te nemen (als enige inzetten op netwerkversterking is niet realistisch).
- Wie zijn de belanghebbenden, in het gezin en in de samenleving? Wie draagt gevolgen van mijn professionele handelen? Welk belang moet ik vanuit mijn opdracht/mandaat vooropzetten?

Overwegen: hoog denken:

- Zijn er richtinggevende 'beroepsregels'? Welke regels op organisatieniveau kunnen helpen? Is er een kwaliteitshandboek of een deontologische code van de dienst? Zijn er onuitgesproken dienstregels?

- Welke algemene regels gelden?
- Cf. de discretionaire ruimte die al dan niet door hulpverleners gebruikt wordt en verschillen die daardoor in dienstverlening aan gezinnen kunnen bestaan.

Waardenverbinding: diep denken:

- Waarden die botsen?
- Wat is sociaal rechtvaardig in deze situatie?

Een keuze maken:

- Wat zijn de doorslaggevende argumenten en waarom?
 - Is de gezinscoach in staat om de genomen beslissing uit te voeren? Wat houdt de gezinscoach tegen?
 - Wat is wenselijk voor het gezin, de omgeving van het gezin, de gezinscoach, het team, de organisatie, de samenleving? Wat is haalbaar op korte dan wel op lange termijn?
 - Kan, mag en wil ik handelen?
- ⇒ Elke gezinscoach moet vanuit casuïstiek vertrekken en ‘goed doen’ in die specifieke casus of situatie.
- ⇒ Wat een gezinscoach doet is steeds anders.
- ⇒ Als ‘professional’, vanuit het mandaat als gezinscoach, moet de gezinscoach beslissen en over de verschillende aspecten het gesprek blijven aangaan, bijvoorbeeld:
- De gezinscoach moet zorgen ter sprake brengen, bezorgdheden delen. De gezinscoach kan bijvoorbeeld benoemen wat die ziet of hoort.
 - De betrokkenen moeten weten wat de gezinscoach met de informatie of bezorgdheden zal doen en waarom. Daarna bekijken ze hoe ze met de gezette stap(pen) verder kunnen gaan.
 - De gezinscoach moet begrijpen wat zich in een gezin voordoet. Hoe gezinnen de situatie ervaren moet blijken uit het gedrag van de gezinscoach (het volstaat niet om te zeggen ‘ik begrijp je’).

Je komt wel iets tegen... je moet kunnen afstemmen, je moet echt kunnen resoneren met andere personen om mee te kijken door uw ogen van wat ik gezien heb, wat betekent dat in de wereld, voor dat gezin, voor de kinderen of voor uzelf als coach... moet ik hier nog een gevolg aangeven of is het ok. (Gezinscoach in Van den Cruyce et al., 2023, p. 37)

3.2 Argumenten op basis van onderzoek

In Vlaanderen werden verschillende onderzoeken uitgevoerd die (1) **peilen naar de impact** van gezinscoachwerkingen en vergelijkbare praktijken (bv. casemanagement) én die (2) de **elementen in kaart brengen die bijdragen in het voorkomen of uitblijven van veranderingen**.

We geven eerst een geïntegreerd en globaal overzicht van de betekenis van gezinscoaching op basis van dat onderzoek. Daarna volgt een beschrijving van de opzet en de bevindingen van elk onderzoek apart.

Een globale blik op de betekenis van gezinscoaching?

Op basis van de onderzoeksrapporteringen is het niet evident om over de verschillende onderzoeken heen een integratief beeld te geven van de impact van gezinscoaching. De verschillende meetinstrumenten, de verschillen in beschikbare data (aantallen versus percentages, al dan niet significantietoetsen), de verschillende meetmomenten én de grote variatie in looptijd van de ondersteuning laten alleen een indicatief integratief overzicht toe.

Zoals bij de doelgroepbeschrijving vermeld (zie punt 2.2), kunnen we globaal stellen dat de onderzochte gezinscoachwerkingen **gezinnen in de meest kwetsbare situaties bereiken**.

Er tekenen zich verbeteringen af in de leefomstandigheden, weliswaar niet over de hele lijn of in alle levensdomeinen en niet voor elke werking in dezelfde mate. Het merendeel van de onderstaande positieve ontwikkelingen komen zowel uit registratiedata als uit gesprekken met ouders naar voren.

Bij het **merendeel van de werkingen** komen verbeteringen voor op het vlak van:

- **(basis)rechten**: betere kennis, toekenning
- **financieel**: gezinsinkomen, leefloon, schuldafbouw, aanvullende financiële steun
- **ondersteuning en hulp**: gebruik, afstemming op noden van gezin.

In om en bij de **helft van de werkingen** is er sprake van een vooruitgang op het vlak van:

- **woonsituatie**: vaste verblijfplaats, kwaliteit, betaalbaarheid, sociale woning
- **administratie**
- **tewerkstellingskansen**
- **materiële basisbehoeften**
- **veiligheid**
- **persoonlijk functioneren van de moeder**: zelfvertrouwen, stressreductie, hoofd boven water houden.

Of er al dan niet sprake is van vooruitgang, kunnen we steevast verklaren door de beperkte mogelijkheden, dan wel de uitgesproken keuzes van het **lokale sociale beleid** om op bepaalde levensdomeinen versterkend in te zetten. Voorbeelden zijn: duidelijke afspraken over de toekenning van middelen zonder dossierlast, toewijzingsbeleid huisvesting.

Dat positieve veranderingen uitblijven kunnen we verklaren door: de korte meetperiode (6 maanden, 1 jaar), in relatie tot (1) de tijd die nodig is om noden duidelijk te krijgen (tijd voor vertrouwensopbouw), (2) de lange termijn die nodig is om ondersteuning in bepaalde levensdomeinen in een 'resultaat' vertaald te kunnen zien (bv. opleiding, getuigschrift/diploma). Ook bovenlokale restricties of structurele barrières komen als verklaring naar voren.

Zowel in getuigenissen van ouders, gezinscoaches en coördinatoren als in de datakoppeling en -analyse van kwantitatieve meetinstrumenten (bv. inschaling van de leefsituatie) blijken verschillende **ondersteuningsprincipes** vooruitgang te bevorderen:

- vanuit het mandaat van het gezin werken
- outreachend en laagdrempelig werken (bv. thuis, nabijheid, bereik- en beschikbaarheid),
- langdurig en intensief werken (zie ook lage caseload)
- afstemming op de noden van het gezin en de daaraan gelieerde veelzijdigheid van de ondersteuning (administratief, financieel, praktisch, dagelijkse activiteiten, emotioneel enz.)
- krachtgericht werken
- belangenbehartiging
- naast gezinnen blijven staan.

Op organisatie- en samenwerkingsniveau spelen de volgende elementen een positieve rol: de openheid, het mandaat of de handelingsruimte voor de gezinscoach vanuit de betrokken organisaties en het (lokale) beleid (medestanders in het lokale netwerk) én de ‘dagelijkse’ ondersteuning van gezinscoaches door bijvoorbeeld een coördinator, teamoverleg, intervisie enz.

Van den Cruyce, N., De Wilde, M., Hermans, K. & Van Lancker, W. (2023). Een kader voor lokale gezinscoaches in Vlaanderen. Steunpunt WVG.

https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pg/channelentries/r2odabx/files/1712831012277/2023_15-rapport_26_ef_09_lokale_gezinscoach.pdf?80813x9

Type onderzoek: kwantitatief en kwalitatief onderzoek naar de 5 pilootprojecten lokale gezinscoaches (1 november 2021 - 31 oktober 2023)

Doel: evaluatie van de lokale gezinscoachprojecten:

- de evolutie van de begeleide gezinnen in kaart brengen voor de periode van 1 jaar
- bijkomend: een idee geven van de factoren (eigen aan de lokale context of organisatorische keuzes) die een invloed hebben op die evolutie.

Doelgroep, methode, meetinstrumenten, omvang van het onderzoek en responspercentage:

- interviews en/of focusgroep met 3/5 coördinatoren, 12/15-tal gezinscoaches en 5/90 ouders over hun ervaringen met gezinscoaching
- [Sociale Balans van Cebud](#) (Expertisecentrum Budget en Financieel Welzijn, Thomas More), inclusief kansarmoede-index van Kind en Gezin (tewerkstelling, inkomen, huisvesting, opleidingsniveau, gezondheid, stimulatie niveau van het kind): nulmeting en postmeting op 6 maanden: analyse van de registratiegegevens van 56 gezinnen (meer dan een half jaar registratie) op een groep van 90 begeleide gezinnen in de dataverzamelingsperiode.

Bevindingen:

- Zowel de ouders, als de gezinscoaches, als de coördinatoren erkennen de meerwaarde van gezinscoaching.
- 22/56 gezinnen scoren op minder kansarmoede-indicatoren.
- Er zijn vooral verbeteringen op het vlak van gezinsondersteuning, administratie en vrijetijdsparticipatie van ouders en kinderen.
- Gezinscoaches dragen er als belangenbehartiger toe bij dat de gezinnen toegang krijgen tot (al) hun (basis)rechten, ze helpen gezinnen het hoofd boven water houden.
- Bij 19/56 gezinnen is er een ‘negatieve status quo’ (blijven op 3 of meer indicatoren scoren), bij 11/56 een verslechtering die toegeschreven zou kunnen worden aan het korte tijdsbestek tussen de metingen (problemen die niet van bij de start duidelijk of aanwezig waren).
- Randvoorwaarden van gezinscoaching volgens coördinatoren en gezinscoaches en/of ouders:
 - samenwerking met andere diensten, een ruim netwerk van medestanders (noodzakelijke handelingsvrijheid van de gezinscoach)
 - beleidsmatige steun
 - kenmerken gezinscoaching: laagdrempelige profilering, basishouding gezinscoach (vertrekken vanuit mandaat van gezin, connectie kunnen maken met gezinnen, vertrouwen kunnen opbouwen, afstemming op gezinnen, generalistisch kunnen werken, krachtgericht werken, niet veroordelen, naast gezinnen staan, gezinnen fijne ervaringen laten opdoen, beschikbaarheid, sociale advocaat enz.), sociale kaart kennen
 - opvolging, intervisie, lerend netwerk (continu leren), belang van een coördinator

- structurele uitdagingen in de samenleving (bv. huisvestingsproblematiek en de wachtlijsten binnen de hulpverlening) belemmeren effectieve verandering in de structurele levensomstandigheden van de gezinnen.

Delanghe, H., Van Thielen, L., & Storms, B. (2024). *OPKOMST onder de loep. Een onderzoek naar de impact van de Mechelse methodiek in het ondersteunen van aanstaande ouders*. Onderzoek met steun van het Kinderarmoedefonds van de Koning Boudewijnstichting. Mechelen – Expertisecentrum Budget en Financieel Welzijn Thomas Moore. <https://kinderstad.mechelen.be/opkomst/publicatie>

Type onderzoek: beschrijvend onderzoek en resultaatsmeting

Doel: ontstaan en beschrijving van OPkomst (ondersteuning zwangerschap tot 6 maanden na geboorte) en OPkomst+ (jonge alleenstaande moeders die erg kwetsbaar zijn en voor wie OPkomst ontoereikend is, ondersteuning tot kind schoolgaand is), bereikte doelgroep van de werking, evaluatie van de impact van OPkomst en OPkomst+ op het welzijn en de leefsituatie van gezinnen

Doelgroep, methode, meetinstrumenten, omvang van het onderzoek en responspercentage:

- kwantitatief: registratiedata van de ondersteunde moeders van bij de start van het project tot en met september 2023
- beschrijvende analyse (o.a. bereik, profiel gezinnen): 284 (afgeronde en lopende) dossiers: 268 OPkomst en 16 OPkomst+
- impactanalyse: 238 afgeronde en unieke dossiers, waarvan 230 OPkomst en 16 OPkomst+
- aanvullende dataverzameling en analyse op het moment van de bevalling of 3 maanden na de start van de begeleiding als het kind al voor de start geboren was: 46 OPkomst en 4 OPkomst+
- casestudy met aanvullende indicatorenset (aanvulling bij de Sociale Balans) die gescoord worden op een vijfpuntenschaal (score 1 = ongunstig, score 5 = zeer gunstig): 21 gezinnen waarvan 11 OPkomst en 10 OPkomst+ waarbij de moeder alleenstaande is en 25 jaar of jonger is
- interviews met 9 (3 OPkomst en 6 OPkomst+) van de 21 geselecteerde moeders:
 - open vragen over de aanmelding, de start van het traject, de wijze waarop ze de individuele begeleiding en de groepsbegeleiding ervaren hebben
 - de impact op hun leefsituatie werd bevraagd aan de hand van 16 indicatoren die beantwoord werden op een vierpuntenschaal.

Bevindingen:

- lichte (niet significante) daling in aantal personen zonder inkomen, lichte (niet significante) toename aantal personen met een leefloon
- afname aantal ouders in 'tijdelijke huisvesting' en in 'vaste maar niet-toereikende woning'; toename aantal ouders in 'vaste, betaalbare en kwalitatieve woning' en in 'sociale woning' (de ouders hebben vaker een inkomen uit arbeid, vaker een vast contract en zijn vaker met administratieve zaken in orde)
- verbetering toekenning sociale rechten, inzicht in administratie en financiën, veilige leef- en slaapomgeving voor de baby, zelfvertrouwen in moederrol, vermindering van ongezonde stress
- verbetering op het vlak van babyuitzet, kinderopvang, aanmeldingen bij K&G, aanvraag groeipakket
- geïnterviewde moeders: verbetering van zelfvertrouwen in relaties en als moeder, warm gevoel bij omgang met baby, voldoende zorg voor de baby, kennis ouderschap en zwangerschap, netwerk voor steun/zorg van de baby
- minimale doorverwijzingen vanuit de medische sector en gemiddeld genomen pas op 7 maanden (versus de aanbevolen 4,5 maanden)
- geen verbetering op het vlak van tewerkstelling en diploma van de ouders

- geen verbetering op het vlak van sociaal netwerk en interesse in de zwangerschap
- beperkte doorstroom van moeders van OPkomst+ naar de groepswerking
- randvoorwaarden, elementen die de positieve impact bewerkstelligen:
 - lokaal beleid en elementen op organisatieniveau: toewijzingsbeleid voor huisvesting (voorrangsbeleid voor een sociale woning) en kaderhulpgelden voor specifieke steun, lage administratieve last
 - ondersteuningskenmerken:
 - focus op de baby: positieve insteek om gezinnen te benaderen en wantrouwen te overbruggen
 - huisbezoeken, meegaan naar afspraken, warme overdracht (outreaching werken)
 - gelijkwaardige relatie, laagdrempelige communicatie, bereikbaarheid
 - praktische en administratieve hulp, gezinnen bij andere vormen van hulp en ondersteuning brengen, ouders bevestigen in hun ouderrol
 - langdurig en intensief karakter van de OPkomst+-begeleiding
 - moeders ervaren de groepswerking als waardevol: bevordert mentaal welzijn, andere moeders in soortgelijke situaties kunnen ontmoeten.

Storms, B. (2019). *GO tegen gezinsarmoede. Een onderzoek naar de werking en resultaten van het GezinsOndersteuningsteam in Mechelen*, CEBUD. <https://www.mechelen.be/go-team-boek>

Type onderzoek: kwalitatief en kwantitatief onderzoek

Doel:

- beschrijving van de organisatie en de werking van het Go-team Mechelen
- zicht krijgen op de impact van de werking van het Go-team op onder meer het bereik van gezinnen die onder de hulpverleningsradar blijven, op de leefomstandigheden van gezinnen, op andere diensten en organisaties.

Doelgroep, methode, meetinstrumenten, omvang van het onderzoek en responspercentage:

- gesprekken met 7 gezinnen, alle gezinsbegeleiders (7), beleidsvoerders, verantwoordelijke ambtenaren, hulpverleners uit samenwerkende organisaties en een externe coach
- dossieranalyse: registratie voor 9 domeinen: huisvesting, veiligheid, gezondheid, werk, sociaal kapitaal, cultureel kapitaal (o.a. kennis Nederlandse taal), inkomen en schuldsituatie, leefsituatie van kinderen (vervulling fysieke behoeften, gezondheid, school, vrije tijd)
- meting en analyse voor 106 gezinnen (met 293 kinderen) die minstens een maand begeleid werden: (1) bij start van de begeleiding en (2) op het einde van de begeleiding of op het einde van de dataverzamelingsperiode.

Bevindingen:

- gezinsniveau: verbetering leefomstandigheden (% van de gezinnen)
 - 28% verbetering van veiligheid in het gezin
 - 36% verbetering van de woonsituatie (o.a. halvering van aantal dakloze gezinnen en gezinnen zonder een kwaliteitsvolle woning)
 - 16% verbetering van gezondheidssituatie
 - 23% verbetering tewerkstellingskansen
 - 40% verbetering van het gezinsinkomen en 50% verbetering op het vlak van schulden
 - 30% verbetering sociaal kapitaal
 - 40% verbetering van de leefsituatie van de kinderen (daling van aantal problemen)
 - geen of slechts lichte verbetering op het vlak van cultureel kapitaal

- beperkte afname aantal levensdomeinen waarop gezinnen problemen hebben (van gemiddelde score 7,0 naar 6,3).
- organisatieniveau:
 - open en versterkte samenwerking met politie (die nu veel meer systeemgericht werkt en die nu minder interventies moet doen, minder pv's moet opmaken, p. 99), lagere scholen (CLB) en K&G voor 'oppikken' van gezinnen.

Van Lancker, W., Cappelle, H., Cox, N., Decorte, A., Defossez, E., Denoo, H., Stevens, F. & Willems, A. (2020). *MISSION Mobile Integrated Social Services Increasing employment Outcomes for people in Need. Final Report.* [MISSION FINAL-REPORT 31-01-20.pdf \(wimvanlancker.be\)](#) Zie ook: [mission_samenvattend-beleidsrapport.pdf \(kortrijk.be\)](#).

Type onderzoek: experimenteel onderzoek (gerandomiseerd gecontroleerd experiment naar MISSION (Mobile Integrated Social Services Increasing employment Outcomes for people in Need). Gezinnen en onderzoekers wisten niet aan welke groep de gezinnen toegewezen waren (dubbelblind).

Doel:

- methodiekontwikkeling 'outreaching casemanagement'
- effecten nagaan van de ontwikkelde methodiek op het gebruik van lokale dienstverlening, het opnemen van financiële steun en de levensomstandigheden van kwetsbare gezinnen met jonge kinderen, inclusief nagaan waarom de aanpak wel of niet werkt.

Doelgroep, methode, meetinstrumenten, omvang van het onderzoek en responspercentage:

- 112 kwetsbare gezinnen waar tussen april 2017 en april 2019 een kind werd geboren (data K&G, op een totaal van 281 gezinnen die aan de criteria voldeden), werden willekeurig verdeeld over een controlegroep (56 gezinnen) en een interventiegroep (56 gezinnen).
- De gezinnen werden op 3 meetmomenten bevraagd (interview): voor de start van het experiment, na 6 maanden en na 1 jaar. Ze kregen 20 euro voor het eerste interview en 30 euro voor de volgende interviews.
- De 5 casemanagers registreerden wekelijks en maandelijks: Op welke manier zijn ze met de gezinnen aan de slag gegaan? Wat hebben ze gedaan en hoe hebben ze dat gedaan?
- De data van de bevragingen werden gekoppeld aan (1) de registratiegegevens van de VDAB en het OCMW (objectieve data over het gebruik van dienstverlening en financiële steun) en (2) de registratiegegevens van de casemanager.
- Er was regelmatig overleg met lokale sociale organisaties en welzijnsorganisatie om de vertaalslag te maken naar concrete beleidsveranderingen.

Bevindingen:

- Hulpverleners schatten hun inbreng hoger in dan gezinnen.
- Na 6 maanden meer dan een verdubbeling van de ontvangen aanvullende financiële steun: goedkoper tarief kinderopvang, aanvulling op het inkomen, tegemoetkoming energiekosten of ziekenhuisfactuur, steun voor betalen van waarborg of huur.
- Gezinnen maken meer gebruik van materiële hulp (voedselbank, pamperbank) na 6 maanden.
- De deelname aan tewerkstellingsprogramma's van de VDAB en het OCMW op na 1 jaar.
- Gezinnen hebben meer kennis over hun rechten, ze vinden hulpverlening beter afgestemd op hun noden.
- Er is geen effect op de opname van het leefloon na 6 maanden en na 1 jaar.
- Er is geen effect na 6 maanden op de structurele levensomstandigheden: inkomen, tewerkstelling, welbevinden en huisvesting (wel meer mensen op de wachtlijst).
- Randvoorwaarden, werkzame factoren om 'aanvullende financiële steun' te krijgen:

- De effecten hangen samen met 'tijd' en 'toegankelijkheid': openheid van de organisatie, mandaat vanuit het gezin, intensieve begeleiding (hoe meer tijd, hoe beter de uitkomsten).
- De effecten hangen samen met ondersteuningsprincipes: afstemming van hulpvraag en aanbod, onestopshop (cruciale samenwerking), werken aan (zelfstandig) gebruik van dienstverlening (zelfvertrouwen versterken door hen te ondersteunen om diensten te contacteren, door te tonen hoe diensten werken en wat ze mogen verwachten), sociale advocaat zijn (belangenbehartiging).
- Effecten worden **NIET verklaard** door gezinskenmerken (nationaliteit, taal, aantal kinderen, alleenstaand ouderschap, inschatting zwaarte en kwetsbare kenmerken door de casemanager) en kenmerken van de outreachend casemanager.

4. Voorwaarden voor uitvoering

4.1 Competente medewerkers en lokale inbedding en draagvlak

De **gezinscoaches** en de **coördinator** nemen een centrale rol op. Het spreekt voor zich dat ze de visie, de uitgangspunten enz. van gezinscoaching onderschrijven. Ze laten zich daar in hun dagelijkse ondersteuning en samenwerking met collega's, andere diensten, voorzieningen en beleidsactoren door leiden. Ook **(boven)lokale partners** moeten de visie, uitgangspunten enz. onderschrijven en dat alles mee uitdragen in de eigen organisatie én ten aanzien van gezinnen die ze toeleiden of waarmee ze zelf (verder) werken.

4.1.1 Gezinscoach

Ook al kunnen gezinscoaches vanuit verschillende gezins- of maatschappelijk werkgerichte opleidingen of omscholingen hun rol opnemen, toch is een **specifiek profiel** vereist. Kandidaat-gezinscoaches moeten over een **ruime ervaring in het sociale werkveld** beschikken en meer specifiek in het ondersteunen van gezinnen. Zo wordt in Mechelen 5 jaar ervaring in het begeleiden van gezinnen gevraagd (M. Matthys, lerend netwerk 20 september 2023).

Die ervaring op zich volstaat niet. Gezinscoaches moeten **constant** willen blijven **(bij)leren**. Ze moeten zich ten volle bewust zijn van de **intensiteit, complexiteit, flexibiliteit en onvoorspelbaarheid** van hun werk. Daarnaast moeten ze op **vrijwillige basis**, zonder enige druk om vanuit een andere rol door te stromen, **gemotiveerd** en **geëngageerd** die rol kunnen (draagkracht) en willen opnemen. Het profiel van een gezinscoach is anders dan het profiel van bijvoorbeeld een medewerker van de sociale dienst die instaat voor dossierbeheer, van een medewerker die vormingen geeft, of voor ander in tijd en ruimte afgebakend en voorgestructureerd ondersteunings- of begeleidingswerk.

Een intensieve generalistische begeleiding van multiprobleemgezinnen is niet voor elke maatschappelijk werker weggelegd. Bij de start van het Go-team werd daarom een beroep gedaan op geëngageerde en ervaren hulpverleners. Zij werden, net zoals nieuwe kandidaat-gezinsondersteuners aangeworven na een zorgvuldige selectieprocedure. ... Maar zelfs met zorgvuldig geselecteerde gezinsondersteuners blijft het een zware job. (Storms, 2019, p. 64)

Profiel gezinscoach

“Gezinscoaching gaat niet over de persoon. De gezinscoach moet een verschil kunnen maken voor gezinnen door zijn werk, job goed te doen en door zich ten dienste te stellen met wat hij kan en kent” (A. Verbruggen in lerend netwerk 13 september 2022). De basishouding bepaalt mee wat een gezinscoach ‘kan’ of doet (wat de gezinscoach inbrengt in de ondersteuningsrelatie, de ruimte en regie die hij aan gezinnen geeft enz.).

Zowel de 'basishouding', wat de gezinscoach 'kent' als wat de gezinscoach 'kan' moet voor de aanwerving afgetoetst worden en vraagt in de loop van het gezinscoachwerk continue opvolging (zie verder: vorming, intervisie enz.).

Onderstaande profielbeschrijving biedt een geïntegreerd overzicht vanuit de 'Informatiebrochure lokale gezinscoaches' (2021), de inbreng van gezinscoachpraktijken en van onderzoek (zie o.a. Delanghe et al., 2024; Knot-Dikscheit, 2023; Nys et al., 2023 a; Storms, 2019; Van Berkel, 2023; Van den Cruyce et al., 2023; Van den Cruyce et al., 2024; Van Lancker et al., 2020; VBJK, 2021). Uit de beschrijvingen blijkt dat verschillende elementen sterk bij elkaar aansluiten of niet altijd strikt van elkaar te onderscheiden zijn. Een paar punten hebben we naargelang de bron in een andere cluster ondergebracht, bijvoorbeeld in de cluster 'basishouding' dan wel in de cluster 'vaardigheden' (kunnen). Wat een gezinscoach moet kunnen, vloeit doorgaans naadloos voort uit de vooropgestelde basishouding.

Basishouding

- authenticiteit, echtheid: meedelen wat je denkt, eerlijk zijn, oprecht geïnteresseerd zijn
- empathisch zijn, inlevingsvermogen, persoonsgericht (versus focus op problematiek)
- respectvol zijn:
 - o open houding zonder (voor)oordeel (versus veroordelend of controlerend of denken in termen van 'schuld')
 - o openstaan voor anders-zijn, voor andere meningen
 - o (relationele) gelijkwaardigheid
 - o werken vanuit vertrouwen
 - o geduldig zijn.
- present zijn:
 - o er gewoon zijn voor gezinnen, onvoorwaardelijk aanwezig zijn
 - o tijd maken/nemen om mensen echt te leren kennen, voor relatieopbouw, voor een duurzame vertrouwensrelatie – "beter traag samen, dan snel alleen" (Leuven, in VBJK, 2021, p. 29)
 - o oprecht connectie maken
 - o naast gezinnen (blijven) staan.
- krachtgericht ingesteld zijn:
 - o positieve open basishouding
 - o krachten, wat wel goed loopt enz. in de verf zetten
 - o blijvend kansen geven
 - o samen dagelijkse activiteiten doen en fijne ervaringen opdoen.
- verantwoordelijkheidsgevoel
- openstaan voor ondersteuning en (bij)leren.

Figuur 4: Bejegening – steun ouders (Van Berkel, 2023)

Vaardigheden (kunnen)

- zelfstandig kunnen werken:
 - o efficiënte zoekvaardigheden
 - o initiatief en beslissingen kunnen nemen in functie van gezinnen (snel kunnen reageren op hulpvragen, zie ook daadkrachtig werken).
- de eigen grenzen en mogelijkheden kunnen benoemen (draagkracht), daar op een professionele manier mee om kunnen gaan (generalist versus specialist in verschillende levensdomeinen, niet alle antwoorden moeten kennen)
- out of the box kunnen denken en werken, “buiten de lijntjes durven kleuren” (Hoopverlening, ’t Lampeke 2016, in VBJK 2021, p. 15)
- relativiseringsvermogen en vertrouwen kunnen geven:
 - o vanaf een afstand kunnen (blijven) kijken
 - o afstand kunnen nemen
 - o kunnen omgaan met ups en downs.
- vraaggericht kunnen werken:
 - o vanuit de noden van gezinnen vertrekken en (blijven) werken
 - o vragen van gezinnen kunnen hertalen: naar het gezin, in functie van de ondersteuning, naar anderen
 - o complexe behoeften gezinnen in kaart kunnen brengen en aanpakken.
- regie bij het gezin kunnen leggen:
 - o in het tempo van het gezin kunnen werken (versus versnellen)
 - o met hun prioritaire noden kunnen werken.
- participatief werken:
 - o met het gezin als geheel (versus enkel vanuit het belang van het kind of het belang van de ouder)
 - o met de ervaring en de competenties van de gezinsleden werken
 - o samen zoeken, “Wat hebben jullie nodig en hoe gaan we dat samen doen?” (Hoogstraten in VBJK, 2021, p. 28)

- het netwerk actief betrekken.
- daadkrachtig werken, optreden:
 - proactief
 - aanklappend tegenover gezinnen en ten aanzien van diensten en organisaties:
 - via een op het gezin afgestemde manier contact houden met het gezin
 - zich niet neerleggen bij onrechtvaardigheden, 'kan dit/dat' op tafel leggen over financiële en andere zaken.
- relationele vaardigheden:
 - verbindend werken, constant connecties kunnen uitbouwen
 - gezin, netwerk, organisaties enz.
 - kunnen luisteren
 - open kunnen communiceren, transparant en eerlijk zijn:
 - duidelijk kunnen uitleggen welke stappen samen gezet zullen worden
 - durven en kunnen zeggen waar het op staat
 - durven en kunnen zeggen als het niet goed gaat, uitdagingen benoemen en ermee aan de slag gaan.
 - vanuit een dialoog werken:
 - partnerschap met gezinnen
 - samen dingen doen
 - noden, behoeften, ervaringen van gezinnen naar organisaties vertalen en vice versa.
 - interprofessioneel samenwerken:
 - open en directe communicatie in het netwerk, met de partners, met de betrokken organisaties (zie supra: open kunnen communiceren)
 - constructief kunnen omgaan met meningsverschillen
 - rollen en verantwoordelijkheden (gezinscoach, partners, medewerkers) kunnen benoemen, kunnen uitklaren en kunnen bemiddelen om oplossingen voor gezinnen te vinden
 - consensus zoeken over gedrags- en ethische principes van hulpverlening (omgaan met vertrouwelijke informatie).
 - warme toeleiding naar andere hulpverlening.
- digitale vaardigheden:
 - WhatsApp, registratietool enz.

Kennis

- kennis, inzicht in de leefwereld, de belevingswereld van gezinnen in een kwetsbare situatie
- rechtenverkenning en -toekenning, kennis van sociale wetgeving, rechten op extra financiële tegemoetkomingen, lastenvermindering enz.
 - al dan niet backoffice: voor de rechtenverkenning en -toekenning kunnen de gezinscoaches in Mechelen terugvallen op een intern kwaliteitshandboek met een actueel overzicht van alle rechten op stedelijk, Vlaams en federaal niveau (zie Storms, 2019, p. 65-66).
- beroepsgeheim
- sociale kaart en andere partners:
 - weten welke organisaties en initiatieven beschikbaar zijn
 - weten welke medewerkers van andere organisaties en initiatieven aangesproken kunnen worden.
- kennis van de eigen rol en van de rol van de andere professionals:
 - sterktes kennen en inzetten
 - beperkingen, grenzen kennen (zie ook supra).

Werkhouding op praktisch-organisatorisch vlak

Als gezinscoaches afgestemd op gezinnen willen werken, dan vraagt dat ook op praktisch-organisatorisch vlak een laagdrempelige en flexibele opstelling (zie ook punt 2.4). Ze moeten aanspreekbaar, bereikbaar en benaderbaar zijn. Denk aan de mogelijkheid van tussentijdse contacten, de opvolging van gezinnen via WhatsApp, zo nodig (occasioneel) buiten de kantooruren ondersteuning bieden, in functie van de agenda en noden van gezinnen afspraken verplaatsen enz.

Beroepskrachten en vrijwilligers als gezinscoach (?)

Zowel beroepskrachten als vrijwilligers kunnen gezinscoach zijn. Voor beiden gelden dezelfde verwachtingen op het vlak van basishouding en competenties en deelname aan onder andere vorming en intervisie (zie bv. vacature voor 'vrijwillige gezinscoach', bijlage 9). Een van de werkingen ziet een meerwaarde in het meer oog hebben voor het belang van een warm nest, en de soms flexibelere beschikbaarheid voor gezinnen dan beroepskrachten (coördinator in Nys et al., 2023a, p.71).

Vrijwilligers kunnen gezinscoachwerk, maar niet elke vrijwilliger kan dat. Dat is afhankelijk van de opgebouwde bagage in hun leven, een goede basishouding. [...] Ik denk niet dat gezinnen het verschil tussen een vrijwilliger en beroepskrachten voelen. Iedereen (vrijwilliger en beroepskrachten) kan iets anders inbrengen in het netwerk. [...] Een vrijwilliger zonder ervaring in een gezin in een heel complexe situatie kan niet ingezet worden. Iemand die al in het sociale werkveld heeft gewerkt, kan dat misschien wel. (Coördinator in Nys, et al., 2023a, p. 74)

In de praktijk blijkt het niet evident te zijn om vrijwilligers te rekruteren en dat maakt dat tot op heden het aantal vrijwilligers beperkt was (bv. 2 in Leuven). Daarnaast is het voor vrijwilligers niet evident om een langdurig engagement als gezinscoach op te nemen (bv. niet te combineren met ander vrijwilligerswerk, wijzigingen in de persoonlijke levenssfeer). Dat alles brengt het belang van een beroepskrachtenteam in het vizier waarin ook een coördinator een essentiële rol opneemt.

4.1.2 Coördinator

De kernopdrachten van een coördinator situeren zich vooral op organisatieniveau (zie o.a. Storms, 2019; Van Dam en Raeymaeckers, 2017; Van den Cruyce et al., 2023):

- de visie, aanpak enz. van gezinscoaching (verder) ontwikkelen
- gezinscoaches aanwerven en ondersteunen
- toeleidingsbeleid ontwikkelen en opvolgen
- de caseload van de gezinscoaches mee bewaken
- gezinscoaching (lokaal) verankeren in het werkveld en het beleid:
 - o de methodiek mee uitdragen naar andere diensten en het beleid
 - o beleidsbeïnvloeding met het oog op continuering van de methodiek
- structurele problemen in partner-, sector- en beleidsoverleg signaleren: de coördinator is op organisatieniveau mee de vertegenwoordiger, de belangenverdediger van gezinnen in een kwetsbare situatie.

Het is niet zo duidelijk afgebakend, ik coördineer nog andere projecten binnen gezinsbeleid en in de praktijk loopt dit door elkaar, wat eigenlijk een meerwaarde is... Wij faciliteren het project en geven het mee vorm, de gezinscoaches zelf staan in het veld. (Coördinator in Van den Cruyce et al., 2023, p. 27)

Deze kernopdrachten vragen:

- signalen van gezinscoaches kunnen oppikken en daarmee met gezinscoaches en andere betrokkenen aan de slag gaan
- signalen van gezinnen direct of indirect via de gezinscoaches kunnen oppikken en daarmee met de betrokkenen aan de slag gaan
- teamoverleg, intervisie, vormingen enz. voor gezinscoaches organiseren en/of gezinscoaches naar vormingen, bijscholingen, opleidingen toeleiden
- beleidsactoren en het brede werkveld kennen en er nauwe contacten mee onderhouden: via partner- en sector- en beleidsoverleg, via werkgroepen, via individuele contacten enz.
- kunnen samenwerken (zie supra: 'profiel gezinscoach').

Iemand moet het ook wel afstemmen, ook richting beleid, richting OCMW's, dus het is wel nodig. Die mensen vragen ook naar een kader en dat is dan wel mijn taak om dat af te stemmen met besturen. (Coördinator in Van den Cruyce et al., 2023, p. 27)

4.1.3 Lokale inbedding in een netwerk van partners

Diensten en organisaties spelen een essentiële rol om de kern en de basis- en handelingsprincipes van gezinscoachwerk mogelijk te maken. Het betreft zowel de dienst of organisatie van waaruit een gezinscoach aangesteld is als andere diensten en organisaties die in functie van de noden van gezinnen betrokken (moeten) zijn. Het proces en wat in de ondersteuning met het gezin gerealiseerd kan worden, is ontegensprekelijk afhankelijk van het mandaat dat de gezinscoach vanuit de eigen dienst of organisatie en de andere diensten en organisaties krijgt. (Van den Cruyce et al., 2024, p. 4)

De inbedding van gezinscoaching in een lokaal netwerk is cruciaal. We geven een geclusterd overzicht van de rol en de verwachtingen die tegenover het lokale netwerk van diensten en organisaties in de 'Informatiebrochure lokale gezinscoaches' (2021, p. 2-3) beschreven staan.

---***---

Werken met lokale gezinscoaches kan slechts binnen een sterk (boven)lokaal netwerk van organisaties die bewust kiezen om binnen hun reguliere werking deze principes toe te passen en deze vorm van ondersteuning in te zetten. Deze organisaties realiseren samen de noodzakelijke werkingsprincipes en randvoorwaarden waarbinnen de rol van gezinscoach opgenomen kan worden.

Werken met gezinscoaches is geen tijdelijk of afzonderlijk project binnen één of enkele organisaties, maar moet een reguliere vorm van ondersteuning worden binnen een breder bestaand netwerk en de werking van de betrokken organisaties.

De rol die elke organisatie in het netwerk opneemt kan hierbij verschillen: aanmelding, doorverwijzing, werkgever van de gezinscoach, concrete hulpverlening, financiering, nazorg, ...).

De concrete vorm van samenwerking binnen dit netwerk dient verder lokaal afgestemd te worden. Volgende elementen zijn in elk geval belangrijk:

ORGANISATIENIVEAU EN SAMENWERKING TUSSEN ORGANISATIES

- de betrokken organisaties staan volledig achter de doelstellingen en werkingsprincipes, en zijn bereid mee te stappen in het tempo en de leefwereld van het gezin; dit veronderstelt de medewerking van alle medewerkers en moet vanuit het management ondersteund worden; zo niet, kan deze werkwijze tot interne conflicten leiden;

- de betrokken organisaties zijn daarbij ook bereid hun eigen werking kritisch te bekijken en bij te stellen;
- de manier waarop samengewerkt wordt om gezinnen te ondersteunen wordt verbeterd zodat alle elementen die nodig zijn op een afgestemde manier worden opgepakt door de organisaties die het gezin (mee) ondersteunen;

GEZINSCOACH(ING) IN RELATIE TOT DE ORGANISATIES

- binnen dit netwerk wordt voor een gezin een gezinscoach aangesteld als centraal aanspreekpunt, voor het gezin, maar ook voor de betrokken hulp- en dienstverlening;
- de gezinscoach moet hierbij vaak schipperen tussen cliënt, eigen organisatie en andere organisaties, en met hen in onderhandeling gaan om de rechten van gezinnen op verschillende levensdomeinen te realiseren;
- de gezinscoach krijgt hiertoe expliciet het mandaat en de nodige handelingsvrijheid van de andere betrokken organisaties;
- binnen het netwerk worden afspraken gemaakt zodat, in overleg met het gezin, alle betrokken partners de informatie krijgen die ze nodig hebben zodat er in dezelfde richting gewerkt wordt; hierbij wordt gezocht naar de juiste manier van informatiedeling, met respect voor privacy van gezinnen.

De samenwerking rond de gezinscoach zorgt voor meer vertrouwen en netwerkvorming tussen de organisaties. Het afstemmen en bundelen van expertise en krachten van de aanwezige partners creëert meer mogelijkheden voor het gezin en verhoogt de efficiëntie en effectiviteit van de ondersteuning.

---***---

De mate waarin de vooropgestelde lokale inbedding, samenwerking en afstemming gerealiseerd wordt, blijkt van werking tot werking en van partner tot partner in het samenwerkingsverband te verschillen (zie o.a. Delanghe et al., 2024; Nys, et al., 2023a; Storms, 2019; Van Dam & Raeymaeckers, 2017; Van Lancker et al., 2020 en 2023a; VBJK, 2021).

Positieve evoluties op gezinsniveau worden in verband gebracht met beleidsmatige steun. Denk aan de tijd en de handelingsruimte die gezinscoaches vanuit hun dienst of het partnerschap krijgen om afgestemd op de gezinnen aan de slag te gaan; denk aan lokale beleidsmaatregelen (bv. vereenvoudiging van procedures, toewijzingsbeleid voor huisvesting). Op organisatieniveau komen vooral de openheid en het vertrouwen bij de partnerorganisatie(s), de inbedding in een ruim netwerk van medestanders, een gedeelde visie en (realistische) verwachtingen als bevorderende elementen naar voren. Waar die elementen minder of niet (bij alle partners) aanwezig zijn, ervaren gezinscoaches en coördinatoren ze als een belemmering of knelpunt.

In de volgende rubriek komt aan bod hoe onder meer netwerkoeverleg een plaats kan zijn om knelpunten aan te kaarten, belemmeringen in de samenwerking weg te werken en te werken aan een gedeelde visie, een gedeeld werkingskader en een (betere) afstemming.

Aanvullend geven we mee dat **participatief werken** niet alleen voor gezinnen werkt, maar ook voor partnerorganisaties. Zo heeft de gezinscoachwerking in Leuven, waar de gezinscoaches vanuit verschillende diensten en organisaties aangesteld zijn, van meet af aan en voor verschillende facetten van de werking ingezet op participatie van hun stakeholders.

Net daarin zien ze succesfactoren naar voren komen (HvhK Leuven, 2023): onder andere de opmaak van een engagementsverklaring bij de opstart, een participatieve uitwerking van de evaluatieblauwdruk, het openstellen van hun lerend netwerk voor gezinscoaches én hun bondgenoot uit de eigen organisatie, voor externe experts in specifieke levensdomeinen (bv. tewerkstelling, (geestelijke) gezondheidszorg).

4. Vorming, intervisie en andere ondersteuningsinitiatieven

4.1 Basisvorming

In opleidingen die een doorstroom naar het sociale werkveld beogen of mogelijk maken, zullen een of meerdere kernelementen van gezinscoaching al meer of minder aan bod zijn gekomen. Denk aan professionele bachelors en academische opleidingen in de humane wetenschappen: bv. professionele bachelor Sociaal Werk, Gezinswetenschappen of Orthopedagogie, master Sociaal Werk (en Sociaal Beleid), master Pedagogische Wetenschappen enz. Naast een dergelijke basisvorming kunnen specifieke vormingssessies aangewezen zijn:

- Bilzen: gezinscoaches moeten een basisvorming outreachend werken gevolgd hebben (zie [ondersteuningsaanbod outreachend werken SAM vzw](#)).
- Leuven: na een infomoment voor kandidaat-gezinscoaches, krijgen de startende vrijwillige gezinscoaches een startvorming van 3 sessies waaraan ook beroepskrachten mogen deelnemen:
 - (1) Leefwereld van mensen in armoede: proberen te begrijpen wat armoede doet.
 - (2) Basishouding (onbevooroordeeld kijken, hoe communiceren met gezinnen die wantrouwig staan tegenover hulpverlening), krachten en (informeel en formeel) netwerk.
 - (3) Als gezinscoaches een paar maanden aan de slag zijn: praktijksessie aan de hand van casussen: zicht geven op wat er op een gezinscoach kan afkomen.

4.2 Overleg en intervisie- en supervisiemomenten

Overleg, intervisie- en supervisiemomenten van de gezinscoaches en de **coördinator** zijn essentieel in gezinscoaching. In een team kunnen werken, toegang hebben tot intervisie/supervisie en de mogelijkheid hebben om uit te wisselen met anderen, staat voor gezinscoaches en coördinatoren in de top 5 van randvoorwaarden (zie bijlage 10).

Gezinscoaches moeten **dagelijks (ad hoc)** bij een coördinator of collega terecht kunnen voor dringende vragen of problemen in het ondersteuningstraject (gezins-, organisatie- of netwerkniveau) of om te ventileren. Zowel fysieke, als telefonische of digitale contacten (bv. WhatsApp) bieden op dat vlak mogelijkheden. Daarnaast is een **wekelijks**, dan wel **maandelijks teamoverleg** of **intervisiemoment** aangewezen, al dan niet alternerend met individuele **supervisiemomenten**.

Teamoverleg, intervisie en supervisie zijn belangrijke instrumenten om ervaren **knelpunten** en **verbeterpunten** die gezinnen en gezinscoaches signaleren (bv. rechtentoekening, aanmeldings- of inschrijvingsmodaliteiten, afstemming op gezinnen) te **verzamelen** en te **bespreken**. Ze dragen bij tot de bijsturing en **versterking** van de dagelijkse ondersteuning van gezinnen én de inzet van de gezinscoach. Ze bieden ook een opstap om die signalen terug te koppelen naar de betrokken diensten en voorzieningen én om de **samenwerking**, maatregelen, procedures enz. te **optimaliseren**.

Een opgeleide ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting (EDA) kan er mee toe bijdragen dat het **perspectief van gezinnen in een kwetsbare situatie** altijd voor ogen gehouden wordt. Ze kunnen in een intervisie of vorming input geven om gesprekken met ouders te voeren enz. Ook in een netwerkoverleg of werkgroep kan de deelname van een EDA een meerwaarde bieden.

Een lokaal (al dan niet intergemeentelijk) **netwerkoverleg** is eveneens een plaats waar vragen en noden van gezinscoaches een plaats kunnen krijgen, naast de uitwisseling van expertise en ervaringen. Dat alles komt de samenwerking tussen diensten en organisaties én de afstemming van de ondersteuning ten goede. Dergelijk overleg biedt zowel voor gezinscoaches als voor gezinnen en de verschillende organisaties een meerwaarde. Gelet op de veelheid van overlegorganen en samenwerkingsverbanden zal in functie van de relevantie en de haalbaarheid (caseload, andere opdrachten) lokaal bekeken moeten worden wie van de gezinscoaches aan dergelijk overleg deelneemt, dan wel of alleen de coördinator eraan deelneemt.

Een gezinscoach moet ingebed zijn in een lokaal team van gelijkgestemden en bondgenoten (met gedeelde en onderschreven basis- en handelingsprincipes, gedragen samenwerkingsafspraken) die mee instaan voor continue ondersteuning in de praktijk (met bijvoorbeeld intervisie, casusbespreking) en die een brug naar andere (te betrekken) diensten en organisaties en het beleid kunnen zijn. Een dergelijke inbedding en de daarmee gepaard gaande ondersteuning vormt een wezenlijk onderdeel van een retentiebeleid (cf. openstaande ondersteuningsvragen, druk bij gezinscoaches enz. vermijden). (Van den Cruyce et al., 2024, p. 4)

Daarnaast zijn **vormingen** en **informatieverstrekende initiatieven** over bijvoorbeeld onderzoek en praktijkontwikkelingen relevant (update van cijfers, bevindingen van impactmetingen, theoretische kaders, ondersteunende tools enz.). Die kun je integreren in intern teamoverleg, netwerkoverleg of andere (boven)lokale ondersteuningsinitiatieven. Zowel teamleden als externen (bv. onderzoeks-, opleidings- of vormingsinstellingen, andere praktijkdeskundigen) kunnen daarin een inbreng doen. Illustratief verwijzen we naar Leuven, waar reflectie, ervaring-, expertise- en informatiedeling samenkomen in een lokaal georganiseerd netwerk:

Er is veel vertrouwen in het lerend netwerk. Ze mogen, kunnen er zeggen 'dat je niet weet wat je kan doen'. We werken met inbreng door externen. Bijvoorbeeld de VDAB kan aan veel mensen informatie over tewerkstelling geven en zo krijgt ook de VDAB zicht op de werking. We werken ook meer interactief en casusgericht. Hun trots en waar gezinscoaches op vastlopen komt aan bod. Het is een kans om gezinscoaches te zien: Waar zijn jullie mee bezig? Wat kunnen we doen? Beleidssignalen kunnen doorgeven vanuit verschillende organisaties. Die klinken luider dan als je die alleen moet geven. (Coördinator in Nys et al., 2023a, p. 17)

Zowel in onderzoek als in de evaluatie van lerende netwerken komt de meerwaarde van een **bovenlokaal lerend netwerk**, al dan niet in combinatie met individuele lokale ondersteuning vanuit een ondersteuningsteam naar voren (Nys, Vandewaerde, & Stoové, 2023c). Ervaringen en expertise kunnen inbrengen in combinatie met de inbreng van andere werkingen, experts en opgeleide ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting, blijken voor de deelnemers een meerwaarde te bieden. Het helpt hen om nieuwe inzichten op te doen, om mogelijkheden of alternatieven voor verdere afstemming, de toeleiding enz. te zien.

Door uitwisseling over de gelijkenissen en verschillen tussen de projecten verzamelden we toch heel wat vragen en spanningen die blijkbaar overal aan bod kwamen. Gaandeweg het traject gaf het ons rust om te weten dat het overal zoeken was naar de gulden middenweg. (Deelnemer lerend netwerk in Nys et al., 2023c, p. 52)

Aan een bovenlokaal lerend netwerk deelnemen, vraagt een behoorlijke tijdsinvestering van het team. Het blijkt vooral een kwestie te zijn van een goed evenwicht vinden tussen 'inhoudelijke meerwaarde' en 'tijdsinvestering' (grote verplaatsingstijd bij een bovenlokaal lerend netwerk).

Waar voor sommige thema's juist de aanwezigheid van het voltallige team (gezinscoaches en coördinator) aangewezen is (bv. samenwerking met partners, mandaat van de gezinscoach), kan voor andere thema's de aanwezigheid van gezinscoaches dan wel de coördinator volstaan (bv. resp. intervisie of casusbespreking, lokale verankering en beleidsbeïnvloeding).

Het is duidelijk dat vanuit het perspectief van de gezinnen, het gezinscoachteam en de betrokken diensten en organisaties, gezinscoaches moeten kunnen werken in een **'lerende organisatie en een lerend samenwerkingsverband'** waarin reflectie en evaluatie centraal staan (Nys et al., 2023a en b; Storms, 2019; Van den Cruyce et al., 2023; Van den Cruyce et al., 2024; Van Lancker et al., 2020; VBJK, 2021).

Zowel gezinscoachen, coördinatoren en diensthoofden, als gezinnen in een kwetsbare situatie onderschrijven het belang van ondersteuning voor de werking van gezinscoaching. Het is bovenal een praktijk in voortdurende ontwikkeling, waarbij (handelings)vragen in relatie tot het werken met de gezinnen, het hulpverleningslandschap en het beleid zich voordoen. Een reflecterende en lerende houding maakt deel uit van het DNA van de werking. (Van den Cruyce et al., 2024, p.4)

4.2 Kwaliteitsbewaking

Je moet je werk als gezinscoach, wat je doet en waarom, kunnen verantwoorden. Je werk moet aanspreekbaar en tegensprekelijk zijn. (Verbruggen in Nys et al., 2023a, p. 65)

Voor de kwaliteitsbewaking van gezinscoaching is er geen specifieke regelgeving. De 'Informatiebrochure lokale gezinscoaches' (2021, p. 6) onderschrijft het belang van 'impactmeting' stipt aandachtspunten en mogelijkheden daartoe aan:

Er kan op verschillende manieren gewerkt worden aan het in beeld brengen en meten van de vooruitgang/impact van de ondersteuning.

Belangrijk is **op geregelde tijdstippen samen met het gezin** het gelopen traject en de ondersteuning te **evalueren**. Hierbij is er aandacht voor (de voortgang inzake) de **realisatie van grondrechten** in functie van de gewenste doelstellingen. Daarnaast bevat de evaluatie ook de **impact die de gezinnen zelf ervaren**. Op basis hiervan wordt besproken hoe de ondersteuning best verder verloopt.

Naast de impact op gezinsniveau wordt ook de **impact op organisatie- en netwerkniveau** in kaart gebracht. Op deze manier kan men de hulpverlening beter afstemmen en bijsturen naargelang de noden van de doelgroep.

Kwantitatieve registratiemogelijkheden

Er zijn verschillende mogelijkheden om informatie over de werking, het bereik, de evolutie van gezinnen en/of de ondersteuningsinbreng van de gezinscoach enz. te registreren. Het onderstaande overzicht is gebaseerd op registratie-instrumenten die in gezinscoachwerkingen en/of aanverwante praktijken gebruikt worden en waarvan het gebruik uitvoerig beschreven wordt. Er kunnen met andere woorden nog andere instrumenten voor handen zijn of in gezinscoachwerkingen ingezet worden.

- **Een 'eigen', al dan niet betalend, registratiesysteem:** een dataverwerkingsprogramma dat in de organisatie of in het samenwerkingsverband voor andere deelwerkingen wordt gebruikt:

- OPkomst (zie Delanghe et al., 2024) werkte bij de opstart bijvoorbeeld met een Excel-bestand, deels opgebouwd vanuit de kansarmoede-indicator van K&G, met registratie van identificatiegegevens, informatie over de partner, achtergrondinformatie en specifieke gegevens over de zwangerschap.
- **De Sociale Balans van CEBUD (Expertisecentrum Budget en Financieel Welzijn, Thomas More Hogeschool):**
 - Gratis webmodule om een integrale analyse te maken van de leefsituatie van kwetsbare individuen: informatie over de evolutie van het gezin als geheel, de ouders (of andere volwassenen die deel uitmaken van het gezin) en de kinderen.
 - De tool geeft zicht op uitdagingen en verbeteringen die zich voor verschillende levensdomeinen voordoen: wonen, financiële situatie, voeding, veiligheid, identiteit, sociaal netwerk, budgetteringsvaardigheden, gezondheid, inburgering, justitie, werk en opleiding, geletterdheid, mobiliteit, opvang en zorg, basisbehoeften, school.
 - Naast een set van domeinen die standaard in de tool zitten, kun je een selectie maken of vragen toevoegen. De items worden beantwoord aan de hand van een vijfpuntenschaal en je kunt notities toevoegen (ondersteuningsinbreng, extra toelichting bij de score enz.)
 - Onder meer verschillende OCMW's en de 5 gezinscoachprojecten die deelnamen aan het evaluatieonderzoek van het Steunpunt WVG gebruikten deze module (zie Van den Cruyce et al., 2024).
 - Meer informatie (o.a. gebruikersgids): zie <https://thomasmore.be/nl/expertisecentrum-budget-en-financieel-welzijn/tool/sociale-balans>.
- **Mezuri (Kunlabora)**
 - Betalende webmodule die de impact van sociaal werk meet en visualiseert.
 - Sociaal werkers en begeleide ouders/gezinnen kunnen hun reflecties en ervaringen registreren: dagboekfragmenten (reflecties van medewerkers), objectieve realisaties (sociale grondrechten), driemaandelijke snapshots (krachten van gezin, waarmee aan de slag, pijnpunten, prioriteiten, betrokken partnerorganisaties) en emoticons (gezinnen/ouders kunnen 5 basisemoties scoren).
 - Meer informatie: <https://www.kunlabora.be/nl/references/mezuri>, info@kunlabora.be
 - Ondere andere buurtwerk 't Lampeke en de partners van de gezinscoachwerking in Leuven gebruiken de module. Mesture werd in het gezinscoachproefproject (2018-2020) geïntroduceerd en loopt nog altijd als volgt door:
 - Minstens 4 keer per jaar een registratie per gezin door de gezinscoach.
 - Het vraagt 30 minuten om een 'foto' (momentopname van het gezin) te registreren.
 - De gezinscoach schrijft een dagboekmoment over hoe het bezoek aan het gezin gelopen is, om de evolutie van emoties in een gezin te analyseren en de aangevraagde zaken bij een dienst of organisatie op te volgen.
 - Die registratie wordt gebruikt (1) door de gezinscoach: reflectie en dialoog met het gezin bij tussentijdse evaluatie en afronding van het traject, (2) op netwerkniveau: monitoring en impactmeting van de werf gezinscoach.
- **Empowermentmeter (Karel de Grote Hogeschool)**
 - Depauw en Driessens (2016, p. 4): "De empowermentmeter is, kort samengevat, voor sociaal werkers een instrument dat inzicht verschaft in hulpverlening en de evolutie die de cliënt doormaakt.

Het is een aanzet tot dialoog met de cliënt, en is voor beiden een reflectie-instrument. Voor beleid en management biedt het de mogelijkheid tot monitoring en verantwoording.”

- De meter meet de ontwikkeling van ‘empowerment’ in de begeleiding van mensen in armoede: het interne (psychologische) aspect van empowerment bij de deelnemers, het uiterlijke aspect bij de deelnemers (meer zichtbare gebieden van het leven en kwesties die voor mensen in een precare situatie belangrijk zijn) en empowerment van de sociaal werkers (mate van steunervaring door de eigen organisatie en het team in hun werk).
 - De meter werd onder meer gebruikt voor de evaluatie van het Miriam 2.0-project: het onderzoeksteam CIRTES maakte een onlineapplicatie van het instrument (zie Wagener & Bonnetier, 2022; <https://www.mi-is.be/nl/miriam>).
 - Meer informatie: https://www.kdg.be/sites/kdg.be/files/2020-12/20160324_VLAS%20Studies_Empowerment%20een%20handleiding_DepauwDriesse%20ns.pdf.
- **Tevredenheidsvragenlijst over levensdomeinen (Wagener & Bonnetier, 2022)**
- De vragen peilen naar de tevredenheid van deelnemers over verschillende levensgebieden: financiële situatie, sociale activering, woonsituatie, mobiliteit, lichamelijke gezondheid, mentaal welbevinden, sociaal netwerk, vrije tijd en deelname aan activiteiten, zorg voor de kinderen, leven als geheel.
 - Beoordeling op tienpuntenschaal: van 0 (meest ontevreden) tot 10 (meest tevreden).
 - Meer informatie: https://www.mi-is.be/sites/default/files/documents/nl_evaluatie_miriam_3.0.pdf.
- **Impactmeter (Kenniscentrum Gezinswetenschappen, Odisee-hogeschool)**
- Dit instrument werd met organisaties ‘mobiele gezinsondersteuning’ ontwikkeld (Home-Start, Stapsteen, De Katrol en OPkomst). Het peilt bij (aanstaande) ouders naar de evolutie op verschillende levensdomeinen (ouder, kind, opvoeding, huishouden, school, samenleving algemeen). Het instrument is modulair opgebouwd. Dat betekent dat organisaties levensdomeinen of items kunnen schrappen of toevoegen.
 - De ouders beoordelen de items (2 tot 3 per levensdomein) aan de hand van een zespuntenschaal. Bij de items kunnen ze (in open invulvelden) notities toevoegen over bijvoorbeeld de meest significante verandering die ze ervaren, de ondersteuningsinbreng enz.
 - Meer informatie:
 - beschrijving van de ontwikkeling en het gebruik van de impactmeter: zie Noens en Nys (2023, p.100-114): <https://kcgezinswetenschappen.odisee.be/sites/default/files/public/2023-06/Impact%20brede%20gezinsondersteuning%20DEF.pdf>
 - workshop Noens en Nys (2023): ‘Hoe met impactmeter in een organisatie aan de slag gaan?’: <https://kcgezinswetenschappen.odisee.be/sites/default/files/public/2023-05/2023%2005%2012%20Workshop%20modulaire%20organisatie-wijze%20impactmeter.pdf>.

Aandachtspunten bij de keuze en het gebruik van registratie-instrumenten

Verschillende van deze instrumenten laten toe om meer systematisch zicht te krijgen op de impact van gezinscoaching en wat daarin bijgedragen heeft. Dat doen ze door (1) de evolutie van gezinnen op verschillende levensdomeinen te scoren en (2) de ondersteuningsinbreng (doorlopen processen) of extra toelichtingen (bv. onverwachte en belastende levensgebeurtenissen waar de ondersteuning geen vat op heeft) te noteren. Dat alles kan een opstap bieden voor reflectie en al dan niet de werking bijsturen (zie ook verder).

In het onderstaande citaat komt duidelijk naar voren dat een dergelijke registratie een **bijzondere inspanning** vraagt van het **team**, maar ook een **meerwaarde** biedt voor het **dagelijkse ondersteuningswerk** en bijdraagt aan kwaliteitsbewaking.

Registratie is veel werk, maar het helpt de gezinscoach. Hoe ver het staat op verschillende grondrechten, huisvesting, inkomen, school enz. Het geeft op 3 maanden een zicht op de vooruitgang die er toch gemaakt is en dat tegenover de eigen inschatting van de gezinscoach over wat er 'maar' veranderd is. Het geeft een beeld van wat het gezin wil, van wat prioritair is. Registratie is een vorm van ventileren voor de gezinscoach op het einde van de dag. (Gezinscoachcoördinator in Nys et al., 2023a, p. 65)

In de verschillende praktijken is het doorgaans de **gezinscoach** die, al dan niet samen met de ouder(s), instaat voor de registratie. De **coördinator** of een betrokken onderzoeksteam brengt de evoluties op organisatieniveau in kaart (over al de gezinscoachtrajecten heen, over een bepaalde periode).

Over de verschillende kwantitatieve registratie-instrumenten heen, blijkt het niet evident om de **veranderingen en de ervaren meerwaarde van de ondersteuning effectief 'volledig' in beeld te krijgen**. In open interviews komen bijvoorbeeld de bredere betekenisgeving en onderliggende (verklarende) elementen soms beter aan de oppervlakte dan in de kwantitatieve registratiedata. Laat duidelijk zijn dat ook de afname en de verwerking van open interviews tijdsintensief is.

Een ander aandachtspunt gaat over de **beperkingen van zelfbeoordelingsschalen** (moeilijkheidsgraad, taalbarrières al dan niet gepaard gaande met interpretatieverschillen bij het vertalen) en de **verschillende inschatting** die de ondersteunden en de ondersteuners kunnen maken (zie o.a. Wagener & Bonnetier, 2022). Deelnemers kunnen bijvoorbeeld door de ondersteuning en de opgebouwde vertrouwensrelatie kritischer worden over de ondersteuning en dat domein negatiever inschalen dan de ondersteuner zou doen.

Het is niet gemakkelijk om aan partners te laten zien wat er in de periode van vertrouwensopbouw gebeurt. Ze willen resultaten zien. (Gezinscoach in Nys et al., 2023a, p. 66)

Afhankelijk van de frequentie en timing van de registratie, biedt registratie een **momentopname**, dan wel een **totaalbeeld**. Registratie kan op verschillende momenten een beeld geven van de werking en de evolutie en de betekenis voor gezinnen: op het moment van de registratie, bij een tussentijdse overschouwing (als de ondersteuning nog loopt), bij de meer integrale verwerking en terugkoppeling over een poule van ondersteuningstrajecten.

De frequentie van registratie en wat je al dan niet registreert, moet **afgestemd zijn op de doelen van gezinscoaching** (zie punt 2.3) en het moet **voor de betrokkenen duidelijk zijn waarom geregistreerd wordt**. Denk aan de inzichten die het kan bieden over de mate waarin je de beoogde doelgroep bereikt, over de tijd die nodig is om in bepaalde levensdomeinen verandering te kunnen realiseren, over interne en externe belemmerende en bevorderende factoren enz.

Die inzichten zijn relevant voor de ondersteunde gezinnen, de gezinscoaches, het team, de organisatie, het netwerk van partners en het beleid (politiserend werken). Het geeft hen een idee van de mogelijkheden en beperkingen van gezinscoaching (onrealistische verwachtingen waarmee gezinnen en gezinscoaches geconfronteerd worden) en van de verbeterpunten (signaalfunctie op organisatie- en beleidsniveau).

Het brengt ons bij de **kanalen** waar je met deze inzichten en aanvullende reflecties verder aan de slag kunt gaan, waar ze voor de verschillende betrokkenen 'dienstbaar' kunnen worden:

- ondersteuning(sgesprekken) met gezinnen
- intervisie, supervisie, casuoverleg in het gezinscoachteam (zie punt 4.1)
- afdelings- en partneroverleg (bv. stuurgroep HvhK, perinataal netwerk, werkgroep gezinscoaching)
- lokaal en bovenlokaal sector- en beleidsoverleg
- jaarverslagen en/of onderzoeksrapporten die al dan niet vrij beschikbaar zijn.

Kwalitatieve bevragsmogelijkheden

Zoals eerder al vermeld is het aanbevolen om voor de start van een gezinscoachwerking te vertrekken van een grondige omgevingsanalyse die de verschillende betrokkenen (gezinnen, werkveld, beleidsmedewerkers) bevrags. Ook in de looptijd van het traject is het relevant om bij stakeholders te polsen naar hun ervaringen met gezinscoaching, naar de mogelijkheden en verbeterpunten.

Bij verschillende gezinscoachprojecten krijgt die analyse een plaats in het partner- of netwerkoverleg (zie supra) dat jaarlijks of meerdere keren per jaar plaatsvindt.

In Leuven hebben ze participatief een evaluatieblauwdruk ontwikkeld waarmee ze jaarlijks een kwalitatieve bevrags van hun stakeholders doen (M. Mattelaer in lerend netwerk 20 april 2023):

- Ouders krijgen een aantal reflectievragen voorgelegd over onder andere de bijdrage van de gezinscoach.
- Gezinscoaches worden een keer per jaar bevrags in een focusgroep over onder andere prioritaire aandachtspunten voor de werking, de samenwerking (bv. met welke organisaties moeten ze bekijken om zaken anders aan te pakken?).
- Netwerkpartners doorlopen een impacttraject over de impact van de gezinscoachwerking op hun eigen organisatie (Is er impact op het onthaal? Is hun communicatie veranderd?).

Die op micro- en mesoniveau verzamelde informatie krijgt een vertaalslag in de bijsturing van de aanpak op gezinscoach- en samenwerkingsniveau: bijvoorbeeld een betere afstemming van de ondersteuning en de organisaties, structurele drempels aankaarten vanuit 'de stem van kwetsbare gezinnen' en die aanpakken.

Figuur 5: Getuigenissen van gezinscoaches in Leuven over hun aanpak en de meerwaarde voor de gezinnen, de ondersteuning en andere organisaties (www.opgroeien.be/sites/default/files/tool-documents/2022_tedtalk-gezinscoaches.pdf)

4.3 Ruimte en infrastructuur

Ruimte

Ondersteuning van gezinnen

Het gezinscoachwerk vindt plaats bij de gezinnen thuis en in hun nabije omgeving. Gezinnen kunnen hun gezinscoach bijvoorbeeld aanspreken op de dienst (bv. HvHK) of op een andere (laagdrempelige) dienst of lokaal initiatief. Gezinscoaches kunnen, naargelang de vragen of noden van het gezin, samen met het gezin naar andere diensten of voorzieningen gaan (bv. school, kinderopvang), naar vrijetijdslocaties (bv. speeltuin) of naar openbare ruimten of activiteiten (bv. markt, onderwijsbeurs).

Professionalisering en overleg

Het spreekt voor zich dat een gezinscoach een ‘uitvalsbureau’ moet hebben. Dat kan dienstdoen voor tussentijdse telefonische of digitale contacten met ouders, met diensten en organisaties, voor de mogelijke stockage van ondersteunend materiaal.

Er moet ook een ruimte zijn voor intern overleg, intervisie of supervisie. Aangezien gezinscoaching ingebed is in een of meerdere samenwerkingsverbanden zal ook een ruimte (in de eigen of in een andere organisatie) beschikbaar moeten zijn voor overleg met de lokale partners.

Faciliteiten

De **verplaatsingsfaciliteiten** (fiets, wagen of geen van beide) zijn afhankelijk van het werkingsgebied en de afstand van/naar/tussen de gezinnen die ondersteund worden en de (lokale) diensten en organisaties waarmee wordt samengewerkt, overlegd enz.

Om regelmatig en naargelang de noden van de gezinnen contact te kunnen houden met de gezinnen en met betrokken of te betrekken diensten en voorzieningen, is het aangewezen dat de gezinscoach (net zoals de coördinator of het diensthoofd) over een **mobiele telefoon** beschikt.

4.4 Kostprijs

1. Menskracht

1.1. Gezinscoaches

- In het ideale geval begeleidt een gezinscoach die voltijds werkt **maximaal 6 tot 10 gezinnen**. Bij de bepaling van het aantal gezinnen per vte moet je rekening houden met het aantal en de aard van de andere opdrachten die een gezinscoach moet opnemen: de ondersteuning van scholen (Bilzen), de organisatie van ontmoetings- of groepsmomenten met de begeleide ouders of een ruimere groep ouders en hun kinderen (POWER-werking in Baldemore, OPkomst in Mechelen), de organisatie en invulling van vorming voor de collega's, overleg met de partners, registratie enz.
- Het aantal gezinscoaches (vte's) per werking is afhankelijk van de grootte van het werkingsgebied, de prevalentie van gezinnen in een (de meest) kwetsbare situatie (zie punt 2.2 Doelgroep) en de financiering. Een aantal voorbeelden:
 - o Baldemore: 2,8 vte's
 - o Leuven: 7,5 vte's met gezinscoaches vanuit verschillende organisaties uit het netwerk, de organisaties die een medewerker vrijstellen voor gezinscoaching krijgen "een symbolische financiering vanuit de stad: 500 euro per gezin en 500 euro per gezinscoach die deelneemt aan het lerend netwerk. Dat volstaat niet voor de ingebrachte uren door de gezinscoach en dat betekent dat de organisatie een deel van de financiering van de gezinscoach op zich neemt". (M. Mattelaer in lerend netwerk 20 april, 2023).
 - o Bilzen: 2 vte's
 - o Mechelen: 7 gezinscoaches in het Go-team (gedetacheerd vanuit OCMW) + backoffice-medewerkers voor budgetbeheer
 - o MISSION Kortrijk: 5 outreachende casemanagers (die ± 1 dag/week registreerden voor het onderzoek)
 - o Antwerpen (CAW-Stad Antwerpen): 10 medewerkers van verschillende organisaties werken in cobegeleiding elk een aantal uren per week als gezinscoach.

- Het is aangewezen dat in een werking **minstens 2 gezinscoaches** zijn. Dat laat toe dat gezinscoaches elkaars back-up kunnen zijn (bv. vragen, twijfels of frustraties delen, alternatieve pistes op het spoor komen enz.) én voor gezinnen. Ingeval van uitval van de gezinscoach verkleint dat de kans dat de ondersteuning aan de gezinnen on hold moet worden gezet of dat een nieuwe medewerker zich zonder enige introductie door de vertrouwde gezinscoach bij het gezin moet 'aandienen'. Er zijn verschillende manieren om die back-upfunctie te organiseren:
 - o In Bilzen, waar 2 gezinscoaches werken, is er een goede samenwerking met een medewerker van een partnerorganisatie die wanneer de gezinscoach afwezig is voor een zekere continuïteit in de ondersteuning kan zorgen.
 - o In de werking in Antwerpen (Van Dam & Raeymaeckers, 2017) wordt een mogelijke uitval ondervangen door in tandem te werken.
 - o In Oostende werd systematisch de tweede gezinscoach mee in het gezin geïntroduceerd.

We werken nu meer met het principe 'gedeelde caseload'. [...] 1 casusverantwoordelijke, de andere kan inspringen/bijspringen. [...] We kunnen overleggen, we kunnen delen als we samen op het bureau zijn. [...] Door in duo te werken groeit er langzaam openheid naar anderen. Dat creëert vertrouwen naar andere hulpverleners. (Gezinscoach in Nys et al., 2023a, p. 71)

1.2. Coördinator/diensthoofd

- De praktijk wijst uit dat het merendeel van de coördinatoren van een gezinscoachwerking die opdracht combineert met andere opdrachten, met deels gelijklopende taken: dienst- en netwerkoverleg, organisatie van intervisie, supervisie, uitwisseling, coaching van medewerkers, begeleiding van stagiairs enz.
- Gelet op de intensiteit van gezinscoaching, het belang van een systematische ondersteuning van de gezinscoaches (bv. (twee)wekelijks teamoverleg en/of individueel overleg) én de signalerings- en samenwerkingsfunctie (visie en mandaat van gezinscoaches bepleiten en vertalen naar andere diensten en organisaties, ruimer aanspreekpunt zijn) moet een coördinator minstens 1 dagdeel per week beschikbaar zijn voor de gezinscoachwerking. Naargelang zich (onverwachte) noden aan intervisie, overleg of andere noden voordoen, kan een grotere beschikbaarheid zich aandienen. In grote werkingen (veel gezinnen en meerdere gezinscoaches) zijn sowieso meerdere dagdelen per week aangewezen (bv. 3 à 4 dagdelen tot 5 à 10 dagdelen).

2. Materialen

Het merendeel van het ondersteunend materiaal (exclusief boeken) dat we in rubriek 2.6 vermelden, is digitaal en gratis beschikbaar.

Naargelang de noden van de gezinnen kan extra ondersteunend materiaal aangewezen zijn.

Bijvoorbeeld:

- informatie van/over diensten en organisaties, zoals brochure, contactlijst
- informatie over specifieke thema's, zoals lees- en prentenboeken waarin een specifiek thema aan bod komt.

Het materiaal kan in een team van gezinscoaches of ruimer gedeeld worden. Het is niet per se nodig om het voor elke gezinscoach aan te kopen. (Lees- en prenten)boeken kunnen mogelijk ontleend worden in de bibliotheek of speltheek.

3. Locatiekosten (zie punt 4.3 Ruimte en infrastructuur)

- uitvalsbureau voor de gezinscoaches en de coördinator
- lokaal voor team- en netwerkoverleg, intervisie enz.

4. Licentiekosten

Er zijn geen licentiekosten. Gezinscoaching is geen 'beschermd' methodiek. Elke dienst of elk netwerk mag een gezinscoachwerking opstarten. In de lijn van de onderzoeks- en praktijkbevindingen is het essentieel dat de beschreven krijtlijnen (doelgroep, uitgangspunten, opbouw en de voorwaarden voor uitvoering) in de werking een plaats krijgen.

5. Kosten voor de introductie en implementatie van gezinscoaching

- personeelstijd voor de aanwerving en selectie van gezinscoaches
- personeelstijd voor een of meerdere toelichtingssessies en doorlopend afstemmingsoverleg over de methodiek:
 - o (nieuwe) gezinscoaches
 - o partnerorganisaties: mandaat gezinscoaching, gedeelde visie op aanpak en doelgroep, toeleiding gezinnen.
- personeelstijd voor:
 - o de toeleiding van gezinnen (outreaching werken)
 - o de introductie van de gezinscoach bij de gezinnen
 - o de opstart en opbouw van de ondersteuningstrajecten (vertrouwen opbouwen, mandaat van het gezin enz.)
 - o de uitvoering van de ondersteuningstrajecten
 - o de opvolging: na afbouw beschikbaar/aanspreekbaar blijven voor ondersteunde gezinnen.

6. Kosten voor trainingen en kwaliteitsbewaking

- trainingen, intervisie, supervisie (zie 4.2 Kwaliteitsbewaking):
 - o personeelstijd interne medewerkers: afhankelijk van frequentie
 - o al dan niet externe professionals die op regelmatige dan wel ad hoc (bv. naar aanleiding van een specifieke thematiek of case) ingezet worden.
- registratie, bevraging van stakeholders enz. (zie 4.2 Kwaliteitsbewaking)
 - o instrumenten:
 - al dan niet betalend registratiesysteem (bv. systeem dat de organisatie voor andere deelwerkingen gebruikt)
 - al dan niet zelf op te stellen gespreksleidraad voor bijvoorbeeld interviews, focusgroep.
 - o personeelstijd:
 - voor de 'introductie' van de registratie- of bevragingaanpak (vorming, toelichting), de verwerking, de rapportering en de terugkoppeling
 - voor de uitvoering van de registratie/bevraging: afhankelijk van de omvang, de complexiteit en de frequentie
 - voor de verwerking van de data/informatie: afhankelijk van de omvang en de complexiteit van de data
 - de personeelstijd en -middelen voor deze verschillende stappen kun je enigszins reduceren door een beroep te doen op externe project- of onderzoeksfinanciering (bv. opdracht voor onderzoekscentra of masterproefstudenten).

4.5 Overdracht en implementatie

Ondersteunend materiaal voor de overdracht van de methodiek

Deze **methodiekbeschrijving** kun je beschouwen als een handleiding voor de introductie of overdracht van gezinscoaching bij nieuwe gezinscoaches of medewerkers in het team. De inzet van de **bijgevoegde materialen** (aanmeldingsformulieren enz., zie punt 2.6, zie bijlage 6 en 7) en basiswerken over de principes en aanpak (bv. outreachend werken, omgaan met ethische knopen) kunnen die processen mee ondersteunen. Dat geldt net zo goed voor de **‘werkingspecifieke presentaties’** waarover de verschillende gezinscoachwerkingen beschikken. Die presentaties gaven, vanuit de bespreking in het lerend netwerk (2021-2023), in grote mate een invulling aan deze methodiekbeschrijving (doelstellingen, doelgroep, toeleiding en bereik, basisprincipes, samenwerkingsverbanden, organisatievorm, aandachtspunten en uitdagingen enz.). Meer specifiek voor de werking van Leuven, waar gezinscoaches vanuit verschillende diensten en organisaties werken, is bij **Opgroeien** ondersteunend materiaal terug te vinden: een beknopte beschrijving, een video en presentaties (zie punt 2.6).

Daarnaast schetsen de aangehaalde **onderzoeksrapporten** een beeld van hoe gezinscoaching werkt; welke veranderingen zich al dan niet op de verschillende niveaus voordoen; hoe dat te verklaren is; en/of welke randvoorwaarden, aandachtspunten of dilemma's zich in (samen)werking voordoen en hoe daarmee om te gaan (zie o.a. Delanghe et al., 2024; Storms, 2019; Van den Cruyce et al., 2023; Van Dam & Raeymaeckers, 2017; Van Lancker et al., 2020). Een **geïntegreerd overzicht** daarvan is in punt 3.2 en in de overzichtspresentatie (zie bijlage 4) beschikbaar.

Gezinscoachwerkingen krijgen net zoals andere werkingen te maken met uitval. Soms vallen gezinscoaches in een relatief kort tijdsbestek uit (na een paar maanden tot een jaar), soms na een langere periode. Matthys (lerend netwerk 20 september 2023) geeft daarbij aan dat het uitzonderlijk is dat gezinscoaches jaren gezinscoach zijn, “het is niet iets wat je 10 jaar volhoudt, het is een job die in de kleren kruipt”. Vanuit die optiek kan een variatie in gezinnen per gezinscoach (combinatie van heel uitgesproken complexe problematiek en lichtere problematiek) gezinscoachwerk draaglijker maken voor gezinscoaches.

Introductie en uitrol van nieuwe werkingen

Het eerder vermelde materiaal kun je ook inzetten om gezinscoaching op nieuwe locaties te introduceren en een draagvlak te creëren bij (boven)lokale diensten, organisaties en beleidsmedewerkers. Vooral de rubrieken ‘aanleiding’, ‘uitgangspunten’ en ‘opbouw’ mét daaraan gekoppeld de verwachte (cf. doelen) of vastgestelde veranderingen (vooruitgang) en randvoorwaarden zijn relevant om in een ontwerpplan of presentatie mee te nemen.

Een grondige toelichting van die topics (verantwoording van de keuze voor gezinscoaching) biedt een belangrijke opstap om te komen tot een gemeenschappelijke visie en een gedragen mandaat voor de gezinscoaches. Bovendien voorkomt het onrealistische verwachtingen ten aanzien van gezinscoaching en de gezinscoaches en de gezinnen in het bijzonder (waar ze voor staan, wat ze in welke termijn kunnen of zouden moeten kunnen realiseren of veranderen). Ook een expliciete koppeling naar lokale beleidsdoelstellingen (bv. lokaal sociaal beleidsplan, (kinder)armoedebestrijdingsplan, transitietrajecten) kan aanknopingspunten bieden voor de verantwoording van de keuze en opstart van gezinscoaching.

Een uitgeschreven voorbeeld van een opstarttraject van gezinscoaching is terug te vinden bij [Leuven](#). Het illustreert hoe vanuit een transitietraject kinderarmoede, de werv gezinscoaching vorm kreeg en een voortschrijdende stadsbrede uitrol in verschillende diensten en organisaties krijgt:

- traject (2016-2018) met werkveld, ervaringsdeskundigen, beleid – onder andere werv gezinscoach
- proefproject (2018-2020): opmaak van een startnota en engagementsverklaring gezinscoaching met 10 ambassadeurs, opstart lerend netwerk en impactmeting (Mezuri)
- stadsbrede uitrol (2021 e.v.): centrale aanmelding en matching, uitbreiding gezinscoachorganisaties, verfijning engagementsverklaring, continuering lerend netwerk en impactmeting (Mezuri).

In Oostende werd voor de opstart eveneens vertrokken van een uitvoerige consultatie (bevraging) van het werkveld (K. Deschuyteneer en L. Wittevrongel, lerend netwerk 2 februari 2023). Daaraan koppelden ze een bevraging van ouders:

- nodenbevraging hulpverleningsdiensten Oostende: vragen over hoe ouders benaderen, hoe verandering teweegbrengen?
- bevraging van ouders (interviews)
- onderzoek van Vanderplasschen en Autrique (UGent) over casemanagement en thuiszorg
- opstart KIDO (deelproject van MSOC, provinciaal multidisciplinair team): outreachende, intensieve gezins- en netwerkbegeleiding van (ex-)drugafhankelijke ouders met jonge kinderen (0-12 jaar) en zwangere vrouwen met een illegale drugproblematiek.

Uit het voorbeeld van Leuven blijkt dat ze voor de opstart en stadsbrede uitrol met ambassadeurs werkten. Op nog bredere schaal (Vlaanderen en Brussel), kunnen we stellen dat Leuven via onder andere presentaties op congressen het ambassadeurschap voor gezinscoaching opneemt. Ook Mechelen is daar een voorbeeld van, waar zowel onderzoekers als gezinscoachmedewerkers, als diensthooften enz. de werking mee uitdragen.

Organisatiemodellen voor (lokale) inbedding van gezinscoaching

Zoals in punt 1.4 vermeld, blijkt dat er voor een aantal punten (bv. organisatievorm, samenwerkingspartners en lokale inbedding) verschillen zijn tussen gezinscoachwerkingen. Die verschillen kunnen we toeschrijven aan wat zich lokaal aandient en dat op het vlak van noden, toegankelijkheid van hulp en ondersteuning enz.

Dat alles wijst op het belang van een goede **omgevingsanalyse** met de verschillende betrokkenen (gezinnen, diensten en organisaties, beleidsmedewerkers) en het opstellen van een **door een (breed) netwerk gedragen plan van aanpak** om de gezinscoaching lokaal structureel te verankeren.

Daarbij zal onder meer de keuze voorliggen om **gezinscoaching vanuit 1 (al dan niet intergemeentelijke) dienst** te organiseren (Baldemore, Bilzen, Mechelen, Oostende) dan wel om gezinscoaches vanuit **verschillende diensten en voorzieningen** te laten werken (bv. Leuven en Antwerpen).

Het laatst vermelde model wordt in de literatuur omschreven als een interprofessioneel samenwerkingsverband of team (Van Dam en Raeymaeckers, 2017, p. 9). De ervaren of vooropgestelde meerwaarde van dat model is onder meer (Van Dam & Raeymaeckers, 2017; www.opgroeien.be/sites/default/files/tool-documents/gezinscoaches-leuven.pdf):

- (stads)brede bekendheid gezinscoaches
- erkenning en mandaat van gezinscoaches vanuit verschillende diensten en organisaties

- expertisedeling, uitwisseling van ervaringen en leermogelijkheden voor gezinscoaches en hun organisatie
- kruisbestuiving tussen de gezinscoaches en hun organisaties
- ondersteuning van de gezinscoaches vanuit het netwerk
- organisaties die maatschappelijke verantwoordelijkheid mee opnemen
- organisaties die hun werking beter afstemmen op de noden van gezinnen
- gezamenlijke (automatische, proactieve) rechtenverkenning, geïntegreerde samenwerking, gezamenlijke impactmeting, gezamenlijke signaalfunctie.

Vooraf het HvhK en het OCMW (al dan niet in nauwe samenwerking) treden op de voorgrond bij het organisatiemodel waarbij gezinscoaches vanuit 1 dienst werken. In het tweede organisatiemodel komt een breed palet aan diensten en organisaties naar voren: onder andere HvhK, OCMW, CAW (bv. consultatiebureauwerking, wijkteam), buurtwerking, ontmoetingsinitiatief, ouder-kindwerking in een kinderopvang (bv. KOALA), Kind & Gezin, CKG, thuisbegeleidingsdienst, Centrum voor Integrale Begeleiding van Gezinnen, Jongvolwassenen, Jongeren en Kinderen.

In principe kan elke dienst, organisatie of (deel)werking de methodiek gezinscoaching toepassen (Van den Cruyce et al., 2024). Voorwaarde is dat de basis- en handelingsprincipes van gezinscoaching integraal onderschreven worden en dat de kern, de uitvoering en de doelstellingen van de andere (deel)werkingen niet in tegenspraak zijn met die principes. Zo zijn onverenigbaarheden op het vlak van vrijwilligheid, informatiedeling enz. absoluut te vermijden en dat zowel vanuit het perspectief van de gezinscoach (rolverwarring) als dat van het gezin (duidelijkheid over verwachtingen, aanpak enz.).

Gezinscoaching wordt in deze position paper bewust gedefinieerd als methodiek die door een veelheid van organisaties kan opgenomen worden en in meerdere organisaties of netwerverbanden kan landen. Hierbij is het wel van primordiaal belang dat een bepaalde kwaliteitsgarantie inzake de methodiek uitgewerkt wordt.

De specifieke eigenheid van de methodiek van gezinscoaching dient immers gevrijwaard te worden opdat deze zijn meerwaarde efficiënt kan blijven realiseren op het terrein. (Van den Cruyce et al., 2024, p. 6)

5. Bronnen

Baart (2024). *Presentie*. www.andriesbaart.nl/presentie/

Beelen, S., De Maeyer, J., Dewaele, C., Grymonprez, H., Mathijssen, C. (2014). *Reach out! Praktijkboek voor outreachend werken*. Lannoo Campus.

Benoot, T., Van Lombergen, L., Hermans, K., Raeymaeckers, P., De Corte, J.; Roose, R. (2022). *Evaluatieonderzoek van de samenwerkingsverbanden Geïntegreerd Breed Onthaal*. Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.
https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pg/channelentries/h34yt2d/files/2022_10%20Rapport_10_SWVG_EF_08_GBO-evaluatie_Eindrapport.pdf?wo1hy72

Craps, K. (2024). *Praktijkbeschrijving Home-Start*. <https://www.opgroeien.be/kennis/databank-kwaliteitsvolle-praktijken/home-start>

Decreet over de organisatie van een geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid (2023).
<https://vroegennabij.be/kaderdecreet>

De Ganseman, N., Dewispelaere, J., Goossens, A., Lecoyer, K., Sannen, K., Van der Straeten, L., & Vanarwegen, H. (2023). *In gesprek geraakt. Handboek voor hulpverleners: van basis tot verdieping*. OWL Press.

Delanghe, H., Van Thielen, L., & Storms, B. (2024). *OPkomst onder de loep. Een onderzoek naar de impact van de Mechelse methodiek in het ondersteunen van aanstaande ouders*. Onderzoek met steun van het Kinderarmoedefonds van de Koning Boudewijnstichting. Mechelen – Expertisecentrum Budget en Financieel Welzijn Thomas Moore. <https://kinderstad.mechelen.be/opkomst/publicatie> (voor de samenvatting: zie https://thomasmore.be/sites/default/files/2024-04/20240416_Brochure%20Opkomst%20samenvatting_0.pdf; voor de presentatie: zie https://thomasmore.be/sites/default/files/2024-04/Presentatie%20CEBUD_Opkomst.pdf)

Goris, P. (27 februari 2024). *Wachthuis dat vooral leefhuis is: 'Waar niets moet, gebeurt vaak veel'*.
<https://sociaal.net/verhaal/wachthuis-dat-vooral-leefhuis-is/>

Depauw J. & Driessens, K. (2016). *Empowermentmeting: een handleiding*. Antwerpen: Vlaams Armoedesteunpunt. https://www.kdg.be/sites/kdg.be/files/2020-12/20160324_VLAS%20Studies_Empowerment%20een%20handleiding_DepauwDriessens.pdf

De Schrijver, A. (2024). *20 jaar SILC: Een analyse van subjectieve armoede*. STATBEL.
https://statbel.fgov.be/sites/default/files/files/documents/Analyse/NL/NL_22_SILC_subjectieve%20armoede.pdf

Druk op de eerste lijn (2023). SAM vzw. www.samvzw.be/sites/default/files/2023-03/SAM131_druk%20eerste%20lijn.pdf

Guio, A-C, & Van Lancker, W. (2023). *Kinderarmoede en deprivatie bij kinderen in België*. Zoom. Koning Boudewijnstichting. <https://media.kbs-frb.be/nl/media/11081/ZOOM%20Kinderdeprivatie%20pdf>

Huis van het Kind Leuven. (2022). *Werk Gezinscoach Leuven. Samen stad maken voor kwetsbare gezinnen*. www.opgroeien.be/kennis/toolbox/presentatie-leuven-gezinscoaches, www.opgroeien.be/sites/default/files/tool-documents/gezinscoaches-leuven.pdf

Huis van het Kind Leuven. (2022). www.opgroeien.be/sites/default/files/tool-documents/2022_tedtalk-gezinscoaches.pdf)

Huis van het Kind Leuven (2023). *Praktijk gezinscoaching Leuven*. <https://www.opgroeien.be/kennis/toolbox/praktijk-gezinscoaching-leuven#:~:text=Afgestemd%20op%20unieke%20behoefte%20versterken,van%20de%20meest%20kwetsbare%20gezinnen>.

https://media.kbs-frb.be/nl/media/9531/Outreachend%20werken_SAM

<https://sienonline.kortrijk.be/node/2>

<https://thomasmore.be/nl/expertisecentrum-budget-en-financieel-welzijn/tool/sociale-balans>

https://thomasmore.be/sites/default/files/2023-12/Factsheet16_OutreachendWerken.pdf

Informatiebrochure lokale gezinscoaches (2021). Vlaamse overheid, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Afdeling Welzijn en Samenleving. <https://armoede.vlaanderen.be/projecten> (zie bijlage 1)

Kalthoff, H. (2020). *Opgroeien en opvoeden in armoede*. Nederlands Jeugdinstituut. <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Opgroeien-en-opvoeden-in-armoede.pdf>

Knot-Dickscheit, J. (2023). *Maatwerk leveren in de hulpverlening aan gezinnen met meervoudige en complexe problemen. Bijdrage op het congres 'Hulpverlening aan Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problemen' (6 april 2023, Eindhoven)*. Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen.

Nys, K., Vandewaerde, S. & Stoové, E. (2023 a). *Overzicht werkingskader en randvoorwaarden gezinscoachwerk. Analyse van ervaringen, onderzoeksbevindingen en reflecties en praktijk- en beleidsaanbevelingen. Opgemaakt met subsidies van de Vlaamse overheid voor het traject 'Coaching en intervisie van de pilootprojecten lokale gezinscoaches' (pp. 86)*. Kenniscentrum Gezinswetenschappen en Orthopedagogie (Odisee-hogeschool) – vzw deLink.

Nys, K., Vandewaerde, S., & Stoové, E. (2023b). *Ondersteunend werken met specifiek thema's en noden van gezinnen. Ondersteunend materiaal dat in 2021-2023 verzameld werd in het traject 'Coaching en intervisie van de pilootprojecten lokale gezinscoaches'*. Kenniscentrum Gezinswetenschappen en Orthopedagogie (Odisee-hogeschool) – vzw deLink.

Nys, K., Vandewaerde, S. & Stoové, E. (2023 c). *Coaching en intervisie van de pilootprojecten lokale gezinscoaches. Inhoudelijk rapport van het ondersteuningstraject met subsidies van de Vlaamse overheid (intern rapport)*. Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee-hogeschool) – vzw deLink.

Noens, P. & Nys, K. (2023). *Hoe de impact van gezinsondersteuning 'aan huis' meten? Reflecties op de ontwikkeling van een impacttool*. In P. Noens, G. Loosveldt, K. Nys, J. Dewispelaere, & K. Emmery, De brede gezinsondersteuning door de bril van impact. Een toekomst voor impactmetingen?, pp. 100-114. Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee-hogeschool). <https://kcgezinswetenschappen.odisee.be/sites/default/files/public/2023-06/Impact%20brede%20gezinsondersteuning%20DEF.pdf>

Noens, P. & Nys, K. (2023). *Hoe met impactmeter in een organisatie aan de slag gaan? Bijdrage op de studiedag 'De brede gezinsondersteuning door de bril van impact. Een toekomst voor impactmetingen?'*, Brussel, 12 mei 2023. <https://kcgezinswetenschappen.odisee.be/sites/default/files/public/2023-05/2023%2005%2012%20Workshop%20modulaire%20organisatie-wijze%20impactmeter.pdf>

Projectoproep 'Lokale gezinscoaches'. (2021). Vlaamse overheid, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Afdeling Welzijn en Samenleving. <https://armoede.vlaanderen.be/projecten#:~:text=Vlaams%20minister%20van%20Welzijn%2C%20Volksgezondheid,voor%20lokale%20gezinscoaches%20te%20komen.>

<https://thomasmore.be/nl/expertisecentrum-budget-en-financieel-welzijn/tool/sociale-balans>

Sociale balans. Tool voor integrale en stress-sensitieve hulpverlening. Handleiding. (2021). Thomas More. <https://thomasmore.be/nl/expertisecentrum-budget-en-financieel-welzijn/tool/sociale-balans>

Stas, K., Verbruggen, A., & Vlaeminck, H. (2021). *Ethische knopen. Leidraad voor doordacht sociaal werk.* Kalmthout: Pelckmans

Storms, B. (2019). *GO tegen gezinsarmoede. Een onderzoek naar de werking en resultaten van het GezinsOndersteuningsteam in Mechelen*, CEBUD. <https://www.mechelen.be/go-team-boek>

Van Dam, S., & Raeymaeckers, P. (2017). *Dilemma's en grenzenwerk in interprofessionele teams ter ondersteuning van gezinnen in armoede: Gezinscoaches 03 als case.* UAntwerpen, OASes, Master Sociaal Werk. <https://repository.uantwerpen.be/docman/irua/f4bc80/176198.pdf>

Van Berkel, J. (2023). *Opvoeden en opgroeien in armoede. Inzicht in eigen gedrag en reactie bepalen. Bijdrage op het congres 'Hulpverlening aan Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problemen' (6 april 2023, Eindhoven).* Advies, begeleiding en innovatie.

Van den Cruyce, N., De Wilde, M., Hermans, K., & Van Lancker, W. (2023). *Een kader voor lokale gezinscoaches in Vlaanderen. Publicatie nr. 20 / SWVG-Rapport.* Onderzoek met steun van de Vlaamse overheid. Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pg/channelentries/r2odabx/files/1712831012277/2023_15-rapport_26_ef_09_lokale_gezinscoach.pdf?80813x9

Van den Cruyce, N., Nys, K., Vandewaerde, S. Stoové, E., & Hermans, K. (2024). *Position Paper Gezinscoaching: een specifieke methodiek voor het werken met gezinnen in een maatschappelijk kwetsbare positie? Zes fundamentele op basis van een onderzoeks- en ondersteuningstraject.* LUCAS – Odisee-hogeschool. <https://kcgezinswetenschappen.odisee.be/onderzoeksprojecten/gezinscoaches-intervisie>

Van Lancker, W. (2023a). *Structureel en flankerend armoedebeleid: wat is de rol van politiserend werken?* Presentatie op het lerend netwerk lokale gezinscoaches (12 oktober 2023). KU Leuven, Centrum voor Sociologisch Onderzoek. (zie bijlage 8)

Van Lancker, W. (2023b). *Toekomstverkenning 2026-2030. Armoede, sociale ongelijkheid en uitsluiting als uitdaging voor een solidaire en inclusieve samenleving.* <https://socius.be/organisatiebeleid/civiel-acterschap-in-een-wereld-in-verandering/toekomstverkenning/>

Van Lancker, W., Cappelle, H., Cox, N., Decorte, A., Defosse, E., Denoo, H., Stevens, F. & Willems, A. (2020). *MISSION Mobile Integrated Social Services Increasing employment Outcomes for people in Need. Final Report.* [MISSION FINAL-REPORT 31-01-20.pdf \(wimvanlancker.be\)](https://wimvanlancker.be/mission-final-report-31-01-20.pdf) Zie ook: [mission samenvattend-beleidsrapport.pdf \(kortrijk.be\)](https://wimvanlancker.be/mission-samenvattend-beleidsrapport.pdf)

Van Lancker, W. & Denoo, H. (2021). *Hoe effectief is outreachend casemanagement in het werken met kwetsbare gezinnen?* In D. Van Haute, L. Reyntjens, K. Caimo, *Gezinvol ondersteuning.*

Gezinondersteuning als hefboom voor armoedebestrijding, p. 37-43. Caritas Vlaanderen.
https://caritasvlaanderen.be/sites/default/files/inline-files/Gezinvol%20ondersteunen%20web_0.pdf

Van Loon, K., & Melis, B. (2022). *Praktijkgericht onderzoek rond de implementatie van de samenwerkingsverbanden 1gezin1plan, binnen de jeugdhulp*. Onderzoeksgroep Sociale Inclusie. Karel de Grote Hogeschool. <https://www.kdg.be/sites/kdg.be/files/2023-02/Rapport%201Gezin%201Plan%202022.pdf>

VBJK (2021). *De rol van de gezinscoach in de brede gezinsondersteuning voor aanstaande en jonge gezinnen in armoede in het realiseren van grondrechten met het oog op structurele kinderarmoedebestrijding*. Eindopdracht VBJK LNW Impact. <https://vbjk.be/storage/files/4a81d0c7-dbd8-4a3a-a926-9104b6fbde64/rapport-de-rol-van-de-gezinscoach-eindrapport.pdf>

Vlaams Instituut Gezond Leven. (2023). *Factsheet maatschappelijke kwetsbaarheid. Wat we moeten weten om maatschappelijke kwetsbaarheid beter te begrijpen en in kaart te brengen*. <https://www.gezondleven.be/files/ongelijkheid/factsheet-maatschappelijke-kwetsbaarheid.pdf>

Wagener, M. & Bonnetier, C. (2022). *Statistisch portret van de deelnemers aan Miriam 3.0 en meting van de evolutie van hun situatie en hun empowerment ten gevolge van de Miriam-begeleiding*. UCLouvain – POD Maatschappelijke Integratie. https://www.mi-is.be/sites/default/files/documents/nl_evaluatie_miriam_3.0.pdf

www.departementwvg.be/rechtenverkenner-20

www.jeugdhulp.be/netwerken/een-gezin-eeen-plan-1g1p

www.huisvanhetkindleuven.be/gezinscoaching

www.huisvanhetkindleuven.be/aanmelding-gezinscoaching

www.huisvanhetkindregiomol.be/organisatie/detail/104/gezinscoachen-huis-van-het-kind

www.huisvanhetkindleuven.be/gezinscoaching-aanmelding-van-gezinnen

www.kdg.be/sites/kdg.be/files/2020-12/20160324_VLAS%20Studies_Empowerment%20een%20handleiding_DepauwDriessens.pdf

www.kunlabora.be/nl/references/mezuri

www.mi-is.be/nl/miriam

www.mi-is.be/sites/default/files/documents/nl_evaluatie_miriam_3.0.pdf

www.nji.nl/armoede

www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/gezinsinkomen-en-kansarmoede/achtergrondinformatie-en-documentatie#toc-wat-is-kansarmoede-en-hoe-registreert-en-berekent-opgroeien-het-

www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/gezinsinkomen-en-kansarmoede/cijfers-op-maat#toc-kansarmoede-index-op-gemeentelijk-niveau-vlaams-gewest-

www.samvzw.be/thema/outreachend-werken

www.vind-eeen-coach.be/coaching/gezinscoaching.html

6. Contactgegevens

Wie maakte de beschrijving op?

Naam: Kristien Nys

Organisatie: Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee-Hogeschool),
<https://kcgezinswetenschappen.odisee.be/onderzoeksprojecten/gezinscoaches-intervisie>

Adres: Huart Hamoiriaan 136, 1030 Brussel

E-mail: kristien.nys@odisee.be

Telefoonnummer: 0486 74 61 71

Mede-indieners:

Naam: Simonne Vandewaerde en Esther Stoové

Uitvoerende organisatie: resp. Kenniscentrum Gezinswetenschappen en Orthopedagogie van de Odisee-hogeschool

Adres: Huart Hamoiriaan 136, 1030 Brussel

E-mail: simonne.vandewaerde@odisee.be en esther.stoove@odisee.be

Telefoonnummer: Simonne Vandewaerde: 0478 58 70 41

Contactgegevens van relevante organisaties voor de toepassing van de praktijk.

- (1) Gezinscoachwerking Baldemore (Balen-Dessel-Mol-Retie)
 - a. naam: Dagmar Gooris, coördinator Huis van het Kind Baldemore
 - b. e-mail: dagmar.gooris@gemeentemol.be
 - c. telefoon: 0478 500 870

- (2) Gezinscoachwerking Leuven
 - a. naam: Emilie Mesmans / Murielle Mattelaer
 - b. e-mail: gezinscoaching@huisvanhetkindleuven.be
 - c. telefoon: 016 27 24 90

- (3) Gezinscoachwerking Bilzen
 - a. naam: Ilse Keppers
 - b. e-mail: ilse.keppers@bilzen.be
 - c. telefoon: 089 39 76 47

- (4) Gezinscoachwerking Go-team en OPkomst(+) Mechelen
 - a. naam: Mieke Matthys
 - b. e-mail: mieke.matthijs@mechelen.be
 - c. telefoon: 015 45 33 48 - 0477 98 97 80

7. Bijlagen

Bijlage 1: Informatiebrochure lokale gezinscoaches (2021). Vlaamse overheid, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Afdeling Welzijn en Samenleving. <https://armoede.vlaanderen.be/projecten>

Bijlage 2: Illustraties doelgroepbeschrijvingen

- Gezin in kwetsbare situatie
- Gezin met kinderen tot en met 18 jaar
- Gezin woont in Balen, Mol, Dessel of Retie
- Het gezin is op de hoogte van de aanmelding en gaat akkoord, aangezien wij op basis van vrijwilligheid met het gezin aan de slag gaan.
- Er is geen thuisbegeleidingsdienst aanwezig in het gezin die aan de slag kan gaan met de reden van aanmelding.

Illustratie 1: Doelgroepbeschrijving gezinscoaching Baldemore

(www.huisvanhetkindregiomol.be/organisatie/detail/104/gezinscoachen-huis-van-het-kind)

Illustratie 2: Doelgroepbeschrijving gezinscoaching Leuven ([Huis van het Kind Leuven](#), 2022)

Bijlage 3: Presentatie gezinscoaching Leuven (2022): www.opgroeien.be/kennis/toolbox/presentatie-leuven-gezinscoaches

Bijlage 4: Gezinscoaching geïntegreerde wegwijzer (2024):

<https://kcgezinswetenschappen.odisee.be/onderzoeksprojecten/gezinscoaches-intervisie>

Bijlage 5: OPkomst flyer voor ouders en flyer voor professionals: [flyer OPkomst \(mechelen.be\)](#) en [Opkomst algemeen ouders \(mechelen.be\)](#)

Aanmeldingsformulier Gezinscoaching Huis van het Kind BALDEMORE

Om het gezin op een goede manier te kunnen verder helpen, verwachten we van u als aanmelder dat u dit formulier zo goed als mogelijk invult.

De focus van de gezinscoaching vanuit Huis van het Kind ligt op gezinnen waar nog geen professionele hulpverlening rond het gezinsfunctioneren is opgezet. Samen met het gezin gaan we een traject aan op maat, rekening houdend met hun noden en behoeften.

We bekijken met hen of ze voldoende hebben aan onze gezinscoaching, of er moet worden bijgeschakeld naar een andere dienst.

Voorwaarden aanmelding:

- Het gezin is op de hoogte van de aanmelding en gaat akkoord, aangezien wij op basis van vrijwilligheid met het gezin aan de slag gaan.
- Er is nog geen dienst aanwezig in het gezin die aan de slag kan gaan met de reden van aanmelding.

Naam gezin:

Datum van aanmelding:

Bij zwangerschap, vermoedelijke bevallingsdatum:

1. Aanmelder / contactpersoon

Voornaam en naam aanmelder:

Organisatie:

Telefoonnummer:

E-mailadres:

Bereikbaarheid:

Opmerkingen + andere belangrijke info:

2. Gegevens gezin

- Ouders

Voornaam + naam moeder:

Adres moeder:

Telefoonnummer moeder:

E-mailadres moeder:

Rijksregisternummer:

Taal:

Nationaliteit:

Ziekenfonds:

Geboortedatum:

Voornaam + naam vader:

Adres vader:

Telefoonnummer vader:

E-mailadres vader:

Rijksregisternummer:

Taal:

Nationaliteit:

Ziekenfonds:

Geboortedatum:

Relatie ouders: gehuwd/samenwonend/gescheiden/nieuw samengesteld/.....

Belangrijke derden: plusouders/grootouders/.....

Naam:

Relatie:

Gegevens:

- Kinderen

	Kind 1	Kind 2	Kind 3
Voornaam + naam			
Rijksregisternummer			
Geboortedatum			
Geslacht			
School			
Opmerkingen + andere belangrijke info			

3. Aanmeldingsvraag

- Korte situatieschets:

- Concrete hulpvraag/thema's

- Welke diensten zijn momenteel nog betrokken bij het gezin? (vermeld indien mogelijk ook de contactpersonen)
 - Kind en Gezin:
 - CLB:
 - OCMW:
 - Sociale dienst AZ Mol:
 - Thuisbegeleiding:
 - Drughulpverlening:
 - Psychologische begeleiding:
 - Kinderopvang:
 - Huisarts:
 - Andere:

4. Vervolg procedure

De aanmelding komt terecht bij Huis van het Kind en wordt besproken in het team binnen de 10 werkdagen. Indien er bijkomende vragen zijn, nemen wij verder contact op met de aanmelder.

Bij positief advies: de toegewezen gezinscoach stemt af met de aanmelder en vervolgens wordt er contact opgenomen met het gezin.

Bij negatief advies: de aanmelder wordt op de hoogte gebracht.

Voor bijkomende vragen: 014 27 24 11 – vraag naar Merith Hendriks of Sarah Opdekamp.

Dit formulier dient verstuurd te worden naar dagmar.gooris@gemeentemol.be met in het onderwerp de vermelding **Aanmelding gezinscoach**.

Bijlage 7: Aanmeldingsformulier gezinscoaching Leuven: www.huisvanhetkindleuven.be/aanmelding-gezinscoaching

Bijlage 8: Ondersteuningsmap lokale gezinscoaching, overzicht 2023 (Nys, K., Vandewaerde, S., & Stoové, E. (2021-2023). Ondersteuningsmateriaal lokale gezinscoaches. Odisee-hogeschool – vzw deLink .

Vooraf

Van 1 november 2021 tot 31 oktober 2023 liep in opdracht van de Vlaamse overheid een onderzoeks- en ondersteuningstraject voor 5 pilootprojecten 'lokale gezinscoaches' die intekenden op de [projectoproep 'lokale gezinscoaches'](#) van de Vlaamse overheid.

In het ondersteuningstraject (Odisee-hogeschool – vzw deLink) gingen we met verschillende kaders en thema's aan de slag en stelden we ondersteunend materiaal ter beschikking van de gezinscoaches en de coördinatoren van Baldemore, Bilzen, Herenthout, Leuven en Oostende. We bundelden al het materiaal in een 'ondersteuningsmap'. Wat volgt is een geïntegreerd overzicht van dat ondersteuningsmateriaal (excl. de contactgegevens en de beknopte projectfiches). Bij het materiaal dat digitaal beschikbaar is, werd de link toegevoegd.

Inhoud van de ondersteuningsmap

1. Informatiebrochure lokale gezinscoaches (2021)

Informatiebrochure lokale gezinscoaches (2021). Vlaamse overheid, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Afdeling Welzijn en Samenleving. <https://armoede.vlaanderen.be/projecten>

2. Basisprincipes en basishouding gezinscoaching

2.1. Outreachend werken

2.1.1. Wist-je-dat-slide op basis van het sociaal.net-artikel van Cis Dewaele (2022):

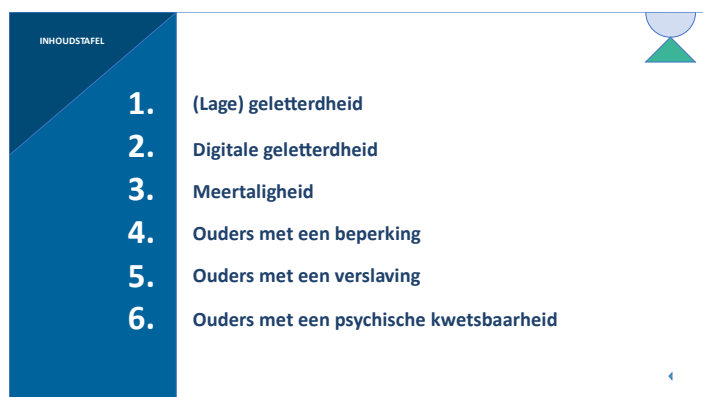
<https://sociaal.net/opinie/niet-iedereen-die-kantoor-verlaat-werkt-outreachend/>

2.1.2. Beelen, S., De Maeyer, J., Dewaele, C., Grymonprez, H., Mathijssen, C. (2014). *Reach out! Praktijkboek voor outreachend werken*. Lannoo Campus.

2.2. Verbindend werken in diversiteit: presentatie Kim Lecoyer (13-06-2022). Verbinding, zelfreflexiviteit en interculturaliteit in de hulpverleningsrelatie, zie <https://kcgzinswetenschappen.odisee.be/toolbox-voor-een-diversiteits-sensitieve-ondersteuning-van-gezinnen>

3. Ondersteunend werken met specifieke thema's en noden van gezinnen

Bevindingen van nieuw onderzoek, relevante artikels en projectoproepen hebben we samengevat in beknopte overzichten (1 tot max. 2 slides). In de geïntegreerde presentatie van deze 'Wist je dat ...' komen de volgende thema's aan bod:

1.	(Lage) geletterdheid
2.	Digitale geletterdheid
3.	Meertaligheid
4.	Ouders met een beperking
5.	Ouders met een verslaving
6.	Ouders met een psychische kwetsbaarheid

4. Tools die in te zetten zijn in het kader van professionalisering (bv. teamoverleg, netwerkoverleg, interview, supervisie)

4.1. Tool: samenwerking en netwerkcirkels

 5.1.1 Werkblad ondersteunings- en samenwerkingskwadrant
 5.1.2 Toepassing ondersteunings- en samenwerkingskwadrant
 5.1.3 Lijst voor toepassing Netwerkcirkels
 5.1.4 Toepassing Netwerkcirkels

4.2. Stas, K., Verbruggen, A., & Vlaeminck, H. (2021). *Ethische knopen. Leidraad voor doordacht sociaal werk*. Kalmthout: Pelckmans.

4.3. Charter kansrijke school, Bilzen

4.4. Kletsspot-vragen (reflectievragen) voor het team of netwerk

4.5. Druk op de eerste lijn (SAM vzw): https://www.samvzw.be/sites/default/files/2023-03/SAM131_druk%20eerste%20lijn.pdf

4.6. Drie-Kolommenmodel Kadodder (ingezet in lokale interview)

4.7. Hulpmiddel bij het beoordelen van goed genoeg ouderschap (ingezet in lokale interview)

4.8. Presentatie ervaringen vanuit OCMW Mechelen (Vaes, 2023)

<https://medialibrary.uantwerpen.be/files/99421/4e10ce1e-1579-4fc4-a04a-8a3dace56cc7.pdf>

4.9. Presentatie 'Integraal redeneren over gezinnen met meervoudige en complexe problematiek' (Van Leeuwen & Geeraets, 2023) <https://bureaupeers.nl/wp-content/uploads/2023/04/2023-04-07-Integraal-redeneren-over-gezinnen.pdf>

4.10. De Ganseman, N., Dewispelaere, J., Goossens, A., Lecoyer, K., Sannen, L., Van der Straeten, L., Vanarwegen, H. (2023). *In gesprek geraakt. Handboek voor hulpverleners: van basis tot verdieping*. Owl Press.

5. Onderzoek naar impact, effectiviteit van ondersteuning van gezinnen in een kwetsbare situatie

5.1. Guio, A-C, & Van Lancker, W. (2023). Deprivatie bij kinderen in België en zijn gewesten: wat zeggen de nieuwe data? Koning Boudewijnstichting. <https://kbs-frb.be/nl/deprivatie-bij-kinderen-belgie-en-zijn-gewesten-wat-zeggen-de-nieuwe-data>

5.2. Hulpia, H. (2020). *De rol van de gezinscoach in de brede gezinsondersteuning voor aanstaande en jonge gezinnen in armoede in het realiseren van grondrechten met het oog op structurele kinderarmoedebestrijding*. Eindopdracht VBJK LNW Impact. <https://vbjk.be/storage/files/4a81d0c7-dbd8-4a3a-a926-9104b6fbde64/rapport-de-rol-van-de-gezinscoach-eindrapport.pdf>

5.3. Koning Boudewijnstichting (2023) Zoom. *Kinderarmoede en deprivatie bij kinderen in België*. <https://media.kbs-frb.be/nl/media/11081/ZOOM%20Kinderdeprivatie%20pdf>

5.4. Storms, B. (2019). *GO tegen gezinsarmoede. Een onderzoek naar de werking en resultaten van het GezinsOndersteuningsteam Mechelen*. Mechelen – CEBUD. <https://www.mechelen.be/go-team-boek>

5.5. Van Dam, S. & Raeymaeckers, P. (2017). *Dilemma's en grenzenwerk in interprofessionele teams ter ondersteuning van gezinnen in armoede: Gezinscoaches 03 als case*. OASes, Master Sociaal Werk, UAntwerpen. <https://repository.uantwerpen.be/docman/irua/f4bc80/176198.pdf>

5.6. Van Lancker, W., Cappelle, H., Cox, N., Decorte, A., Defossez, E., Denoo, H., Stevens, F. & Willems, A. (2020). MISSION. *Mobile Integrated Social Services Increasing employment Outcomes for people in Need - Final Report*. OCMW Kortrijk. https://www.kortrijk.be/sites/kortrijk/files/2020-03/MISSION_FINAL%20REPORT.pdf

- 5.7. Visscher, L. (2022). *Elements that determine the effectiveness of interventions for families with multiple problems: towards more tailored care. [Thesis fully internal (DIV), University of Groningen]*. University of Groningen. <https://doi.org/10.33612/diss.234621134>, (Nieuwsbericht NJI, 28 september 2022, over proefschrift L. Visscher: 'Versterk bestaande interventies' https://www.nji.nl/nieuws/versterk-bestaande-interventies?utm_medium=email)

Bijlage 9: Vacature vrijwillige gezinscoach Leuven: [VacaturevrijwilligeGC.pdf \(huisvanhetkindleuven.be\)](#)

Bijlage 10: Randvoorwaarden voor gezinscoachwerk vanuit het lerend netwerk lokale gezinscoaches, 12-10-2023: https://kcgezinswetenschappen.odisee.be/sites/default/files/public/2024-05/Randvoorwaarden%20lerend%20netwerk%20lokale%20gezinscoaches_2023-10-12.pdf